

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri IV

Petrus <Paris, Bischof>

[Straßburg], um 1475-76 oder: nicht nach 1468

Incipit liber tercius de incarnatione verbi

[urn:nbn:de:bsz:31-319534](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319534)

III

Incipit liber tercius de incarnatione ubi

in incarnatione
deus filius
factus est
sub lege

Dum venit ergo plenitudo temporis ut ait apostolus misit deus filium suum factum de muliere factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut in adoptio filiorum dei recipemur. Tempus autem plenitudinis dicitur tempus gratie quod ab adventu saluatoris exordium sumpsit. Hoc est tempus miserendi et annus benignitatis in quo gratia et veritas per Iesum Christum facta est. Gratia quod per caritatem impletur quod in lege precipiebatur. Veritas quia per Christi adventum exhibetur atque perficitur humane redemptionis sponsio facta ab antiquo. filii ergo missio est ipsa incarnatio. Eo enim missus est quod in forma hominis mundo visibilis apparuit. De quo supra sufficienter dictum est.

in forma
hominis
mundo
visibilis
apparuit

Quare filius carnis assumptus non pater vel spiritus sanctus.

in forma
hominis
mundo
visibilis
apparuit

Intelligenter vero adnotandum est quare filius non pater vel spiritus sanctus est incarnatus. Solus namque filius hominem assumpsit. Quod utique congruo ordine atque alto dei sapientia fecit consilio. ut deus qui in sapientia sua mundum condiderat secundum illud omnia in sapientia fecisti domine que in celis sunt et que in terris restauraret in eadem. hec est mulier evangelica que accendit lucernam et dragmam decimam que perdita fuerat reperit. Sapientia scilicet patris que testam humane infirmitatis lumine sue divinitatis accendit. predicumque hominem reparavit nomine regis et imagine insignitum. Ideo etiam filius missus est et non pater quia congruentius mitti debebat qui est ab alio quam qui a nullo est. filius autem a patre est. pater vero a nullo est alio. Ut enim ait Augustinus in libro de trinitate. Non enim habet de quo sit. Sicut ergo pater genuit. filius genitus est. ita congrue pater misit. filius missus est. Ab illo enim convenienter mittitur dei

in forma
hominis
mundo
visibilis
apparuit

in forma
hominis
mundo
visibilis
apparuit

verbum cuius est verbum. Ab illo mittitur de quo natus est. Mittitur quod genitum est. Pater vero qui misit a nullo est. Ideoque pater missus non est. ne si mittetur ab alio esse putaretur. Missus est ergo primo filius qui a solo patre est. Deinde etiam spiritus sanctus qui est a patre et filio sed filius solus in carne missus est. Non spiritus sanctus sicut nec pater. Quod ideo factum est ut qui erat in divinitate dei filius in humanitate fieret hominis filius. Non pater vel spiritus sanctus carnem induit ne alius in divinitate esset filius alius in humanitate. Et ne idem esset pater et filius. si deus pater de homine nasceretur. Unde in ecclesiasticis dogmatibus. Non pater carnem assumpsit neque spiritus sanctus sed filius tantum. Ut qui erat in divinitate dei filius ipse fieret in homine hominis filius. ne filii nomen ad alterum transferretur qui non esset eterna natiuitate filius. Dei ergo filius hominis factus est filius. natus scilicet veritatem nature ex deo dei filius et scilicet veritatem nature ex homine hominis filius ut veritas geniti non adoptione non appellatione sed in veraque natiuitate filii nomen nascendo haberet et esset verus deus et verus homo unus filius. Non ergo duos christos neque duos filios sed deum et hominem unum filium. que propterea et unigenitum dicimus manentem in duabus substantiis. Sicut enim nature veritas contulit non diffusis naturis neque immixtis sicut thimotheam volunt. sed societate unitis. Ecce habes quare filius non pater vel spiritus sanctus carne assumpsit.

et idem sumit ex parte filii

Utrum spiritus sanctus vel pater potuerit incarnari vel possit.

Sed vero queritur utrum pater vel spiritus sanctus incarnari potuerit vel etiam modo possit. sane responderi possit et potuisse olim et posse nunc carnem sumere et hominem fieri. tantum patrem quam spiritum sanctum. Sicut enim filius homo factus est ita pater vel spiritus sanctus potuit et potest. Non filius qui tantum carnes accepit aliquid

substantia
non diffusis
naturis neque
immixtis sicut
thimotheam
volunt. sed
societate unitis.

non potuit
sed potuit
olim et potuit
nunc

P

habuit ut dicitur in psalmo 42
et carne assumptum

fecerit quod non pater vel spiritus sanctus

Sed forte aliqui dicent. cum in-
diuisa sint opera trinitatis. si fi-
lius carne assumpsit. tunc pater
et spiritus sanctus. quia si filius carnem as-
sumpsit. nec hoc fecit pater vel spiritus
sanctus. Non omne quod facit filius. facit
pater et spiritus sanctus. Et omnia simul
pater et filius ambo spiritus pater et
concorditer operantur. Ad quod dicimus
quia nihil operatur filius sine patre et spi-
ritu sancto sed una est horum trium operatio
indiuisa et indissimilis et tamen filius. non
pater vel spiritus sanctus carne assump-
sit. Ipsam tamen carnis assumptionem
trinitas operata est. Sicut augustinus dicit in li-
de fide ad petrum. Reconciliati sumus
per solum filium secundum carnem. sed non
soli filio secundum deitatem. Trinitas enim
nos sibi reconciliauit per hoc quod solum
verbum carnem ipsa trinitas fecit. Tri-
nitas ergo carnis assumptionem fecit. sed
uero non per se vel spiritum sancto. Si enim pater
sibi. et filius sibi. vel pater filio. et filius
patri. carnis assumptionem operatur esset
iam non eadem esset operatio utriusque sed di-
uisa. Sed sicut inseparabilis et indiuisa est
unitas substantie trium. ut ait augustinus in li. de
tri. ita et operatio. non tamen eandem tri-
nitatem natam de uirgine crucifixam et
sepultam catholici tractatores docuerunt
sed tantummodo filium nec eandem trini-
tatem in specie columbe descendisse su-
per iherusalem. sed tantum spiritum sanctum
nec eandem dixisse de celo. tu es filius me-
us sed tantum patris uocem fuisse ad fi-
lium factum. quamuis pater et filius et spi-
ritus sanctus sicut inseparabiles sunt. ita et
inseparabiliter operentur. Hoc et mea fides
est. quoniam quidem hec est catholica fides. Licet
ergo solus filius carnem assumpsit /
ipsam tamen incarnationem / cum patre
et spiritu sancto operatur est.

**Quare totam humanam naturam accepit /
et quid nomine humanitatis vel humane
nature intelligendum sit. Secunda d.**

Sed quia in homine tota humana
natura uicio corrupta erat / to-
tam assumpsit id est animam et
carnem. ut totam curaret et sanctifica-
ret. **H** autem humane nature siue huma-
nitatis uocabulo anima et caro intelligi
debeant / apte docet **Iero. in expositio-
ne catholice fidei dicens. Sic ostendemur
in christo unam filii esse personam / ut dicamus
duas perfectas et integras esse substantias
id est deitatis et humanitatis que ex ani-
ma continentur et corpore. Ecce apte ostendit
humanitatis nomine animam et corpus
intelligi. que duo assumpsisse dei filius in-
telligitur / ubi hominem siue humanitatem
vel humanam naturam / accepisse legitur
Erant ergo qui nomine humanitatis non
substantiam sed proprietatem quandam a
qua homo nominatur significari atten-
dunt ubique humanitas christi memora-
tur. ait enim iohannes **Dama. Sciendum
quidem est quod deitatis et humanitatis no-
men substantiarum et naturarum est rep-
sentatiuum. Natura enim non sic accipitur in
christo / ut cum dicitur una natura esse om-
nium hominum. Quod enim euidenter idem
iohannes ostendit differentem rationem
dicti assignans cum natura humana in cri-
sto nominatur. et cum una dicitur natura
omnium hominum. At enim cum unam hominum natu-
ram dicimus. sciendum est quod non considerantes ad
anime et corporis rationem hoc dicimus
Impossibile enim est unius nature dicere
domini corpus et animam adiuuicem com-
parata. Sed quia plurime persone homi-
num sunt / omnes autem eandem suscipiunt
rationem nature / omnes enim ex anima et
corpore compositi sunt. et omnes naturam
anime participant / et substantiam corporis
possident / communem speciem plurimarum
et differentiarum personarum unam naturam
dicimus uniuscuiusque scilicet persone duas na-
turas habentis. et in duabus perfecte na-
turis anime scilicet et corporis existentis. In domino
autem ihesu christo / non est communem speciem
accipere. neque enim factus est nec est / nec
aliquando fiet alius. Sed christus ex deitate****

indiuisibilis
Caro pater

Forma uero unitatis dignitatis
formis

huc est

huc est

et humanitate est / in deitateque et huma-
nitate deus factus est idem et homo p-
fectus. Totā ergo hominis naturam id
est animā et carnem et horū proprietates si-
ue accidētia assumpsit deus. non carnē
sine anima nec animā sine ratione / ut he-
retici voluerunt / sed et carnē et animam
cum sensibus suis. **Unde ioh. dama. ait**
Omnia que in natura nostra plantauit
dei verbum assumpsit scilicet corpus et ani-
am intellectualem et horū ideomata.
Totus em̄ totum assumpsit me. ut toti
mibi salutem gratificet. Quod em̄ inas-
sumptibile est / incurabile est.

De unione verbi et carne mediante aia

Assumpsit ergo dei filius carnes
et animā. sed carnem mediante
anima. unitum est carni per me-
diū intellectum verbū dei. Tante em̄
subtilitatis atque simplicitatis ē diuina
essentia / ut corpori de limo terre forma-
to uniri non cōgruerit / nisi mediante ra-
tionali essentia. Illa autē unio inexpli-
cabilis est ad eō / ut etiam iohānes ab vte-
ro sanctificatus. se non esse dignū fatea-
tur / soluere corrigiam calciamenti ihesu
quia illius uniois modū inuestigare ali-
isq; explicare / non erat sufficiens. **Non**
sunt ergo audiendi. qui nō verum homi-
nem filium dei suscepisse dicunt neq; na-
tum de femina. sed falsam carnē et imā-
ginem corporis simulatā ostendisse vi-
dentibus. In quem errorem prumpunt
quia timent qd fieri nō possit scilicet ne
humana carne veritas et substātia dei in-
quinetur. et tamē p̄dicant istum iustum
solem radios suos per omēs feces spar-
gere. et eos mundos et sinceros seruare
Si ergo visibilia munda / visibilibus in
mundis attingi possunt. et nō cōmquinari
inde quātomagis incōmutabilis et inui-
sibilis veritas per spiritū animam et p-
animā corpus suscipiens totū hominem
sine sui atammatōne assumpsit et ab om-
nibus infirmitatib; liberauit. Ecce hic
dicat dei sapientia p̄ spiritum assumpsit
se animā. et per animā corpus. Spiritus

em̄ scilicet ps anime superior. maiori simi-
litudine deo p̄pinquat / q̄ anima scilicet
ipsa eade; scdm̄ inferiorē partem. et ani-
ma magis q̄ corpus. et ideo non incon-
grue anima dicitur assumpta p̄ spiritum.
et corpus p̄ animam

Quod verbum simul assumpsit carnem et animam. neq; caro prius est concepta q̄ assumpta.

Sicut autē queritur. verum verbū
carnem simul et animā assump-
serit / an prius animā q̄ carnem
vel carnem q̄ animam. et vtrum caro il-
la prius fuerit in vtero virginis accepta.
et postea assumpta. Verissime et absq;
vlla ambiguitate dicitur. quia ex quo de-
hominem assumpsit. totū assumpsit si-
mulq; sibi uniuic / animā et carnem. nec
caro prius fuit accepta et postmodum as-
sumpta / sed in acceptatione assumpta. et in
assumptione accepta. **Unde Aug. in li. d.**
fide ad petrū. firmissime tene. et nullate-
mus dubites non carnē xpi. sine diuinitate
conceptam in vtero virginis. priusq̄
suscipere a verbo. sed ipsum verbū de-
um sue carnis acceptatione acceptum ipsaz
q̄ carnem verbi incarnationē conceptā
Idem in li. de trim. Non esset dei homi-
numq; mediator / nisi esset idē deus idē
homo in vtroq; vnus et verus. q̄ seruile
formā a solo filio susceptā. tota trinitas
cuius vna est volūtas. et operatio fecit
Non autē in vtero virginis prius caro
suscepta est. et postmodū diuinitas ve-
nit in carnem. sed mox ut verbū venit in
uterū / seruata veritate p̄prie nature. fa-
ctum est caro et perfectus homo et i ver-
itate carnis et anime natus est. De hoc
etiā greḡ. in moralibus ait. Angēlo nun-
tiantē et spiritu aduemente / mox verbū
in vtero. mox intra vterū verbū caro

De carne quā verbum assumpsit qualis ante fuerit et qualis assumpta sit.

Veritur etiā de carne verbi. an
priusq̄ acciperetur obligata fue-
rit peccato. et an talis assump-
ta fuerit a verbo. Sane dici potest / et

li. 1. r. 26.

li. 1. r. 26.

li. 1. r. 26.

Sp̄m̄ arctū
videre p̄ m̄

Sp̄m̄ arctū
videre p̄ m̄

expos. h. 3.

ps. manus et p̄s. l. l. u. r.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

ps. 1. r. 26.

113
Nō s. bndicta pōne mēd pō pōant ab omni
pō aut pōng pōant. 2o ad pōd fōmte
Abūnt ipō pōnt pōmūda pōl pō pōmūda
pō nllatōi cō pōmūda pōl pōl pō pōmūda
pō pōmūda pōl pōmūda pōl pōmūda pōl
pōmūda pōl pōmūda pōl pōmūda pōl

Don dōr qm loquū? De
concupōi. hūa ē nō mō dōmūda
pōmūda pōl pōmūda pōl pōmūda pōl
hūa ē nō mō dōmūda pōmūda pōl
tam mō dōmūda pōmūda pōl pōmūda
pōl pōmūda pōl pōmūda pōl

u. i. gignācia nec fōmte pō pōmūda

20 10
credi oportet iuxta sanctorū attestatiōis
quēmentiam. ipsam prius peccato fuisse
obnoxia sicut reliqua virginis caro. sed
spiritus sanctus opatione ita mundatam
ut ab omni peccati contagione imūnis
viret verbo. Pena tamē non necessita
te sed voluntate assumētia remanente.

et h. hugo li 2 pō 7. a. 8. mōmūda
Q non solum illa caro. sed etiam sacra
virgo ab omni peccato a spiritus sancto
fuit mundata.

o. 2. m. dōr illa pōmūda pōl pōmūda
nō pōmūda pōl pōmūda pōl pōmūda
pōl pōmūda pōl pōmūda pōl

Mariam quoque tota spūsanctus
in eam pueniens a peccato proz
sus purgavit et a fomite pecca
ti etiā liberauit / vel fomite ipsum pem
tus euacuando / vt quibusdā placet / vel
sic debilitando et extenuādo / vt ei post
modū peccandi occasio nullatenus exi
terit. Potentiā quoque generandi absque
viri semine virgini preparauit. Ita em
verba euāgelij docent. vbi angelus vir
ginī alloquēs ait. Spiritus sanctus sup
ueniet in te. et v. a. o. t. Et qd nascetur ex
te sanctum v. o. f. i. d. Cui sacra virgo res
pondit. Ecce ancilla d. f. i. m. se. v. t. Ad
exponēs ioh. ait. Post concessum autē
sanctē virginis / spiritus sanctus pueni
et in ipsam scōz verbū domini qd dixit
angelus purgans ipsam / et potentiā dei
tatis verbi receptiuā preparans. simul
autem et generatiua. Et tunc obumbra
uit ipsam dei altissimi per se sapientia et
virtus existens id est filiū dei patris ho
mouison id est substantialis sicut diui
num semen. Et copulauit sibi ipsi ex san
ctissimis et purissimis ipsiū virginis sag
guinibz / nostre antique aspersiōis car
nem animatā anima rationali et intelle
ctiua. non seminans sed p spiritūsanctū
creans. Quare simul dei caro. simul ca
ro animata rationaliqz et intellectiua. si
mul dei verbi caro / animata rationali et
intellectiua. Ex his pspicuum fit. q ante
diximus. carnem scz verbi simul con
ceptā et assumptā eandemqz immo totā
virginē spiritus sancto pueniente ab om
ni labe peccati castificatā. Cui collata ē

q. d. o. z. n. i. s. m. p. o. p. o. n. i.

u. d. p. e. i. s. p. a. r. o. z. m. o. x. p. l. a. z. n. e.
f. o. r. m. e. p. o. m. u. n. d. a. t. e.

1. a. p. t. o. v. e. r. m. a. l. i. e. t. a. p. p. u. n. d. a. t. e. v. e. l.
a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. m. p. p. e. n. d. a. n. d. o.

u. d. o. r. s. e. n. t. d. e. i. t. i. r. o. n. e. a. p. p. u. n. d. a. t. e.
m. e. n. d. o. e. t. i. n. t. e. r. i. u. s. p. l. a. n. s. r. e.
f. i. n. g. u. a. m. a. b. s. p. u. l. t. a. t. i. o. n. e. e. t.
e. p. o. s. t. m. e. n. s. a. b. i. n. t. e. n. t. i. o. n. e. e. t.
i. n. t. e. n. t. i. o. n. e. s. p. e. n. t. i. a. d. d. o. m. i. n. u. m.
p. e. n. t. i. a. d. d. o. m. i. n. u. m. s. e. n. t. i. a. d. d. o. m. i. n. u. m.
p. e. n. t. i. a. d. d. o. m. i. n. u. m. s. e. n. t. i. a. d. d. o. m. i. n. u. m.

potentia nouo more generandi. vt sine
coitu viri / sine libidine accipientis in vte
ro virginis celebraret acceptus dei et ho
minis. Illa em caro quā deus de virgi
ne sibi vire dignatus ē sine vicio accep
ta. sine peccato nata est. hanc tamē car
nem non celestis non aerie. non alterius
putes cuiuscunqz esse nature sed eius cu
ius est omnū hominū caro.

Autoritate firmat extunc fuisse virginē
immunē a peccato.

Quod autē sacra virgo extunc ab
omni peccato imūnis extiterit
aug. euidenter ostendit in li. de
natura et gratia in quens. Excepta san
cta virgine maria. de qua ppter honores
domini nullam prius. cum de peccatis
agitur haberi uolo questionē. Inde em
scimus qd ei plus sit gratie collatum ad
uincendū ex omni parte peccatū qd acci
pere ac parere meruit / quā constat nul
lum habuisse peccatū. Hac ergo virgi
ne excepta / si omnes sancti et sancte con
gregari possent / et quereretur ab eis an
peccatū haberēt quid responderēt nisi
quod iohannes ait. si dixerimus qd pec
catū non habemus nos ipsos seducim?
Illa aut uirgo singulari gratia puenēta
est atqz repleta. ut ipsum haberet uen
tris sui fructū quē ex initio habz unuer
sitas dominū ut illud quod nascebatur
ex pagine primi hominis tantummodo
generis / et non criminis originē duceret

Quare non fuit tpc decimatus in abra
ham. sicut leui cum caro quā acceperit
in eo fuit peccato obnoxia.

Quam autē illa caro cuius excel
lētia singularis / uerbis explica
ri non ualet. anteqz esset uerbo
umta. obnoxia fuerit peccato in maria
et in alijs a quibus pagatione traducta
est non immerito uideri potest in abra
ham peccato subiactis cuius unuerfa
caro peccato subiacebat. Vnde queri
solet. quare leui decimatus dicatur in
abrahaz. et non tpc cū in lumbis abrahe

no qd caro fuit subiecta pō pō dca erat rā pō dca
uel qd dōmūda fuit acē pōmūda qd erat hūa pōl pōmūda
Abrahā n. qmūda pōl pōmūda pōl pōmūda pōl
culpa hū nōmūda fuit ad o. d. l. culpa et pōl pōl pōl
si caruit culpa actuali ad mō pōmūda pōl pōl pōl
subiacuissē pōl.

vterq; fuerit secundū materialē rationē
 quando abraham decimatus est. & deci-
 mas dedit melchisedech. Tunc em̄ apo-
 stolus leui decimatū dicit in abrahā tā
 q̄ in materiali causa. Quia ea decima-
 tione sicut abrahā m̄moz melchisedech
 ostēditur. cui personaliter decimas sol-
 uit. ita & leuiticus ordo / qui in abrahā
 secundum rationē seminalem erat & ex
 eo per concupiscentiam carnis descen-
 dit. xpc autē non est decimatus. quia li-
 cet ibi fuerit secundum carnem. non ta-
 men descendit secundū legē communē
 scilicet per carnis libidinem. sicut etia;
 in adam omnes peccauerunt. sed nō cri-
 stus. Unde augustinus super genesim.
 Sicut adam peccante qui in lumbis ei-
 us erant peccauerunt / sic abrahā dante
 decimas qui in lumbis eius erant deci-
 mati sunt. Sed hoc non sequit̄ in cristo
 licet in lumbis ade & abrahe fuerit quia
 non secundum concupiscentiā carnis in-
 de descendit. Cum ergo leui & xpc secū-
 dum carnē essent in lumbis abrahe quā-
 do decimatus est / ideo pariter decimas
 et non sunt. quia secundum aliquem mo-
 dum non erat ibi xpc. quo erat ibi leui.
 Secundum rationē qui p̄pe illā semina-
 lem ibi fuit leui. qua ratione per concu-
 bitum venturus erat in matrem secundū
 quam rationem non erat ibi cristi caro.
 quamuis secundum ipsam ibi fuerat ma-
 rie caro. Ille ergo decimatus est in abra-
 ham / qui sic fuit in lumbis abrahe / sicut
 ille fuit in lumbis patris sui. & qui sic ē
 natus de patre abraham. sic ille de pa-
 tre suo natus est scilicet per legem car-
 nis & inuisibilem concupiscentiam

Qua ratione caro xpi dicta est in scrip-
 tura nō fuisse peccatrix. sed similis quo
 aperitur quare obligata peccato nō fu-
 it in xpo.

Quocirca primitiam nostre mas-
 se recte assumpsisse dicitur xpc
 qui non carnem peccati sed si-
 militudinē carnis peccati accepit. **Di-**

sit enim deus filium suum / ut ait apo-
 stolus in similitudinē carnis peccati.
 Assumpsit em̄ verbum carnem peccati
 similem. in pena & non in culpa. & ideo
 non peccatricem. Cetera vero hominū
 omnis caro peccati est. Sola illius non
 est caro peccati. quia non euz mater cō-
 cupiscentia sed gratia concepit. habet
 tamen similitudinē carnis peccati. per
 passibilitatem & mortalitatem / quia esu-
 rijt sitijt & huiusmodi. Licet ergo eadez
 caro sit. que & nostra non tamen ita fa-
 cta est in vtero sicut nostra. Est em̄ san-
 ctificata in vtero. & nata sine peccato &
 nec ipse in illa vnq; peccauit. In pena
 ergo similis est nostre non in qualitate
 peccati. quia pollutionē q̄ ex concupis-
 centie motu concepta est omnino n̄ ha-
 buit. nec ex carnali delectatione nata est.
 Venit ergo ad corpus immaculatum.
 quod p̄ter libidinis concupiscentiam
 fuit conceptum. nec illud in se habuit vi-
 cius qd̄ in alijs est causa peccati. nec in
 eo peccauit. Ideoq; vere dicitur verbi
 caro non fuisse in xpo obligata peccato

Quidam videntur aduersari illi senten-
 tie qua dictū est carnem xpi non prius
 conceptam q̄ assumptā.

Alli autem sententie qua supra di-
 ximus carnez verbi non ante fu-
 isse conceptam q̄ assumptam /
 videtur obuiare quod augustinus ait.
 super iohannēm vbi legitur. Soluite tē-
 plum hoc / & in tribus diebus excitabo
 illud. Dixerunt ergo iudei. xl. & vj. annis
 edificatum est hoc templum. & in tribus
 diebus excitabo illud. hic inquit nume-
 rus perfectiōm dominici corporis con-
 uenit quia ut dicunt phisici tot diebus
 forma humani corporis perficitur. horū
 occasione verborum quidam dicere pre-
 sumperunt dominici corporis formam
 tot diebus ad modum aliorum corpo-
 rum perfectam & membrorum lanceamē-
 tis distinctam & mox verbum dicit sibi
 vniisse carnem & animam. & hoc modo

int. 2. luc. 2. ioh. 1. 19

adms sedente pd. p. m. 10

cap. 8. p. p. p. m. 10. ad d. ioh. 1. 19

3. 2. 1. 10.

1. 2. 1. 10.

Dicunt illum numerum perfectioni dominici corporis conuenire. Sed alia ratio illius dicti exercit ex qua sane oritur intelligentia verbi. Non enim ideo illud dixit Augustinus? quoniam mox ut caro illa opere spiritus sancti sanctificata et a reliqua separata fuit verbo dei cum anima uniretur. ut perfectus et verus deus esset perfectus et verus homo. Sed quia membra illius dominici corporis distinctio in ipso momento acceptio et unio dei et hominis adeo tenuis erat et parua ut humano visui vix possit subici. diebus autem quos Augustinus memorat perfecta est et notabilis facta. Incarnatum est ergo verbum. ut ait Iohannes Damascenus. et a propria incorporeitate non excessit et totum incarnatum est. et totum est circumscriptum. Dimozatur corporaliter et contrahitur et diuine est incircumscriptum. Non coextensa carne eius cum incircumscripta diuinitate. In omnibus igitur qui super omnia erat et in utero sancte generis existebat / sed in ipso actu incarnationis.

Quare in scriptura sepius tribuatur incarnatio. que est opus trinitatis spiritus sancto. et de ipso etiam conceptus et natus dicatur. *Distinctio quarta.*

Quoniam vero incarnatio verbi sicut in superioribus tractatum est. Operatio vere sit patris et filii et spiritus sancti inuestigatione dignum nobis videtur / quare in scriptura spiritus sancto hoc opus sepius tribuatur. et de spiritu christi conceptus et natus memorat. Non enim ideo operatio incarnationis spiritus sancto sepius tribuitur. quod eas ipse solus sine patre ac filio fecerit / sed quod spiritus sanctus est caritas et donum patris et filii. et ineffabili dei caritate verbum caro factum est / et ineffabili dei dono filius dei sibi unuit formam serui. Non ergo frequens denominatio spiritus sancti ab illo opere patrem vel filium secludit. Sed potius vno nominato tres intelliguntur. sicut fit sepe in alijs operibus

Vnde Augustinus super hoc mouens questionem in hunc modum. eadem determinat in enchiridionem. ita inquit.

Propositio questionis.

Cum illam creaturam quam virgo concepit et peperit quamuis ad solam personam filii pertinentem. tota trinitas fuerit. neque enim separabilia sunt opera trinitatis. cur in ea facienda spiritus sanctus solus nominatus est. An et quando vnus trium in aliquo opere nominatur. vniuersa operari trinitas intelligitur. ita vere est. et exemplis doceri potest. Audistis propositam questionem. eiusdemque solutionem / vel expositionem.

Quo sensu dicatur christus conceptus et natus de spiritu sancto.

Sed non est in hoc diuinitatem immorandum. Illud enim mouet. quomodo dictus est christus natus de spiritu sancto. cum filius nullo modo sit natus de spiritu sancto. Nunquid dicitur sumus patrem hominis christi esse spiritum sanctum ut deus pater verbum genuerit / spiritus sanctus hominem. ex qua utraque substantia christus vnus esset. et dei patris filius secundum verbum et spiritus sancti filius secundum hominem. Quod eum spiritus sanctus tanquam pater eius de matre virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit. Cum hoc ita sit absurdum. ut nulle fidelium aures id valeant sustinere. Proinde cum fatemur christum natum de spiritu sancto ex maria virgine quomodo non sit filius spiritus sancti. et sit filius virginis eius et de illo et de illa sit natus explicare difficile est. Procul dubio non sic de illo ut de patre. Sic autem de illa ut de matre natus est. Non est autem concedendum. quod quid de aliqua re nascitur continuo eiusdem rei filium nuncupandum. Ut enim omittat aliter de homine nasci filium / aliter capillum / aliter pediculum et lumbricum. quorum nihil est filius. Ut ergo hec omittat. quoniam tante rei deformiter comparantur / certe quod

v. de ita vno eum dicit sibi mundum si dicitur per omnia dicit manifestum

manus in ipso de te dicitur ipso

fecerit

plura

et

nascuntur/et aqua et spiritus sancto. non aque filios eos recte quispiam dixerit. sed dicuntur filii dei patris et matris ecclesie. Sic ergo de spiritu sancto natus est christus/nec tamen filius est spiritus sancti. Sic econverso non omnes qui dicuntur alicuius filii consequens est. ut de illo etiam nati esse dicantur. ut illi qui adoptantur. Dicuntur etiam filii gehenne. non ex illa nati. sed in illam preparati. Cum itaque de aliquo nascatur aliquid. et non ita ut sit filius. nec rursus omnis qui dicitur filius/de illo sit natus cuius dicitur filius. Profecto modus iste quo natus est christus de maria sicut filius et de spiritu sancto. non sicut filius insinuat nobis gratiam dei. qua homo nullis meritis preceditibus. in ipso exordio nature sue quod esse cepit verbo dei copularetur in tantam persone unitatem ut idem esset filius dei/qui filius hominis. et filius hominis qui filius dei. Et sic in nature humane susceptio fieret quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis qua nullus possit admittere peccatum que gratia ideo per spiritum sanctum est significata quia ipsa proprie sic est deus/ut sit etiam dei donum. Per hoc ergo quod de spiritu sancto esse natiuitas christi dicitur quid aliud quam ipsa gratia dei demonstrat qua homo mirabili et ineffabili modo verbo dei est adiunctus atque connexus/et diuina gratia corporaliter repletus.

Alia ratio quare dicatur natus de spiritu sancto

Prodest etiam dici christus secundus hominem. ideo natus de spiritu sancto quia eum fecit. Inquam enim homo est et ipse factus est ut ait apostolus. Conceptus ergo et natus de spiritu sancto dicitur. non quod spiritus sanctus fuerit virgini pro semine. non enim de substantia spiritus sancti semen partem accepit/sed quia per gratiam dei. et operationem spiritus sancti de carne virginis est assumptum. quod verbo est unitum

Et in euangelio secundum hanc intelligentiam legitur de maria. quod inuenta est in utero habens de spiritu sancto. Cuius dicti rationem ambrosius in tertio libro de spiritu sancto ait. Quod ex aliquo est. aut ex substantia. aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filius. qui a patre vel ex patre et spiritu sancto qui a patre filioque procedit. Ex potestate autem sicut ex deo omnia. Quomodo ergo in utero habuit maria ex spiritu sancto si quasi ex substantia/ergo spiritus in carne et ossa conuersus est. Non utique si vero quasi ex operatione et potestate eius virgo concepit/quis neget spiritum sanctum dominice incarnationis auctorem

175 by de nat hinc sit una
dicitur dicitur dicitur dicitur
et apparet

Quare apostolus dicat christum factum. cum nos eum esse fateamur natum.

Quod queri potest cum nos salutarem natum profiteamur. cur apostolus eum factum dicat ex semine dauid. et alio loco factum ex muliere. cum aliud sit fieri. aliud nasci. Aliquid ergo significauit hoc dicto. Quia enim non humano semine congregata est caro domini in utero virginis. et corpus effecta/ sed effectum et virtute spiritus sancti. ideo apostolus dicit factum non natum. Aliud est enim semine admixto et sanguinis coagulo generare. aliud est non permixtione. sed virtute procreare/possunt enim homines generare filios sed non facere. Ecce quare dicit apostolus factum et non natum. ne eius scilicet natiuitas. que fuit sine viri semine nostre similis putaretur que conficitur seminum commixtione. Ideo autem cum factum diceret/apostolus addidit ex semine dauid/et quia si non intercessit semen hominis in conceptione virginis/tamen quia ex ea carne christus formatus est que constat ex semine recte dicitur quod factus est.

176 by de nat hinc sit una
dicitur dicitur dicitur dicitur
et apparet

Si persona vel natura personam vel naturam assumpsit/ et si natura dei incarnata sit.

Quinta distinctio textus

Reterea inquiri oportet / cum ex premissis ostendat verbu dei carnem et animam simul assumpsit se in unitate persone. quid horum potius concedendum sit scilicet q persona personam. vel natura naturam / vel persona naturam / vel natura personam assumpsit. Et an ita conveniat dici diuinam naturam esse incarnatam sicut deus incarnatus. et verbum incarnatum sane dicitur. **H**ec inquisitio siue inquirendi ratio / iuxta sacrarum auctoritatum testimonio parti implicita atq; perplexa. partim vero explicita est et aperta. Certum est enim siue ambiguitate veruz q non natura personam. nec persona personam. sed persona naturam assumpsit. quod sanctorum subditis comprobatur testimonio et astringitur documentis. ait enim Augustinus in li. de fide ad petru **D**eus unigenitus dum conciperetur veritatem carnis accepit ex virgine et cum nasceretur integritatem virginitatis seruauit in matre. et paulopost hic deus humanam naturam in unitate persone suscepit qui se humilians per misericordiam incorrupte virginis vterum ex ea nasciturus impleuit. formam ergo serui id est naturam serui in suam accepit deus ille personam. **I**tem deus enim verbum non accepit personam hominis sed naturam. **I**tem dei filius unigenitus vt carnem hominis animamq; mundaret susceptione carnis. animeq; rationalis incarnatus est. **H**is alijsq; pluribus auctoritatibus euidenter ostenditur / non natura personam / nec persona personam sed personam naturam accepisse.

De parte alia questionis perpleta **Q**uarto vero questionis articulo. vtrum scilicet natura naturam assumpsit scrupulosa etiam inter doctos questio est. Quia et in hoc plurimuz dissentire videntur. qui auctoritate preclari. alijs doctiores in sacra pagina extiterunt nec tantu alij ab alijs

verum etiaz idem a seipsis dissonare videntur. sicut subiecta capitula docent.

Hic ponit ea quibz innui videtur naturam non accepisse naturam.

Legitur enim in consilio toletano. viij. traditu sic. Solum verbum caro factum est et habitabit in nobis. et cum tota trinitas operata sit formationem suscepti hominis quod inuisibilis sunt opera trinitatis solus tamen filius accepit hominem in singularitatem persone. non in unitate diuine nature et id quod est proprium filij. non quod comune est trinitati. **I**dem in concilio. xj. toletano. **U**nus substantie credimus / deum patrem / et filium et spiritum sanctum. non tamen dicimus vt huius trinitatis unitatem maria virgo genuerit. sed tantum filium qui solus naturam nostram in unitatem sue persone assumpsit. **I**ncarnationem quoq; huius filij dei. tota trinitas operata esse credenda est. **S**olus tamen filius formam serui accepit in singularitatem persone. **H**is insinuari videtur q persona tantu naturam. non natura naturam assumpsit. **S**i enim quod commune est trinitati. non accepit hominem. ergo non natura diuina. que communis est tribus personis

Hic ponit ea quibus probatur natura accepisse naturam.

Qui videtur obviare quod aug. ait in li. de fide ad petrum. **N**ec diuinitas inquit xpi. aliena est a natura patris. secundum illud in principio erat verbum / nec humanitas eius aliena est a natura patris. secundum id quod verbum caro factum est. **I**lla enim natura que semper genita manet ex patre naturam nostram sine peccato suscepit vt nasceretur ex virgine. hac auctoritate videtur tradi q diuina natura humanam suscepit. **U**bi vehementer moueri possumus. quod eam genitam eternaliter ex patre dicit. nisi forte natura pro

2. q. 1. p. 1. l. 1.

scilicet

1. q. 1. p. 1. l. 1. ad 2. et in p. 1. l. 1. ad 3. in p. 1. l. 1. ad 3.

1. q. 1. p. 1. l. 1. ad 2. et in p. 1. l. 1. ad 3. in p. 1. l. 1. ad 3.

persona hic accipiat. alioquin si dixerimus naturam tribus personis communem gentem esse. occurrunt nobis ex aduerso que in tractatu de trinitate disseruimus ubi diximus non naturam naturam sed personam personam genuisse. Quia si natura genuisset naturam. cum una eademque sit natura trinitatis. eadem res seipsam genuisset. Quod Augustinus fieri posse negat. Sed aliquod certum reperimus documentum / quo natura naturam assumpsisse monstratur. Sic enim Augustinus in primo li. de trinitate. Etiam seipso crius factus est minor / formam serui accipiens. Neque enim sic accipit formam serui / ut amitteret formam dei. in qua erit equalis patri ut et in forma serui. et in forma dei. idem ipse sit unigenitus filius patris quod forma dei accepit formam serui. Si autem forma dei formam serui accepit sine dubio natura naturam accepit. forme enim nomine natura significatur. ut Augustinus euidenter docet in li. de fide ad petrum. Cum inquit de christo audis quia in forma dei erat / oportet te agnoscere firmissimeque tenere in illo forme nomine naturalem plenitudinem debere intelligi. In forma dei ergo erat. quia in natura dei patris semper erat. de quo natus erat. Illarius quoque in xlii. li. de trinitate ita ait. Esse in forma dei non alia intelligentia est quam in dei manere natura. Didicisti nomine forme intelligentiam fieri nature. et audisti quod forma dei formam serui suscepit. Unde consequens est quod natura diuina naturam humanam suscepit. Quod etiam Jeronimus in explanatione fidei euidenter insinuat inquit Passus est filius dei non putatiue sed vere secundum illud passus est / quod pati poterat id est non secundum illam substantiam que assumpsit sed secundum illam que assumpta est. Ex quo apparet diuinam substantiam assumpsisse humanam. Ex verbis autem Augustini superius positis adhibita diligentia inuidentur solum uerbum caro factum et naturam

solum suscepisse humanam et diuinam naturam eandem accepisse. Sic enim Trinitas nos sibi reconciliauit per hoc quod solum uerbum carnem ipsa trinitas fecit. In quo sic ueritas incommutabilis manet diuine humaneque nature. ut sicut ueritas semper est ei? diuinitas quam de patre habet / ita uere semper et incommutabilis eius sit humanitas quam sibi unitam summa diuinitas gerit. Ecce et solum uerbum dixit carnem factum / et humanitatem diuinitati unitam. Idem quoque superior dixit seruilem formam a solo filio susceptam quam tota trinitas fecit. Itaque facile est agnoscere quod diuersa et multiplicia super questione proposita auctores tradiderunt. Ideoque posteriores ea legentes varias atque contrarias ex predictis occasionem sumentes promunt sententias

Quid de hoc tenendum sit. Quos autem omnis mendacii et contradictionis notam a sacris patribus secludere cupientes / orthodoxis patribus atque catholicis doctoribus nulla praeue intelligentie suspicionem notatis consentimus dicentes / et personam filii assumpsisse naturam humanam et naturam diuinam humane nature in filio unitam eamque sibi unisse uel assumpsisse. Unde et uere incarnata dicitur. R. vero dicitur solus filius formam serui accepisse. per hoc non excluditur diuina natura ab acceptance serui uel forme. Sed alie due persone pater scilicet et spiritus sanctus. Item et illud aliud scilicet id quod est proprium filii. non quod commune est trinitati hominem accepit sic oportet intelligi id est proprie in ipso si filii. non in tribus communiter personis / diuina natura humana natura sibi uniuert. Qui sensus ex uerbis iohannis Damasceni confirmatur qui totam diuinam naturam in una personam incarnatam esse euidenter assentit dicens. In humanatione dei uerbi aimus / omnem et perfectam naturam deitatis. in una eius personam

ne ueritas dicitur

inueniuntur

Dei dicitur natura

dicunt autem dicitur

Sic ad deum

inueniuntur

De huiusmodi...
Assumptio hanc dicitur...
non carnis...
sed...
quod...
et...

incarnata esse id est unitam humane nature / et non partem parti. **O**mmi enim humane nature animus esse unitam omnem deitatem naturam vel substantiam. **I**tem eadem est natura in singula proposita id est personarum et quando dicimus naturam verbi incarnatam esse secundum beatos athanasium et cirillum deitatez dicimus esse unitam carni et unam naturam dei verbi incarnatam confitemur. **V**erbum autem et quod commune est substantie possidet et quod proprietatis est habens propositos id est persone. **E**t his manifeste ostenditur quod natura divina incarnata est. **U**nde et eadem vere dicitur suscepisse humanam naturam.

substantia quod dicitur in textu

Quoniam diuina natura debeat dici caro facta **S**ed queritur. utrum eadem diuina natura debeat dici caro facta sicut verbum dicitur caro factum. **S**i enim idem est incarnari quod est carnem fieri videri potest ita debere dici quod sit caro facta sicut dicitur incarnata. **N**on quod dicimus quia si illud dictum in sacra scriptura reperiretur ex eadem intelligentia acciperetur quia cum dicitur incarnata. **S**ed quia illud autoritas subicitur atque locutionis modus nimiam videretur facere expressionem / si natura diuina diceretur caro facta / melius sile re hoc puto vel negare quod temere asserere ne si illud dicatur conuertibilitas nature in naturam signari putetur. **E**t premissis indubitabiliter constat quod persona verbi siue natura hominis naturam scilicet carnem et animam assumpsit. **S**ed non personam hominis. **S**i autem natura diuina naturam hominis accepit. quare non dicitur facta homo. vel esse homo sicut verbum dei. **N**on quod dici potest quod dei filius dicitur factus homo vel esse homo non solum quia hominem assumpsit / sed quia ipsum in unitatem et singularitatem sui et persone accepit. **N**atura autem diuina hominem quidem accepit id est hominis formam sibi unitam

et dicitur

et dicitur

et dicitur

et dicitur

hic dicitur quod dicitur aliter
et dicitur

et dicitur quod dicitur aliter
et dicitur

sed non in singularitatem et unitatem sui. **S**eruata enim proprietate ac diuersitate duarum naturarum persone singularitas extitit. **I**deoque non sic dicitur diuina natura esse homo vel facta homo sicut dei filius. **Q**uidam tamen indifferenter utrunque concedunt.

Quare non accepit personam hominis cum hominem accepit.

Ideo vero non personam hominis assumpsit. quia caro illa et anima illa non erant unita in una personam quam assumpsit. quia non ex illis constabat persona quando illis unitum verbum est. **N**am sibi inuicem sunt unita simul cum verbo unita sunt. **A**ltera tamen unione inuicem unita sunt illa duo. scilicet anima et caro. alia unione verbo unita sunt. **Q**uia alia est unio anime illius ad carnem et alia est unio verbi ad animam illam et ad carnem. **N**on ergo accepit verbum dei personam hominis sed naturam. quia non erat ex carne illa et anima illa una composita persona quam verbum accepit. sed accipiendo unuit et uniendo accepit.

Contra hoc opinio qua probare quidam volunt personam accepisse personam.

Ita a quibusdam opponitur quod persona assumpsit personam. **P**ersona enim est substantia rationalis indiuidue nature. **H**oc autem est anima. ergo si animam assumpsit et personam. quod ideo non sequitur. quia anima non est persona quando alij rei unita est personaliter. sed quando per se est absoluta enim a corpore persona est sicuti angelus. **I**lla autem anima nunquam fuit quoniam esset alij rei coniuncta. **I**deoque non ea assumpta. persona est assumpta. **A**lter quoque nituntur probare verbum dei assumpsisse personam quia assumpsit aliquem hominem. **A**ssumpsit enim ihesum christum ergo aliquem hominem. **Q**uare autem hominem ihesum christum assumpsit. **R**ug. in expositione symboli sub anathemate

Officio magis sicut dicitur...
quod...
et...

Text on the right edge of the page, partially cut off.

III

tradit dicēs. Si quis dixerit atq; credi-
 derit. homines ihesum xpm a filio dei as-
 sumptum non fuisse anathema sit. Qui
 etiam in pluribus scripture locis huius
 modi vtitur locutionibus. Ille homo
 a verbo dei est assumptus. Ille homo
 factus est xpc. et ppheta de homine cri-
 sto loquens deo ait. Beatus quem ele-
 gisti et assumpsisti. Ex quibus consequi
 videtur / qd aliquis homo assumptus sit
 a verbo. et ita persona sit assumpta. sed
 quia hoc nephās est dicere / aut sentire.
 premissis locutiones eiusq; similes secun-
 dum hanc intelligentiam sane accipi de-
 bent. vt homo xpus siue homo ille siue
 quidam homo dicatur assumptus a ver-
 bo siue vnitus verbo. non quia hominis
 persona sit assumpta vel vnita verbo / s;
 qe illa anima et caro illa assumpta sunt
 et vnita verbo in quibus subsistit perso-
 na dei et hominis. vt ad hominis natu-
 ram non ad personam respicias / cum as-
 sumptum vel vnitum. vel quendam vel
 aliquē in huiusmodi locutionibus scrip-
 tura commemorat. Quocirca cum que-
 ritur sine proposita auctoritate. an aliq; s;
 vel quidam homo sit assumptus a ver-
 bo vel vnitus verbo. sine distinctione in-
 telligentie non est hic reddenda respon-
 sio. quoniam multiplex premissa est que-
 stio. sed instantie querentis ita determi-
 nato. si de hominis psona queris respon-
 deo non. si de hominis natura dico est.

De intelligentia harum locutionum de-
 us factus est homo. deus est homo. an
 his locutionibus dicatur deus esse fa-
 ctus aliquid vel esse aliquid. vel nō esse
 aliquid.

Dei distinctio vera.

Ex premissis autem emergit questio
 plurimum continens vtilitatis.
 sed nimis difficultatis atq; p-
 pteritatis. Cum em̄ constet ex predictis
 et alijs pluribus testimonijs omnesq; ca-
 tholici vnamitter fateantur deum fa-
 ctum esse hominem / et xpm verum deum
 esse et verum hominem. queritur an his

locutionibus deus factus ē homo. filius
 dei factus ē filius hoīs. deus ē hō. et ho-
 mo ē deus / dicatur deus factus esse ali-
 quid. vel esse aliquid / vel aliquid dicat
 esse deus / et an ita conueniat dici / homo
 factus est deus / et filius hominis factus
 est filius dei sicut econuerso dicitur. et
 si ex his locutionibus non dicitur deus
 factus esse aliquid. vel esse aliquid. que-
 sit intelligentia harum locutionum et si-
 miliuz in huius profunditatis referatio-
 ne et scrupulose questionis expositione /
 plurimū differre inueniuntur sapientes

Quorundam sententiam refert

Alij enim dicunt in ipsa verbi in-
 carnatione hominem quendam
 ex anima rationali et humana car-
 ne constitutum. Ex quibus duobus om-
 nis verus homo constituitur / et ille ho-
 mo cepit esse deus. non quidem natura
 dei sed persona verbi et deus cepit esse
 homo ille. Concedunt etiam hominem
 illum assumptum a verbo et vnitum ver-
 bo. et tamen esse verbum et ea ratōe tra-
 dunt dictum esse deum factum hominē
 uel esse hominem. quia deus factus est
 id est cepit esse quedā substantia ex ani-
 ma rationali et humana carne subsistens
 et illa substācia facta ē id ē cepit esse de-
 us. non tamen de migratione nature in
 naturam. sed vtriusq; nature seruata p-
 pteritate factus est vt deus esset illa sub-
 stantia. et illa substantia esset deus. Vnde
 de vere dicitur deus factus est homo / et
 homo factus est deus. et deus est homo
 et homo deus. et filius dei filius hominis
 et econuerso. Cūq; dicunt illum homi-
 nem ex anima rationali. et humana carne
 subsistere / non tamē fatentur ex duabz
 naturis esse compositum. diuina scilicet
 et humana nec illi partes esse duas na-
 turas / sed animam tantum et carnem

*Auctoritates ponit quibus mununt su-
 am sententiam*

78 ox

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

non nro adducit hic p[ro]p[ter] q[uo]d
ocupe h[ab]et d[omi]n[u]m et s[an]c[t]u[m] h[ab]it[um]
q[uo]d omnia p[ro]nat q[uo]d h[ab]et q[uo]d
et carne factu[m] sit d[omi]n[u]s s[an]c[t]u[s]
et p[ro]p[ter] q[uo]d ex q[uo]d n[on] n[on] n[on]
et de h[oc] s[an]c[t]o p[ro]p[ter] q[uo]d n[on] n[on]
q[uo]d h[ab]et q[uo]d n[on] n[on] n[on] n[on]
p[ro]p[ter] q[uo]d d[omi]n[u]s s[an]c[t]u[s] p[ro]p[ter] q[uo]d

Ne de suo sensu tantum loqui
putentur/hanc sententiam plu
ribus munit testimonijs. **A**nt
em augustinus in li de trim. Cum legie
verbum caro factum est/in verbo intel
ligo verum dei filium. in carne agnosco
verum hominis filium. et utrunq[ue] simul
vnam personam/deum et hominem inf
fabilis gratie largitate coniunctu[m]. **I**de
m ench. xpc ihesus deus de deo est. ho
mo autem natus est de spiritusanto ex
maria virgine. **U**traq[ue] substantia/divina
scilicet et humana /filius est vnicus de
patris omnipotentis de quo procedit
spiritus sanctus/utrunq[ue] vnus. sed aliud
propter verbum. et aliud propter homi
nem. no[n] duo filij deus et homo. sed vn[us]
dei filius. **D**eus sine initio. homo a cer
to initio. **I**dem in eod[em]. **Q**uid natura
humana in cristo homine meruit. vt in
vmitatem persona vnicij filij dei singula
riter assumpta esset. **Q**ue bona volutaf
que bona opera precefferunt. quibus me
reretur iste homo vna fieri persona cum
deo. **N**unquid antea fuit homo/et hoc
ei singulare beneficiu[m] prescitu[m] est. vt sin
gulariter promereret deus. **N**empe ho
mo esse cepit/non aliud cepit esse homo
q[uam] dei filius. et hic vnicus. et propterea
dei verbum. quia est ab illo suscepta ca
ro. facta est utiq[ue] deus vt queadmodu[m]
vna est p[er]sona quilibet homo anima sci
licet rationalis et caro. ita sit xpc vna p[er]
sona verbu[m] et homo. **I**dem super ioban
nem. **R**gnoscamus geminam substantia[m]
xpi diuinam scilicet qua equalis est pa
tri. et humana[m] qua minor est patre. vtru
q[ue] autem simul non duo sed vnus est xpc
ne sit quaternitas no[n] trinitas deus. **N**e
per hoc xpc est deus. anima rationalis et
caro. **I**dem quoq[ue] in li. de predestinatio
ne sanctorum. **I**lle homo vt a verbo pa
tri coeterno in vnitatem persone assump
tus filius dei vngem[en]t[us] esset. vnde hoc
meruit. **Q**uod bonum eius precessit vt
ad hanc ineffabilem excellentiam perue
niret. **F**aciente ac suscipiente deo verbo

ipse homo. ex quo esse cepit filij d[omi]ni vni
cus esse cepit. **I**te homo quicunq[ue] ita
gratia fit xpianus sicut gratia homo li
le/ab initio factus est xpus. **I**dem in il
lij de trinitate. **G**ratia dei nobis in ho
mine xpo commendatur. **Q**uia nec ipse
deo vero conuinctus vna cum illo per
sona filius dei fieret/nullis est preceden
tibus meritis assecutus. **S**ed ex quo ho
mo esse cepit/ex illo est etiam deus. **V**n
de dictum est verbum caro factum est.
Hyllarius quoq[ue] in. r. li. de trim. ait. cri
stum non ambigimus esse deum verbu[m]
neq[ue] rursus filium hominis/ ex anima et
corpore constituisse ignoramus. **H**is
alijq[ue] auctoritatibus vtuntur. qui homi
nem quendam ex anima rationali et car
ne compositum dicunt deum factu[m]. sed
gratia non natura. **S**ola enim gratia
habuit ille homo. non meritis vel natu
ra/vt esset deus siue dei filius. vt habe
ret omnem scientiam et potentiam quaz
habuit verbum. cum quo est vna perso
na. **N**ec tamen in superioribus legitur. q[uo]d
homo ille sit vna persona cum verbo. et
sit ipsum verbum. sed etiam q[uo]d anima ra
tionalis et caro eade[m] persona sit et xpus
sit. et deus sit.

Aliorum sententia.

Sunt autem et alij qui istis in par
te consentiunt. sed dicunt homi
nem illum. non ex anima ratio
nali et carne tantum. sed ex humana et di
uina natura/et ex tribus substantijs di
uinitate carne et anima constare. **H**uc
hiesum xpm fatentur et vnam personam
tantum esse. ante incarnatione[m] vo[lo] solu
modo simplice[m]. sed in incarnatione facta[m]
compositam ex diuinitate et humanita
te. **N**ec est ideo alia persona q[uam] prius.
Sed cum prius esset dei tantum perso
na in incarnatione facta est etiam homi
nis persona. non vt due essent persone.
sed vt vna et eadem esset persona dei et
hominis. **P**ersona ergo que prius erat
simplex et in vna tantum natura existens
in duabus et ex duabus subsistit naturis

q[uo]d xpc filij dei assumpsit h[ab]it[um] n[ost]r[u]m et h[ab]it[um]
oppor[et] vna tenet modum et ponit a p[ro]vidine

et persona que tantum deus erat. facta est etiam verus homo subsistens non tantum ex anima sicut et carne. sed etiam ex diuinitate. nec tamen persona illa debet dici facta persona quauis dicatur facta persona hominis. facta est igitur illa persona / ut quibusdam placet quiddam subsistens ex anima et carne. sed non est facta persona vel substantia vel natura. et inquantum est illa subsistens composita est. Inquantum autem verbum simplex est

Autoritates etiam ponunt que hanc probant sententiam *De unitate et diuinitate*

O hoc Augustinus in li. sententiarum prosperi ait. Modis omnibus approbare contendimus sacrificium ecclesie duobus constare. duobus confici visibili elementorum specie / et invisibili domini nostri ihesu christi carne et sanguine sacramento / et re sacramenti id est corpore christi. sicut christi persona constat et conficitur ex deo et homine. cum ipse christus verus sit deus et verus homo / quia omnis res illarum rerum naturam et veritatem in se continet ex quibus conficitur. **De hoc eodem Joh. dama.** In domino nostro ihesu christo duas quidem naturas cognoscimus. unam autem hypostasim ex utriusque compositam. Incarnatus est ergo christus ex virgine assumens partem nostre masse. ut ipsa extiterit in carne hypostasis. que dei verbi hypostasis et composita facta fuerit que prius simplex erat verbi hypostasis. Composita vero ex duabus perfectis naturis. deitate et humanitate. et ferat ipsa diuine verbi dei filiationis caracteristicum et determinatiuum ydeoma. secundum quod diuisa est a patre et spiritu sancto. et carnis caracteristica et determinatiua ydeomata. secundum que differat a matre et reliquis hominibus. Item unam hypostasim filii dei confitemur in duabus naturis perfecte se habentibus deitatis et humanitatis et incarnatam eandem hypostasim. et has duas naturas custodiri et manere in ipso

post unionem. non seorsum. et secundum partem ponentes singula. Sed unitas inuicem in unam compositam hypostasim. substantialem enim inquam unionem scilicet veram et non secundum fantasiam. Substantialem autem non duabus naturis perfectis alteram scilicet unam compositam naturam. sed unitas inuicem in unam hypostasim oppositam filii dei et manere eandem substantialem differentiam determinamus. **¶** Creabile mansit creabile. et quod in creabile increabile. et mortale mortale. et immortale immortale. et circumscribibile circumscribibile. et incircumscribibile incircumscribibile. et hoc quidem refulget miraculis. **De hoc etiam Augustinus** in libro de trinitate ait. quemadmodum secundum deitatem. una est patris filique natura. ita etiam iuxta humanitatem / eadem est matris et filii una natura. Ex utraque ergo substantia et diuinitatis et humanitatis unus atque idem est deus dei et hominis filius ihesus christus. ut verus deus ita etiam homo verus. **Idem etiam in libro de trinitate.** Sic deo coniungi potuit humana natura ut ex duabus substantiis fieret una persona. Nec per hoc iam est ex tribus deo anima et carne. His aliisque pluribus autoritatibus se mununt. qui dicunt personam christi compositam esse. vel factam siue constantem ex duabus naturis. siue ex tribus substantiis.

Tercia aliorum sententia

Sunt etiam alij qui in incarnatione verbi. non solum personam ex naturis compositam negant / verum etiam hominem aliquem siue etiam aliquam substantiam ibi ex anima et carne compositam vel factam diffitentur. Sed sic illa duo scilicet animam et carnem. verbi persone vel nature unita esse aiunt. ut non ex illis duobus. vel ex his tribus aliqua natura vel persona fieret. siue componeretur. Sed illis duobus velut indumento uerbum dei uestiretur / ut mortalium oculis congruenter appareret. **¶** Qui id

7
Dicitur verus factus homo. quia veritatem carnis et anime accepit. Que duo etiam in singularitate vel unitatem sue persone accepisse legitur / non quia illa duo. vel aliqua res ex illis composita sit vna persona cum uerbo. vel sit verbum sed quia illis duobus accedentibus verbo. non est personarum numerus actus. ut fieret quaternitas in trinitate. et quia ipsa persona verbi que prius erat sine indumento assumptione indumenti non est diuisa vel mutata. sed vna eademque immutata permansit. Qui secundum habitum deum homines factum dicunt. Recipiendo enim hominem dictus est deus factus est homo. et propter acceptum hominem / dicitur deus vere esse homo et propter assumptum deum dicitur homo esse deus. Nam si essentialiter inquit illi. deus esse homo. vel homo esse deus intelligeretur. Tunc si deus hominem assumpsisset in sexu muliebri. et mulier essentialiter deus esset. et econuerso ut potuit deus assumpsisse hominem in sexu muliebri. potuit ergo mulier esse deus et econuerso.

Autoritates inducit quibus hec sententia roboratur.

Ne autem et isti de suo sensu influere videantur testimonijs in medium productis / quod dicunt confirmant. Sic augustinus in li. de gratia noui testamenti. Sicut non augetur numerus personarum / cum caro accedit anime ut sit vnus homo / sic non augetur numerus personarum cum homo accedit verbo / ut sit vnus homo xpc. Legit itaque deus homo. ut intelligamus huius persone singularitatem. non ut suspicemur in carnem mutatam diuinitatem. Idem quoque tractans illud verbum apostoli. habitu inuentus est ut homo. manifeste ostendit deum dici factum esse hominem. vel esse hominem secundum habitum. In li. lxxxiij. questionum ita inquit. Multis modis habitum dicimus

vel habitum animi sicut discipline perceptione vsu firmatam vel habitum corporis. sicut dicimus alium alio validiorem vel habitum eorum que mens ac comodantur extrinsecus. ut cum dicimus aliquem vestitum vel calciatum et huiusmodi. In quibus omnibus generibus manifestum est / in ea re dici habitum que accidit vel accedit alicui. ita ut ea possit etiam non habere. hoc autem nomen ductum est ab illo uerbo quod est habere. **H**abitus ergo in ea re dicitur / que nobis ut habeatur accidit uel accedit. **V**erumtamen hoc interest. quia quedam eorum que accidunt uel accedunt. ut habitum faciant non mutantur. sed ipsa mutant in se integra et inconcussa manentia sicut sapientia accedens homini non ipsa mutatur / sed hominem mutat quem de stulto sapientem facit. **Q**uedam vero sic accedunt vel accidunt ut mutant et mutantur. ut cibus qui amittens speciem suam in corpus vertitur. et nos cibo refectione ab exilitate atque languore in robur atque valentiam mutamur. **T**ertium genus est cum ea que accidunt vel accedunt nec mutant ea quibus accidunt / nec ab eis ipsa mutantur. sicut anulus positus in digito quod genus rarissime reperit. **Q**uartum genus est cum ea que accidunt vel accedunt mutantur non a sua natura sed aliam speciem et formam accipiunt ut est vestis que deiecta atque deposita non habet eam formam quam sumit induta. **I**nduta enim mens accipit formam quam non habebat exuta. **Q**uod genus congruit huic comparationi. **D**eus enim filius semetipsum exinuit non formam suam mutans / sed formam serui accipiens. neque conuersus aut transmutatus in hominem amissa incommutabili stabilitate / sed in similitudine hominum factus est ipse susceptor verum hominem suscipiendo. habitu inuentus est ut homo. id est habendo hominem inuentus est ut homo non sibi sed eis quibus in homine apparuit. **H** autem dicit ut homo

veritatem exprimit. nomine ergo habitus factus significavit apostolus qualiter dixerit in similitudine hominum factus quia non transfiguratione in hominem sed habitu factus est / cum inductus est hominem quem sibi uniens quodammodo atque conformans immortalitati eternitatique sociaret. Non ergo oportet intelligi mutatum esse verbum susceptione hominis. sicut nec membra veste inducuntur / quamvis illa susceptio ineffabiliter susceptum suscipienti copularet. His verbis aperte innuere videtur Augustinum deum dici factum hominem secundum habitum. qui etiam ipsius incarnationis modum volens exprimere querentibus in .iii. li. de trinitate ait. Si queritur ipsa incarnatio quomodo facta sit ipsum verbum dei. dico carnem factum id est hominem factum. Non tamen in hoc quod factum est conuersum atque mutatum sed carne ut carnis congruenter apparet inductum. Ita sane factum ut ibi sit non tantum verbum dei et hominis caro / sed etiam rationalis hominis anima. Et quod hoc totum et deus dicatur propter deum. et homo propter hominem. Quod si difficile intelligitur. mens fide purgetur. a peccatis abstinendo et bona operando. difficilia enim sunt hec. **Idem in libro de fide ad petrum.** Dei filius cum sit deus eternus et verus / pro nobis factus est homo verus et plenus. In eo verus quia veram habet deus ille humanam naturam. In eo vero plenus / quia et carnem humanam suscepit / et animam rationalem. Item non aliud fuit illa dei summi susceptione vel emanatio nisi forme seruilis id est nature humane susceptione. utraque ergo est in christo forma / quia utraque vera et plena est in christo substantia / diuina scilicet et humana natura. **Idem in libro contra maximinum.** Cum esset per seipsum invisibilis / visibilis in homine apparuit. quem de femina suscipere dignatus est. **Idem in eodem.** Nos christum dominum verum hominem suscepisse credimus / et in ipso visibi-

liter invisibile hominibus apparuisse. In ipso inter homines conuersatum fuisse. In ipso ab hominibus humana perculisse. In ipso homines docuisse. **Dil.** quoque in .x. li. de trinitate ait. Quomodo dei filius natus ex maria est / nisi quod verbum caro factum est scilicet quod filius dei cum in forma dei esset / formam serui accepit. Unus tamen eundemque non dei defectione / sed hominis assumptione profitemur. et in forma dei propter naturam diuinam / et in forma serui ex conceptione spiritus sancti. secundum hominis habitum repertum fuisse. non fuit habitus ille tamen hominis / sed ut hominis. neque caro illa caro peccati sed in similitudine carnis peccati. **Rudistis tres secundum diuersos positas sententias. et pro singulis inducta testimonia**

Postius sententijs probatisque testimonijs / intelligencias propositarum locutionum exequitur secundum singulas sententias / et prius secundum primam. **Septima** Secundum primam vero dicitur deus factus homo / et homo factus deus / quia deus cepit esse quaedam substantia rationalis / que ante non fuerat. et illa substantia cepit esse deus et hoc gratia. non natura vel meritis habuit. Unde recte dicitur christus in quantum homo predestinatus esse filius dei. Huic autem sententie opponitur. Si illa substantia cepit esse deus / et de illa. Quaedam ergo substantia est deus / que non semper fuit deus. et quedam substantia est deus / que non est diuina substantia. et deus est aliquid quod non semper fuit. Quod et illi concedunt origenis testimonio innitentes qui ait. factus est sine dubio id quod prius non erat. sed addidit secundum carnem. Secundum deum vero erat prius. et non erat. quando non erat. Alijs quoque pluribus modis / illi sententie potest opponi. quibus super sedemus exercitationis studium lectori relinquentes. et ad aliam sperantes

Hic explanat secundam sententiam. et eandem locutionum sensus.

In secunda vero sententia huius dictionis talis videtur ratio. ut cum dicitur deus factus est homo intelligatur cepisse esse subsistens. ex duabus naturis vel tribus substantiis et e converso homo factus est deus. quia subsistens in duabus naturis cepit esse deus vel potius homo factus est deus. et e converso dicitur. quia deus assumptus est hominem et homo assumptus est a deo. Unde Augustinus dicit in li. de trinitate. Talis fuit illa susceptio / que hominem faceret deum. et deum hominem. Variatur autem intelligentia. cum dicitur deus est homo. et homo est deus. Dicitur enim deus esse persona subsistens in duabus. et ex duabus naturis. et persona subsistens in duabus et ex duabus naturis dicitur esse deus id est verbum vel natura diuina. Potest enim predicari persona simplex vel natura de persona composita. Non est autem ut ait Iohannes Dama. idem dicere naturam vel personam

Ex quo sensu dicunt christum predestinatum. Ipsi dicunt christum esse predestinatum. in quantum est homo. et in quantum est subsistens ex duabus substantiis. scilicet anima et carne. Nam quantum ad naturam diuinitatis non est ipse predestinatus. Non ergo in quantum in ea vel ea subsistit. predestinatus est. sed in quantum subsistit in aliis duabus substantiis. id est in anima et carne. hoc est in quantum est homo.

Qualiter exponunt auctoritates primas que isti videntur obuiare sententie.

Determinant etiam auctoritates que premissis conueniunt sententie et huic videntur contradicere. ut cum legitur homo ille assumptus a verbo in singularitate persone. vel factus vna persona cum verbo de natura humana intelligatur / que verbo vnitae

in singularitatem persone. id est ita quod eadem persona que prius erat / et simplex erat sine incremento numeri / etiam immutata permansit licet composita. Compositionis vero huius aliam dicunt esse rationem quam sit in aliis hominibus / quia huius ex tribus / aliorum ex duabus substantiis est compositio. Negant quoque naturam humanam esse personam vel dei filium / et sicut vnum eundemque dicunt esse hominem et deum. et filium hominis et filium dei / ita vnum et idem / non aliud et aliud / sicut nec alium et alium.

Quedam ponit que premissis videntur aduersari.

Sed his videntur aduersari que subditis continentur capitulis. Sic enim Augustinus super Iohannem. Aliud est verbum dei. aliud homo. sed verbum caro factum est id est homo. Non itaque alia verbi / alia est hominis persona. quoniam verumque ipse et vna persona. Idem ad Felicianum. Aliud dei filius. aliud hominis filius. sed non alius. Item dei filius aliud de patre / aliud de matre. Idem in li. primo de trinitate. Cum filius sit et deus et homo. alia substantia deus. alia homo.

Qualiter his respondeant.

Hec autem in hunc modum determinant / quia cum dicitur. aliud verbum dei. aliud homo siue alia substantia deus / alia homo. alterius nature significatur christus esse in quantum est homo. et alterius in quantum est deus / et aliud natura qua est homo / aliud natura qua est deus. Ut enim ait Iohannes Dama. Inconuerse et inalterabiliter vnitae sunt adinuicem nature. neque diuina distante a propria simplicitate neque humana. aut conuersa in deitatis naturam. aut in non existentiam diuisa neque ex duabus vna facta composita natura. Composita enim natura neutri earum ex quibus componitur naturis / homo vsque

id est consubstantialis esse potest ex al-
 teris pficiens alteruz. vt corpus ex .iij.
 elementis compositum. nec ignis nomi-
 natur. nec aer. nec aqua. nec horum ali-
 cui homouision dicitur. Si ergo secun-
 dum hereticos xpc vnus compositae na-
 ture post vnionem extitit ex simplici na-
 tura conuersus est in compositam. et ne-
 qz patri simplici nature existenti. neqz
 matri est homouision. et neqz deus. neqz
 homo denominabitur sed xpc solum. et
 erit hoc nomen scilicet xpc non psone ip-
 sius natura sed vnus secundum ipsos
 compositae nature. Nos autem xpm no
 vnus compositae nature dogmatizamul
 et hoc nomen scilicet xpc psone dici-
 mus. no monoceros id est vno modo
 dictum. sed duarum naturarum esse sig-
 nificatiuum scilicet deitatis et humani-
 tatis. Ex deitate autem et humanitate
 deum perfectum et hominem perfectum
 eundem esse et dici. ex duabus et in dua-
 bus naturis confitemur. Sic ergo dici-
 tur aliud esse filius dei. aliud filius ho-
 minis. quia alterius e substantie vel na-
 ture in quantum e filius dei. alterius in
 quantum est filius hominis. non qz ipse
 filius dei et hominis sint duo illa diuer-
 sa id est due diuerse nature.

Autoritate confirmat determinatione.

Aparte em Nil. in nono libro de
 trin. ita ait. cui n aliud sit fili-
 hominis. neqz aliud filius dei.
 verbum enim caro factum est et cu qui
 filius dei est ipse et hominis sit filius. re-
 quiro quis in hoc filio hominis glorifi-
 catus sit. Evidenter dicit non aliud es-
 se filium dei. et aliud filium hominis. Ex
 qo pmissa roborat et appat deteratio.

Alia etiam verba autoritatum adnotat
 vbi determinet.

Quod etiam dictum est vtrunqz
 xpc est / et vna persona mouere
 potest lectozes sicut et illud qd
 augustinus dicit in li. de trin. Quia for-

ma dei formas serui accepit / vtrunqz de-
 us vtrunqz homo. Sed vtrunqz deus.
 propter accipientes deum. et vtrunqz ho-
 mo. propter acceptum hominem. Et il-
 lud quod idem ait in libro de bono per-
 seuerantie. Qui fidelis est / in eo ve-
 ram naturam humanam credit susci-
 piente deo verbo ita sublimataz / vt qui
 suscepit / et quod suscepit vna esset in tri-
 mitate persona. assumptione illa ineffa-
 biliter faciente psone vnus in deo et
 homine veritatem. Si autem qui susce-
 pit. et quod suscepit vna est persona. er-
 go natura humana cum verbo vna est
 persona. Sed hec omnia ex tali sensu di-
 cta fore tradut. vt vtrunqz dicatur esse
 xpc. et vna persona / quia in vtroqz vnus
 xpc et vna persona subsistit. Ita etiam
 susceptu cum suscipiente dicitur vna ps-
 sona / quia susceptum suscipienti e socia-
 tum in vnitae psone. et ita qz vnitae
 psone permansit / non ita vt et caro et
 anima sint vnus deus. quia vt ait hie-
 ronymus verbum e deus non caro assump-
 ta. Et ambroz. in li. iij. de spiritu sancto
 ait. Aliud e qd assumpsit / et aliud quod
 assumptum est.

Hic quaedam ponit autoritatem que
 multum videtur huic sententie opposita

Est autem et aliud / quod huic sen-
 tentie plurimum videtur obuia-
 re. Sic em augustinus in li. pri-
 mo contra maximinum. Christus vna per-
 sona est gemine substantie. quia et deus
 e et homo est. nec tame deus vel homo
 pars huius substantie dici potest. Alio-
 quin fili- dei deus. anteqz susciperet for-
 mam serui non erat totus. et creuit cum
 homo diuinitati eius accessit. Ecce de-
 um dicit non esse partem illius psone
 Vnde videtur illa persona non constare
 ex deo et homine. Ad quod etiam illi
 dicunt illam personam non ita constare
 ex deo et homine. quasi totum ex partib-
 bus. Ita em partes alicuius totius con-
 ueniunt / vt ex illis quod non erat consti-
 tuatur. Non autem sic humana et diuina

natura in xpo vniuntur. Inexplicabilis em̄ est istius vniōnis que non est parciū ratio. Quidam tamen nomine dei ibi psonam significari putant. quia de tribulagebat personis. quarum nullam trinitatis partes esse dicebat. sicut pars istius persone non est deus. Quod si de psona intelligatur manifestum est. quia persona non est pars persone. Posita ē diligenter sententia secūda et eius explanatio. cui in nullo vel in modico obuiāt auozitates in tercia sententia inducte que iam consideranda est.

Tercia sentētia que sit p̄missarū propositionum intelligentia

In hac ergo sententia. sic dicitur deus factus homo. quia hominem accepit. sic dicitur esse homo. quia hominem habet. vel quia ē habens hominem. et homo factus deus. quia assumptus est a deo. et homo esse deus. quia habens hominem est deus. Cum ergo dicitur deus ē homo. vel habet? predicatur vel persona sed humanata. et q̄ persona humanata predicet? cassiodorus ostendere videtur dicens. factus est vt ita dixerim humanatus deus qui etiam in assumptione carnis. de? eē n̄ desitit. Quod tamen varie accipi potest. vt dicatur deus factus humanatus. vel xpc factus deus humanatus. vtz q̄ em̄ sane dici potest. Cum ergo dicitur factus est deus homo/multiplex secundum istos fit intelligentia. vt naturam humanam accepisse/vel humanatus verbum esse incepisse intelligatur. Nec tamen si incepit esse humanatum verbum. ideo sequitur q̄ inceperit esse verbum. nec si deus factus est humanatum verbum. sequitur q̄ factus sit verbum sicut de aliq̄ dicitur. Hodie iste cepit esse bonus homo vel factus est bonus homo. nec tamen hodie cepit esse homo vel factus est homo.

Quo sensu secundum istos dicitur p̄-

destinatus xpc.

Secundum istos dicitur xpc secundum q̄ homo predestinatus esse filius dei. quia est predestinatus a deo ab eterno et in tempore collatus ei per gratiam vt ipse ens homo sit filius dei. hoc em̄ non semper habuit sed in tempore per gratiam accepit. Quod videtur aug. notasse in li. ad prosperum et bil. dicens. Predestinatus ē ihesus vt qui futurus erat secundum carnem filius dauid/esset in virtute filius dei. Hic etiam cum dicitur xpc minor patre secundum q̄ homo secundum habitum hoc intelligunt dictum id est in quantum habet sibi hominem vnitum. Unde aug. in primo li. de tri. Deus filius deo patri natura est equalis. habitu minor. In forma enim serui minor ē patre. In forma dei equalis est patri. et quia secundum habitum accipienda ē incarnationis ratio/ideo deum humanatum non hominem deificatum dici tradunt. Unde iohanna. Non hominem deificatum dicimus. sed deum hominem factum.

Quoniam non debet dici homo dominicus?

Sed licet dicatur homo deus n̄ tamen congrue dicitur homo dominicus. Unde aug. in li. retractationum. Non video vtrum recte dicatur homo dominicus. qui ē mediator dei et hominum xpc ihesus/cum sit vtiq̄ dominus. et hoc quidem vt dicerent apud quosdam legi catholicos tractatores. Sed vbiq̄ hoc dixi. dixisse me nollem. Postea quippe vidi. non est dicendum quamuis nonnulla posset idem ratione defendi. Secundum istos etiam dicitur persona filij. in duabus et ex duabus existere naturis secundum adherentiam vel inherentiā. Altera em̄ inheret ei altera inest

Quoniam predicta non sufficiunt ad cognoscendam hanc questionem

Sic diligenter iuxta diuersorum
sententiam supra positam absque
assertione et preiudicio tracta-
mus questionem. Veruntamen nolo in-
tanta re tanquam ad cognoscendum diffi-
cili putare lectorem istam sibi nostram
debere sufficere disputationem. sed le-
gat et alia forte melius considerata atque
tractata / et ea que hic mouere possunt
vigilantior et intelligentior si pos-
test mente discutiat. hoc firmiter tenens
quod deus hominem assumpsit. homo in
deum transiit / non nature visibilitate
sed dei dignatione. ut nec deus muta-
retur in humanam substantiam assumen-
do hominem. nec homo in diuinam glo-
rificatus esset in deum / quia mutatio vel
visibilitas nature diminutionem et abo-
litionem substantie facit.

**An diuina natura debeat dici nata de vir-
gine. s. Octaua Distinctio**

Post predicta inquiri debet. utrum
de natura diuina concedendus
sit / quod de virgine sit nata. sicut
dicitur in virgine incarnata. Et videtur
utrumque non debere dici nata de virgine.
cum non sit nata de patre. Que enim res non
est de patre genita. non dicitur de ma-
tre nata. nec res aliqua filiationis nome-
n habeat in humanitate / que illud non te-
neat in diuinitate. Videtur tamen posse
probari. quod sit nata de virgine. quia si hoc
est nasci deum de virgine scilicet homi-
nem assumere in utero virginis. cum natu-
ra diuina superius dicta sit hominem as-
sumpsisse. videtur debere dici nata. De
hoc autem Augustinus in libro de fide ad petrum
sic ait. Natura eterna atque diuina non
posset temporaliter accipi et nasci ex natura
humana. nisi secundum susceptionem ve-
ritatis humane veram temporaliter concep-
tionem et natiuitatem ineffabilis in se di-
uinitas accepisset. Sic est deus eternus
veraciter secundum tempus. et conceptus et
natus ex virgine. Ista autoritate videtur
insinuari quod natura diuina sit nata et ac-
cepta de virgine. Sed si diligenter notentur

verba potius de persona agi intelligitur
que sine dubitatione et de patre et de ma-
tre nata esse dici debet

De gemina christi natiuitate.

Queri etiam solet. utrum debeat
dici christus bis genitus ut dicitur
dei et hominis filius. Ad quod
dici potest christum bis natum esse. duasque
natiuitates habuisse. Unde Augustinus in libro de
fide ad petrum. Pater deus de sua na-
tura genuit filium deum sibi coequalis
et coeternum. Idem quoque unigenitus
deus / secundo natus est ex patre semel. ex
matre semel. Natus est enim de patre dei
verbum. Natus est de matre verbum ca-
ro factum. vnus ergo atque idem dei filius na-
tus est ante secula / et natus in seculo. et
utraque natiuitas vnus est filius dei. diui-
na scilicet et humana. De hoc etiam io-
hannes Damascenus ait. duas ergo christi
natiuitates veneramus. vnam ex patre
ante secula / que est super causam et ratio-
nem. et tempus et naturam / et vnam que
in vltimis. propter nos. et secundum nos
et super nos. propter nos / quia propter
nostram salutem. Secundum nos / quia
natus est homo ex muliere. et tempore con-
ceptionis. scilicet nouem mensum. Su-
per nos quia non ex semine. sed ex sancto
spiritu et sancta virgine supra legem con-
ceptionis. Ex his manifeste apparuit christi
duas esse natiuitates / eundemque bis na-
tum fore

**De adoratione humanitatis christi / an ea-
dem sit adoratio humanitati et deitati
exhibenda. s. Nona Distinctio 3^a**

Posterea inuestigari oportet /
utrum caro christi et anima vna ea-
demque cum verbo debeat ado-
ratione adorari illa scilicet que latria di-
citur. Si enim anime vel carnis christi exhibe-
tur latria que intelligitur seruitus siue
cultus soli creatori debitus. cum anima
christi vel caro creatura tantum sit / crea-
ture exhibetur quod soli creatori debe-
tur. quod facienti in idolatriam deputatur

98

*Latria et seruitus manifeste
videntur in christo.*

Ideo quibusdam videtur non illa adoratione que latria est carnem xpi vel animam xpi esse adorandam. sed illa que est dulia. cuius duas species vel modos esse dicunt. Est enim cuiusdam modi dulia que creature cuilibet exhiberi potest et est quedam soli humanitati exhibenda. non alij creature. quia xpi humanitas super omnem creaturam est veneranda et diligenda. Non tamen adeo ut cultus diuinitati debitus ei exhibeatur. qui cultus in dilectione et sacrificij exhibitione atque reuerentia consistit. qui latine dicitur pietas / grece autem theosebia. id est dei cultus / vel eusebia id est bonus cultus

Latria dicitur

Aliorum sententia qua vna adorationem vtriq; exhibenda tradunt.

His autem placet xpi humanitatem. vna adoratione cum verbo esse adorandam non propter se sed propter illum cuius scabellum est cui est vnica. Neque ipsa humanitas sola vel nuda / sed cum verbo cui est vnica. nec propter se sed propter illum cui est vnica / est adoranda. Nec qui hoc facit idolatrie reus iudicari potest. quia nec soli creature nec propter ipsam sed creatori cuius humanitate et in humanitate sua seruit. De hoc iohannes ita ait. Due sunt nature xpi ratione et modo differente. Vnitatem vero secundum personam. Unus ergo xpc est deus perfectus. et homo perfectus quem adoramus cum patre et spiritu vna adoratione cum incontaminata carne eius. Non inadorabilem carnem dicentes. adoratur enim in vna verbi personam. que personam generata est. Non creature venerationem prebentes. Non ergo ut nudam carnem adoramus. sed ut vnitatem deitati in vnam personam dei verbi duabus reductis naturis. Timeo carbonem tangere propter ligno copulatum ignem. Adoro xpi dei mei simul vtriusque naturam. propter carnem vnitam deitati. Non enim quartam appono personam in trinitate. sed vnam personam confiteor

propter se

verbi et carnis eius. His verbis insinuari videtur christi humanitatem vna adoratione cum verbo esse adorandam. De hoc etiam augustinus ex sermone domini ubi dicit. non turbetur cor vestrum ita dicit. Dicunt heretici filium non natura esse deum sed creatum. Quibus respondendum est. quod si filius non est deus natura sed creatura nec colendus est omnino. nec ut deus adorandus. dicente apostolo. Coluerunt et seruerunt potius creature quam creatori. Sed illi ad hoc replicabunt et dicent. Quid est quod carnem eius quam creatam esse non negas simul cum diuinitate adoras. et ei non minus quam diuinitati deseruis. Ego dominicam carnem immo perfectam in christo humanitatem ideo adoro quia diuinitate suscepta. et deitati vnita est. ut non alium et alium. sed vnum eundemque deum et hominem. filium dei esse confitear. Denique si hominem sepaueris a deo. illi nunquam credo nec seruiro. velut si quis purpura vel diadema regale iacens inueniat. nunquid ea conabitur adorare. Cum vero ea rex fuerit indutus piculum mortis incurrit. si ea cum rege adorare quis contempserit. Ita in christo diuinitatem non solam vel nudam. sed diuinitati vnitam scilicet vnum filium deum verum et hominem verum. si quis adorare contempserit. eternaliter morietur. Idem super psalmum lxxxviii octauum ubi dicitur adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est. Sciendum quia in christo terra est id est caro que sine impietate adoratur. Suscepit enim de terra terram. quia caro de terra est et de carne marie carnem accepit hoc sine impietate a verbo dei assumpta adoratur a nobis. quia nemo carnem eius manducaret nisi prius adoret. sed qui adorat non terram intuetur sed illum potius cuius scabellum est propter quem adoratur. His auctoritatibus premissis inuestigationis absolutio explicatur.

Quoniam christus secundus quia homo est sit persona vel aliquid. *De hoc iohannes*

Solet etiam a quibusdam inquiri. utrum xpc secundum qd homo sit persona vel etiam sit aliquid. Ex utraq; parte huius questionis argumenta concurrunt. **R** enim persona sit. his edisserunt rationibus. Si secundum qd homo aliquid e vel persona. vel substantia. vel aliud e. Sed aliud no ergo persona. vel substantia. Si substantia est vel rationalis vel irrationalis s; non est irrationalis substantia. s; rationalis. Si vero secundum qd homo est rationalis substantia. ergo persona. qd hec est diffinitio persone substantia rationalis individue nature. Si ergo secundum qd homo est aliquid. et secundum qd homo. persona est. S; e converso. si secundum qd homo psona e. vel tertia in trinitate. vel alia. sed alia no. ergo tertia in trinitate persona. Et si secundum qd homo. persona est tertia in trinitate. s; deus. Propter hec incoueniencia et alia qdam dicunt xpm secundum hominem. no esse personam. nec aliquid. nisi forte secundum sit expressiuum vnitatis psonae. Secundum enim multiplicem habet rationem. Aliquando enim exprimit conditionem. vel proprietatem diuine nature vel humane. aliquando vnitatem psonae. aliquando notat habitum. aliquando causam. cuius distinctionis rationem diligenter lector animaduertat/ atq; i sinu memorie recondat. ne eius confundant sensus cum de xpo sermo occurrerit.

Et si xpc scdm qd homo dicatur substantia rationalis/non inde tamen sequitur qd persona sit secundum qd homo

Hud tamen non sequitur qd in argumentatione superiori inductum est. **R** si xpc secundum qd homo. est substantia rationalis. ergo psona. Nam et modo anima xpi e substantia rationalis. non tamen persona. quia non est per se sonans. immo alij rei coniuncta. Illa tamen persone descriptio/

Et si dicitur qd xpc secundum qd homo est substantia rationalis. non sequitur qd persona sit secundum qd homo. quia anima xpi est substantia rationalis. non tamen persona. quia non est per se sonans. immo alij rei coniuncta.

non est data p illis tribus personis.

Alia probatio qd xpc sit persona.

Sed adhuc aliter nituntur probare xpm secundum hominem esse personam. quia xpc secundum qd homo predestinatus est. ut sit dei filius. Sed illud e/qd ut sit predestinatus est. ergo si predestinatus est secundum qd homo ut sit filius dei. et secundum qd homo e filius dei. Ad quod dici potest xpm esse id/quod ut sit predestinatus e. Est em predestinatus ut sit filius dei. et ipse vere est filius dei. sed secundum hominem predestinatus e ut sit filius dei/ quia per gratiam habet hoc secundum hominem. nec tamen secundum hominem e filius dei. nisi forte secundum vnitatis persone sit expressiuus ut sit sensus. Ipse qui est homo e dei filius. ut autem ipse ens homo sit dei filius. per gratiam habet. sed si causa notetur/falsum e. Non enim quo homo est/ eo dei filius est.

An xpc sit adoptiuus filius secundum qd homo vel alio modo.

S vero queritur an xpc sit adoptiuus filius secundum qd homo/ siue alio modo. respondemus xpm non esse adoptiuum filium aliquo modo. sed tantum naturalem. quia natura filius dei est no adoptionis gratia. Non autem sic dicitur filius natura ut dicitur deus natura. Non em eo filius est. quo deus est. quia natiuitate diuinitatis filius est. et cuz dicitur natura vel nature filius. quia naturaliter est filius eandem scilicet habens naturam/ quam ille qui genuit. Adoptiuus autem filius non est. quia prius non fuit/ et postmodum adoptatus est in filium/ sicut nos dicimur adoptiuus filij. Quia cum nati filij fuerim/ ire filij/ per gratiam facti sum/ filij dei. xpc vero nunq; fuit non filius. et ideo non est adoptiuus filius

Opinio qd sit adoptiuus filius

9

10

Sed ad hoc opponitur sic / xpc
filius hominis est id est virgi-
nis aut gratia / aut natura vel
vtrouq; modo. Si vero natura aut diui-
na aut humana. sed diuina no. ergo aut
humana natura. aut non natura est fi-
lius hominis. Si non natura / ergo gra-
tia tantum. et si etiam natura humana / n̄
ideo minus per gratiam. Si ergo gra-
tia filius hominis est / adoptiuus filius
esse videtur. vt idem sit naturalis filius
patris et adoptiuus filius virginis. Ad
quod dici potest. xpm filiu virginis esse
et natura vel naturaliter et gratia. nec
tamen adoptiuus filius virginis est. qz
non p adoptionem. sed per v̄mionē fili-
2 virginis esse dicitur. filius em̄ virginis
dicitur. eo qz in virgine hominē accepit
in v̄mitatem persone. et hoc fuit gratie
et non nature. Vnde aug. sup iob. ait.
qz v̄migenitus est equalis patri. nō est
gratie. sed nature. qz aut in v̄mitatem
persone v̄migeniti assumptus est homo
gratie est. non nature. Cristus ergo. nec
dei nec hominis est adoptiuus filius. s;
dei naturaliter et hominis naturaliter.
et gratia filius. qz vero naturaliter sit
hominis filius. aug. ostendit in libro de
fide ad petru. Ille scilicet deus factus
est naturaliter hominis fili-2. qui est na-
turaliter fili-2 v̄migenit-2 dei patris. qz
aut nō sit adoptiuus fili-2. et tamē gra-
tia sit filius ex subditis probat̄ testimo-
nijs. Hieronim-2 sup epistolā ad ephesi-
os ait. De xpo ihesu scriptū est. qz semp
cum patre fuit. et nunq̄ eum vt esset. vo-
lūtas p̄cina p̄cessit. et ille quidē n̄cā fi-
lius est. nos vero adoptione. Ille nunq̄
non fuit filius. nos anteq̄ essemus pre-
destinati sumus. et tunc spiritum adop-
tionis accepimus quando credidimus
in filiū dei. Dillarius quoq; in libro ter-
cio de trinitate ait. Domin-2 dicens cla-
rifica filium tuum. non solo nomine con-
testatus est se esse filium dei / sed etiam
proprietate. Nos sumus filij dei sed non
talis hic filius. Sic em̄ verus et propri-2

est filius origine. non adoptione. verita-
te non nuncupatione. natiuitate. n̄ crea-
tione Augustinus etiam super iob. ait.
Nos sumus filij gratia non natura. v̄m-
genitus autē natura / non gratia. an b̄
etiam in ipso filio ad hominem referen-
dum est. Ita sane ambrosius quoq; in
primo li. de trinitate ait. Cristus filius
est non per adoptionem sed per naturā
per adoptionem nos filij dicimur. ille p
veritatem nature est. Ex his euidenter
ostendit qz xpc non sit filius gratia ad-
optionis. Illa enim gratia intelligitur.
cum aug. eum non esse gratia filium as-
serit. gratia enim sed nō adoptionis im-
mo v̄mionis. filius dei est filius hominis
et econuerso.

Vtrum persona vel natura predestina-
ta sit.

Eū si queritur vtrum predesti-
natio illa quā cōmemorat apo-
stolus sit de persona an de na-
tura. sane dici potest et personam filij q̄
semper fuit esse predestinatam secundū
hominem assumptū. vt ipsa scilicet ens
homo esset dei filius et naturam huma-
nam esse predestinatam vt verbo patris
personaliter v̄miretur.

Vtrum xpc sit creatura siue creat-2 vel
factus.

Dolet etiam queri. vtrum debe-
at simpliciter dici atq; concedi
xpm esse factum. vel creatum.
vel creaturam. Ad qd̄ dici potest. hoc
simpliciter et absq; determinatione mi-
nus congruenter dici. Et si quandoq;
breuitatis causa simpliciter denuntiet̄
nunq̄ tamen simpliciter debet intelligi
quia vt aug. in primo libro de trinitate
ait. Cum de xpo loquimur quidem se-
cundū quid et propter quid prudens
et diligens ac pius lector intelligere de-
bet. Qui xpm vel dei filium non esse fa-
ctum vel creaturam. in primo li. de tri-
ostendit ita inq̄es. In principio erat

verbum. et verbum caro factum est. et omnia per ipsum facta sunt. Neque omnia dicunt nisi que facta sunt. et omnem creaturam. Unde liquido apparet ipsum factum non esse. per quem omnia facta sunt. et si factus non est creatura non est. Si autem creatura non est eiusdem cum patre substantie est. Omnis enim substantia que deus non est. creatura est. et que creata non est. deus est. Sed si filius non est eiusdem substantie cum patre. ergo facta substantia est. et si facta substantia est. non omnia per ipsum facta sunt. Et omnia per ipsum facta sunt. facta ergo substantia non est. sed una cum patre infecta substantia est. **Item in eodem.** Si filium fecit pater quem non fecit ipse filius. non omnia per filium facta sunt. Et omnia per filium facta sunt. Ipse ergo factus non est. ut cum patre faceret omnia que facta sunt. **Idem in li. lxxiiij. questionibus.** Dicitur creatura quidquid fecit pater deus per filium. qui non potest appellari creatura. quoniam per ipsum facta sunt omnia. Ambrosius in pa. li. de t. Probem? inquit creatura non esse dei filium. Rudiimus enim in euangelio dominum mandasse discipulis **Predicate euangelium vniuersae creature** Qui vniuersam creaturam dicit nullam excipit. et ubi sunt qui creaturam christum appellant. Nam si creatura esset. sibi mandaret euangelium predicari. et subiectus esset vanitati. quia testatur apostolo. Omnis creatura vanitati subiecta est. non ergo christus creatura est. sed creator qui docende creature discipulis mandat officium

De perfidia et pena arrij.

Arrij hec fuisse perfidia legitur ut christum creaturam fateretur. Ideo effusa sunt arrij viscera. atque crepuit medius prostratus in faciem. ea quibus christum negauerat. feda ora pollutus. His aliisque pluribus testimoniis instrumur. non debere fateri simpliciter christum esse factum vel creaturam. sed addita determinatione recte dici potest. ut si dicatur

factus secundum carnem vel secundum hominem. ut factura humanitati. non deo attribuat. Ut enim ait ambrosius in primo libro de trinitate. Non deus factus est. sed deus dei filius natus est. Postea vero secundum carnem. homo factus ex maria est. Misit enim deus filium suum factum ex muliere. factum sub lege. filium inquit suum. scilicet non unum de multis cum dicit suum generationis eterne proprietatem signavit. Postea factum ex muliere asseruit. ut factura non diuinitati / sed assumptioni corporis ascriberetur. factum ergo ex muliere dicitur propter carnis susceptionem. Sub lege propter obseruantiam legis. generatio generationis non preiudicat. nec caro diuinitati. Deus enim eternus incarnationis sacramentum suscepit. non diuidens sed unum. et in utroque unus scilicet diuinitate et corpore. Non enim alter ex patre. aliter ex virgine. sed idem. aliter ex patre. aliter ex virgine. qui factus est secundum nature susceptionem. non secundum eterne substantiam vice. que legimus primogenitum et vngentum. Primogenitum. quod nemo ante ipsum. vngentum. quod nemo post ipsum. Ex hijs euidenter traditur qua intelligentia accipiendum sit. cum dicitur. christus factus vel simpliciter vel cum additamento ut facta scilicet vel creata non ad assumptum deum. sed ad assumptum hominem referatur. In deo enim creata esse non potest ut ambrosius ait in primo. li. de trinitate. Nunquid dico factus est christus. Nunquid mandato creatus est christus. Quod autem creatura esse in deo potest. Et enim deus nature simplicis est non conjuncte atque compositae cui nichil accidat. sed solum quod diuinum est in natura habeat sua. Et si ergo christus secundum hominem dicitur creatura. non tamen simpliciter predicandus est natura. Nec ex eo quod christus secundum hominem dicitur esse creatura. potest quod progredi sic argumentando. Si secundum quod homo christus est creatura. vel rationalis vel non. vel que est deus. vel non. inter per hoc probare. christum esse aliquid non diuinum.

ad hunc locum.

actum per se et de plenaria.

per se.

per se.

non dicitur in libro... non dicitur in libro... non dicitur in libro...

potuit et non vnta verbo. Non est em ambiguum animam illam entem vnta verbo peccare non posse. et est sine ambiguitate verum / eandem si esset et non vnta verbo / posse peccare.

Quorundam opinio qz potuerit etiam vnta deo peccare.

Quidam tamen probare conantur etiam eam vntam verbo posse peccare. quia liberum arbitrium habet et ita potest flecti in vtranqz partem: qd friuolum est. cum et angeli liberum arbitrium habeant. et tamen gratia a deo sunt confirmati vt peccare nequeant. Quantomagis ergo ille homo cui spiritus est datus sine mensura. Inducunt quoqz auctoritatem ad probandum idem. Scriptum est enim in libro sapientie. Qui potuit transgredi et non e transgressus. facere malum et non fecit. Sed hoc accipiendum est secundum membra vel partim de capite. partim de membris. De capite non est transgressus et no fecit malum. De membris potuit transgredi et facere malum.

Si deus potuerit assumere hominem in sexu muliebri.

Solet etiam queri. quamuis curiose a nonnullis / si deus humanam naturam potuit assumere secundum muliebrem sexum. Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu / vt assumpsit in virili. Sed oportunitus atqz conuenientius factus e vt de femina nasceretur et virum assumeret. vt ita vtriusqz sexus liberatio ostenderetur. Vnde aug. in libro. lxxxiij. questionum. hominis liberatio in vtroqz sexu debuit apparere. ergo quia virum oportebat suscipere. qui sexus honorabilior est. consequens erat vt feminei sexus liberatio hinc appareret / qz ille vir de femina natus est. Sapientia ergo di que dicitur vngemtus filius homine suscepto in vtero et de vtero virginis libe

rationem hominis indicauit

Si tpc secundum naturam hominis in sapientia et gratia proficere potuit vel pfect.

Reterea sciendum est. xpm secundum hominem / ab ipsa conceptione / gratie plenitudinem recepisse. cui spiritus datus est non ad mensuram et in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat. Ita vero habitat vt ait aug. ad dardanum. qz omni gratia plenus est. Non ita habitat in sanctis vt et nostro corpore inest sensus singulis membris. sed non quantum in capite. Ibi em et visus est. et auditus. et olfactus. et gustus. et tactus. In ceteris autem solus est tactus. Ita et in xpo habitat omnis plenitudo diuinitatis. quia ille e caput in quo sunt omnes sensus. in sanctis vero quasi solus tactus est. quibus datus est spiritus / ad mensuram cum de illius plenitudine acceperunt. Acceperunt autem de illius plenitudine non secundum essentiam sed secundum similitudinem / quia nunqz illam eandem essentialiter / s; similem acceperunt gratiaz. Puer ergo ille plenus sapientia et gratia fuit ab ipa conceptione. Vnde hieremias recte dicit. Nouum faciet dominus super terram mulier circudabit virum / quia in vtero virginis perfectus vir exiit. non solum propter animam et carnem. sed etiam propter sapientiam et gratiam qua plenus erat.

Autentatem ponit que videt obuiare

Hic autem sententie videt obuiare. quod in luce euangelio legitur. Ihesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud deum et homines. si em proficiebat sapientia et gratia / non videtur a conceptione plenitudinem gratie sine mensura. Ad quod sane dici potest ipsum secundum hominem tantam a conceptione accepisse sapientie et gratie plenitudinem vt deus ei pleni

... in vtero... plenitudo...

... deus...

et

lyr. and. si magis huc 2.

conferre non potuerit / et tamen vere dicitur profecisse sapientia et gratia . non quidem in se . sed in alijs qui de eius sapientia et gratia proficiebat . dum eis sapientie et gratie munera secundum processu etatis magis ac magis patefaciebat . Unde greg. in quadam omelia ait . Juxta hominis naturam proficiebat sapientia . non qd ipse sapientior esset ex tempore . qui a prima conceptionis hora spiritu sapientie plenus permanebat . sed eandem qua plenus erat sapientiam ceteris ex tempore paulatim demonstrabat . Juxta hominis naturam proficiebat etate / de infantia ad iuventutem . Juxta hominis naturam proficiebat gratia non ipsum quod non habebat per accessum temporis accipiendo . sed pandendo donum gratie . quod habebat apud deum et hoies proficiebat / qd quantum proficiente etate patefaciebat hominibus dona gratie que sibi in erant / et sapientie dona tantum eos ad laudem dei excitabat . et sic deo patri ad laudem dei . et hominibus ad salutem proficiebat . In alijs ergo non in se proficiebat sapientia et gratia . Unde in euangelio . puer ille sapientia plenus et gratia perhibetur . Si ergo dicitur profecisse sapientia et gratia . ut aliquis rector ecclesiasticus dicitur proficere in cura sibi tradita . cum per eius industriam alij proficiunt

Predictis videtur aduersari quod Ambrosius ait .

Libi tamen scriptum reperitur qd secundus sensum hominis profecerit sicut etate hominis profecit . At em ambrosius . in libro tercio de spiritu sancto sic . deus perfectionem nature suscepit humane . Suscepit sensum hominis . sed non sensu carnis fuit inflatus . sensu hominis animam dixit conturbata . sensu hominis esuriuit et rogauit . sensu hominis profecit sicut scriptum est ihesus proficiebat etate . et sapientia . et gratia . Quomodo proficiebat sapientia

dei . profectus etatis . et profectus sapientie / non diuine sed humane est . Ideo etatem commemorauit . ut secundum hominem crederes dictum . Etas em non diuinitatis sed corporis est . ergo si proficiebat etate hominis . proficiebat sapientia hominis . Sensus autem profecit . qd sensus ideo sapientia qui sensus proficiebat . si humanus ergo susceptus est ipse . si diuinus ergo mutabilis per profectum . qd em proficit mutatur in melius sed quod diuinum est non mutatur . qd ergo mutatur non est diuinum . Sensus ergo proficiebat humanus . Sensus ergo suscepit humanum . Nec poterat confortari virtus dei . nec crescere de . nec altitudo sapientie dei impleri . Que ergo implebatur / non erat dei . sed nostra sapientia . Nam quomodo implebatur . qui ut omnia implet descendit . Per quem autem sensum dixit isaias / qd patrem nesciebat puer aut matrem . Scriptum est em . priusquam sciat puer patrem aut matrem accipiet spolia samarie . Sapientiam enim dei futura et occulta non fallunt . expers autem agnitionis infantia . per humanam utiqz imprudenciam quod adhuc non didicit / ignorat . Sed verendum est inquit ne si duos principales sensus aut geminam sapientiam christo tribuimus / christum diuidamus . Nunquid cum et diuinitatem eius et carnem adoramus christum diuidimus . Nunquid cum in eo ymaginem dei crucemque veneramus . diuidimus eum . Apostolus certe qui de eo dixit quoniam et si crucifixus est ex infirmitate nostra . uiuit tamen ex virtute dei . ipse dixit qd non diuisus est christus . Nunquid christus cum dicimus . quia aniam rationalem . et intellectus nostri suscepit capacem diuidimus eum . Non enim ipse deus uerbum per aniam rationalem et intellectus capaci . in carne sua fuit . sed animam rationalem et intellectus capacem et ipsam humanam . et eiusdem substantie cuius nostre sunt anime et carnem nostre similem eiusdemque cuius caro est nostre substantie suscipiens profectus

etiam homo fuit

De intelligentia pmissorum verborum.

Hec verba ambrosij/pia diligen-
tia inspicienda sunt que ex parte
hominis ignorantiam instru-
unt et illuminant ex parte. errandi fomi-
tem male intellecta ministrant. His ete-
nim euidenter traditur duos in xpo es-
se principales sensus siue geminam sa-
pientiam. Neq; ideo vnitatis et singulari-
tatis persone diuiditur. Sed iuxta duas na-
turas duas habet sapientias / vnam no-
creatam sed genitam. que ipse est. alte-
ram non genitam. sed creatam. et per g-
tiam ei collatam. nam isayas de eo pro-
testatur. Requiescet super eum spiritus
sapientie et intellectus etc. Spiritu ergo
sapientie et intellectus. i. sapientia et in-
telligentia per spiritum sanctum gratis
data / xpc erat sapiens secundum animam
secundum deum vero sapiens erat sapi-
entia eterna que deus est. et sicut in qua-
tum deus est / bonus est bonitate natu-
rali que ipse est / et iustus iusticia natu-
rali que ipse est. ita sapiens sapientia natu-
rali que ipse est. Anima vero eius sicut
bona est. et iusta bonitate vel iusticia g-
tis data. que ipse vel ipsa non est / ita est
sapiens sapientia gratis data. que ipsa
non est. et licet gemina in xpo sit sapien-
tia. vna tamen eademq; persona est / que
in quantum deus est. vel in quantum na-
tura diuina est / sapiens est. sapiens eter-
na scz sapientia genita a se ipsa. et sapien-
tia que non est genita que communis e-
tribus personis non tamen gemina sapi-
entia. quia non est alia et alia sapientia.
sapientia genita. que tantum filius est
et sapientia que communiter pater est.
et filius et spiritus sanctus. In quantum ve-
ro eadem persona est homo. i. secundum
hominem acceptum. vel in quantum est
subsistens ex anima et carne / sapiens est
sapientia gratuita. Sapiens ergo e hu-
mano sensu et diuino.

Quomodo intelligendum sit illud sen-
sus proficiebat humanus.

Sed ex qua causa illius dicti in-
telligentia scilicet sensus profi-
ciebat humanus. assumenda e-
st. aperte enim videtur Ambrosius innuere
q; secundum humanum sensum xpc pro-
fecerit. et q; infantia eius ex pers cog-
nitionis fuerit. et patrem et matrem igno-
rauerit. qd nec ecclesia recipit nec pre-
misse auctoritates patiuntur sic intelli-
gi. Sed ita sane potest accipi vt quantum
ad visum hominum et sui sensus ostensio-
nem / xpc profecisse dicatur. proficiebat
ergo humanus sensus in eo secundum
ostensionem et aliorum hominum opi-
nionem. Ita etiam patrem et matrem
dicitur ignorasse in infantia quia ita se
habebat et gerebat ac si agnitionis ex-
pers esset.

Si anima xpi habuerit sapientiam parem
cum deo. et si omnia scit que deus.

Hic queri opus est / cum anima
xpi esset sapiens sapientia gra-
tuita. vtrum habuerit sapientiam
equalem deo. siue omnium rerum scien-
tia habuerit vel habeat. i. vtru oia sciat
que deus scit. Quibusda placet / q; nec
parem cum deo habeat scientiam / nec
omnia sciat q; deus. Quia in nullo crea-
tura equatur creatori. Cuius ergo anima
illa creatura sit / in nullo equatur creato-
ri. ergo nec in sapientia. Non ergo habet
equalem cum deo sapientiam; nec scit om-
nia que deus. Itz si anima illa equalis
habet cum deo sapientiam. non ergo de-
us in omni bono / maiorem habet suffi-
cientiam q; eius creatura. Inducunt eti-
am auctoritates ad idem probandum.
Dicit enim propheta ex persona hominis as-
sumpti. Mirabilis facta est scientia tua
ex me et non poterit ad eam. Quod ex-
ponens cassiodorus ait. Veritas humane
conditionis ostenditur. quia assumptus

Handwritten marginal notes:
Hic queri opus est / cum anima xpi esset sapiens sapientia gratuita. vtrum habuerit sapientiam equalem deo. siue omnium rerum scientia habuerit vel habeat. i. vtru oia sciat que deus scit. Quibusda placet / q; nec parem cum deo habeat scientiam / nec omnia sciat q; deus. Quia in nullo creatura equatur creatori. Cuius ergo anima illa creatura sit / in nullo equatur creatori. ergo nec in sapientia. Non ergo habet equalem cum deo sapientiam; nec scit omnia que deus. Itz si anima illa equalis habet cum deo sapientiam. non ergo deus in omni bono / maiorem habet sufficientiam q; eius creatura. Inducunt etiam auctoritates ad idem probandum. Dicit enim propheta ex persona hominis assumpti. Mirabilis facta est scientia tua ex me et non poterit ad eam. Quod exponens cassiodorus ait. Veritas humane conditionis ostenditur. quia assumptus

Dicitur in quibusdam...
potestatem...
quod...
et...

fuerit. sed quia potentiam qua dei filius
naturaliter habet homo erat ex tempo
re accepturus ut una sit persona. homo
et deus. Ecce aperte dicit. quod homo erat
accepturus ex tempore potentiam. quam
dei filius habuit naturaliter. Sed si ho
mo accepturus erat illa; potentiam ergo
uel persona. uel natura hominis. sed per
sona non. quia semper habuit et habet
ergo natura. Si natura ergo anima. non
de carne constat. quod accipere non possit.
Ad quod dicimus illud esse accipiendum
de persona. sed non in quantum est dei.
immo in quantum est persona hominis.
una est enim persona dei et hominis. et fi
lij dei. et filij hominis. que in quantum dei
persona est semper et naturaliter omni
potentiam habuit. sed in quantum est ho
minis non semper fuit. Illa ergo perso
na que semper fuerat dei. futura erat
hominis persona. et secundum hoc quod
futura erat hominis persona. acceptus
erat ex tempore potentiam quam na
turaliter et semper habuerat. in quan
tum dei persona. Secundum hanc disti
ctionem. illud et similia sane possunt ac
cipi. Que distinctio in pluribus questio
num articulis est necessaria aduersus quo
rundam pplexam verborum. Sed cum
de rebus constat. in verbis frustra ha
betur controuersia.

**De hominis defectibus quos assumpsit
xpc in humana natura**

Quamuis distinctio textus libri
illud quoque pretermittendum non
est. quod dei filius naturam homi
nis accepit passibilem. animam
passibilem. carnem passibilem. et morta
lem. Ut enim probaretur verum corpus
habere. suscepit defectus corporis. fa
mem. sitim et huiusmodi. Et ut veram
animam probaretur habere. suscepit de
fectus anime. scilicet tristitiam. timorem
dolorem et huiusmodi. Omnis autem sen
sus anime est. Non enim caro sentit. sed
anima utens corpore velut instrumēto
Vnde Augustinus super genesim in li.

xij. Non corpus sentit. sed anima per cor
pus quo velut nuntio utitur. ad confir
mandum in seipsa. quod extrinsecus nu
ciatur. Sicut ergo anima que foris est.
per corpus tanquam per instrumentum vi
det et audit. ita etiam per corpus que
dam sentit mala que sine corpore non sen
taret. ut fame et sitim et huiusmodi. Un
de non immerito defectus corporis di
cuntur. Quedam autem non per corpus
immo etiam sine corpore sentit. ut est ti
mor et huiusmodi. Sentit ergo anima
dolores. Sed quosdam per instrumen
tum corporis. quosdam vero non. Sus
cepit autem xpc sicut veram naturam
hominis. ita et veros defectus hominis.
sed non omnes. Assumpsit enim defectus
pene. sed non culpe. nec tamen omnes de
fectus pene. sed eos omnes. quos homi
nem assumere expediebat et sue digni
tati non derogabat. Sicut enim propter ho
minem homo factus est. ita propter eum
hominis defectus suscepit. Suscepit enim
de nostro. ut de suo nobis tribueret. ut
nostrum tolleret. Suscepit enim nostram
vetustatem. ut suam nobis infunderet
nouitatem. Simplicem ille accepit vetu
statem id est pene. ut nostram duplicem
assumeret id est pene et culpe.

**Qualiter accipiendum sit illud quod ait
leo papa**

Adit autoritas quod dominus
noster in se suscepit omnia infir
mitatis nostre preter peccatum
quod nisi accipiatur de illis tantum. qui
eum sumere pro nobis oportuit nec de
deciuit falsum esse probabitur. Non enim
assumpsit ignorantiam aliquam. cum sit ig
norantia quedam que defectus est nec
peccatum est. scilicet ignorantia ipsa
inuibilis. nam inuibilis peccatum est.
si tamen de his est. que nobis expedit sci
re. Sunt enim quedam quorum scientia non
affert vel ignorantia non impedit salu
tem. et forte talium rerum ignorantia de
fectus non est. Constat autem in nobis

no est assumptu

quia ademptio d. (assumptio)

et aduult et dicitur in quibusdam
libris et sic dicitur in quibusdam

et forte quod aduult et dicitur in quibusdam
libris et sic dicitur in quibusdam

esse ignorantiam atq; difficultatem vo-
lendi vel faciendi bonum/que ad miseri-
am nostram pertinent. Vnde aug. in li-
ij. de libero arbitrio. Appbare iquit fal-
sa pro veris vt erzet inuitus & resistete
atq; torquente dolore carnalis vinculi
non posse a libidinosis operibus tēpera-
re/non est natura instituti hominis. sed
pena damnati. Ex qua miseria peccanti-
bus iustissime iflicta liberat dei gratia
quia sponte homo libero arbitrio cade-
re potuit/non etiam surgere. Ad quam
miseriam pertinet ignorantia & difficul-
tas qua patitur omis homo ab exordio
natiuitatis sue/nec ab isto malo quisq;
nisi gratia dei liberatur. Ecce euidenter
dicit hic aug. ignorantia qua quisq; vni-
tus falsa pro veris appbat/& difficultas
tem qua non potest se temperare a ma-
lo ad miseriam nostram pertinere. & pena
esse hominis. hec autem xpc non habuit
Non ergo accepit omnes defectus nos-
tre infirmitatis preter peccatum.

Ignorantia talis & difficultas nō sit
peccatum.

Sed forte aliquis dicet illa esse
peccatum. cui obuiat qd Aug.
tradere videtur. hoc scilicet de-
um inculpabiliter ante peccatum in ex-
ordio conditionis homini potuisse inui-
dere vt essent ei naturalia. Ita in libro
retractationum inquit. Ignorantia &
difficultas/etia; si eēt hois primordia
naturalia/nec sic esset culpandus deus
sed laudandus esset. Sed si hoc homo
in primordio naturaliter habuisset/nun-
quid essent i eo defectus & pene. Si de-
fectus vel pena ei indita fuisset/añ pec-
catus iniuste cum eo agi videretur si an-
te culpam sentiret penam. Ob hoc sane
dicimus illa non fuisse defectus vel pe-
nas si naturaliter homini infuissent si-
cut non fuit homini ante peccatum non-
dum gratiam adeptus defectus siue pe-
na nō posse pficere. Sed postq; gratiaz

recepit. per quas proficere potuit & ad
tempus profecit eamq; culpa sua post a-
misit simulq; proficiendi facultatem p-
didit defectus fuit ei & pena non posse
proficere scilicet a malo declinare & bo-
num facere. Omnes ergo defectus nos-
tros suscepit xpc preter peccatū /quos
ei conueniebat suscipere. & nobis expe-
diebat. Sunt em̄ plura egretudinuz ge-
nera. & corporis vicia/a quib; oio immu-
nis extitit. Quos em̄ defectus habuit/
vel ad ostensione; vere humanitatis ut
timorem & tristitia. vel ad impletiones
operis. ad qd venerat vt passibilitatem
& mortalitatem. vel ab immortalitatis
desperatione spem nostram erigendam
ut mortem suscepit. hos autem defectus
non conditionis sue necessitate/sed mi-
serationis voluntate suscepit. veros qui-
dem habuit defectus sicut & nos sed nō
eadem causa. Nos em̄ ex peccato origi-
nali hos defectus trahimus sicut apos-
tolus insinuat dicens. Corpus quidem
propter peccatum mortuum ē id est ne-
cessitatem moriendi habuit in se. Crisostomus
autem non ex peccato huiusmodi ha-
buit defectus. quia sine peccato est cō-
ceptus & natus & in terris conuersatus
sed ex sola miserationis voluntate/de no-
stro in se transtulit veram infirmitatem
sicut accepit veram carnem quam sine
omni infirmitate assumere potuit sicut
absq; culpa eandem suscepit

Autoritatibus pbat xpm secundum ho-
minem vere dolores sensisse & timuisse
extra quosdam hoc negantes.

Sed quia nonnulli de sensu i pas-
sione humanitatis xpi male sen-
sisse inueniuntur asserentes si-
militudinem atq; imagnem passionis
& doloris. xpm hominem pertulisse. sed
nullum omnino dolorem vel passionem
sensisse/autoritatu; testimonijs eos cō-
uincentes indubitabile faciam; quod
supra diximus. Propheta ysaias dicit.

pena damnati p hunc dicitur
liberari

Indere

Inuentione

Vere languores nostros ipse tulit / et dolores nostros ipse portauit / et veritas ipsa in euangelio ait. Tristis est anima mea vsq; ad mortem / vbi etiam legitur **C**epit ihesus pauere et tedere / propheta etiam ex persona xpi ait. Repleta est malis anima mea. Quod exponens augustinus inquit. Non vicijs et peccatis sed humanis malis id est doloribus repleta fuit anima xpi quibus ipsa compatitur carni. Non enim dolor corporis potest esse sine anima. Dolere autem anima etiam non dolente corpore potest. Nos autem humane infirmitatis affectus / sicut ipsam carnem ac mortem non conditionis necessitate sed miserationis voluntate suscepit. **Ambrosius** etiam in libro .iij. de trinitate sic ait. Scriptum est. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Timet ergo xpc. et dum petrus non timet xpc timet. Petrus dixit. Animam meam ponam pro te. Christus dicit anima mea turbatur. vtrunq; verum est et rationis plenum. qd et ille qui est inferior non timet. et ille qui superior est / gerit timentis affectum. **Idem in eodem** vt homo turbatur. vt homo flet. vt homo crucifigitur per naturam hominis / et tediauit / et resurrexit. non turbatur eius virtus. non turbatur eius diuinitas / sed turbatur anima. secundum humane fragilitatis assumptionem turbatur. Nam qui suscepit animam / suscepit etiam anime passionem. Non enim qd deus erat aut turbari aut mori posset. **Idem in eodem.** Suscepit tristitiam meam. confidenter tristitiam nominio qui crucem predico. vt homo habuit tristitiam quam in eo suscepit affectu. mihi compatitur. mihi tristis est. mihi dolet. ergo pro me et in me doluit / qd pro se nihil habuit qd doleret. **D**oles igitur domine ihesu. vulnera mea non tua. quia tu non pro te sed pro me doles. **Jeromimus** quoq; in explanatione fidei ait. Nos ita dicimus hominem passibilem a dei filio susceptum vt deitas impassibilis permaneret. Passus est enim filius dei

non putatiue. sed vere omnia que scriptura testatur secundum illud qd pati poterat secundum substantiam assumptam. licet ergo persona filij suscepit passibilem hominem. ita tamen eius exhibitione. secundum substantiam suam impassibilem non patitur. Quia in se impassibilem necesse est confiteri. His alijsq; auctoritatibus perspicuum fit xpm vere passibilem assumpsisse hominem atq; in eo defectum et affectus nostre infirmitatis suscepisse sed voluntate non necessitatis additione

ostendit qd passibilem non habuit in se sed in se assumptam

Hic poit que pdictis aduersari vident.

Sedam tamen reperiuntur in sanctorum tractatibus que premissis aduersari videntur. Nam super illum locum psalmi. clamauit et non exaudies. **Augustinus** tradere videt xpm nec vere timuisse. nec vere tristatum esse dicens sic. Quomodo hic dicit qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. sed de nobis corpore suo hoc dicit. Corpus enim sui id est ecclesie gerens personam sicut et alibi cum dicit. transeat a me calix iste. pro nobis loquitur. nisi forte putatur timuisse mori. sed non vere timebat dominum pati / tertia die resurrecturus cum arderet paulus dissolui et esse cum xpo. Non enim fortior est miles quam impator. **Miles** enim coronandus gaudet mori. et dominus coronaturus timet mortem. sed infirmitatem nostram representans pro suis infirmis qui timebat mori hoc dixit. vox illorum erat. **Veroniam** etiam ait. erubescant qui putant saluatorem timuisse mortem et passionis pauore dixisse transeat a me calix iste.

si timuisse qd non habuit in se sed in se assumptam

Determinatio auctoritatum.

Ne autem in sacris literis aliqua aduersa diuersitas esse putetur harum auctoritatum verba in hunc modum accipienda dicimus. vt non veritatem timoris et tristitie vel passionis

hanc auct. poit hugo li. 2. p. 11.

si non impediant a se. remouet verum testem

quod autem ad ad assumptum...
assumpit...
voluit...
nihil...

sed timoris et tristitie necessitate et passionem a xpo remouisse intelligantur. **H**abuit enim xpc verum timorem et tristitiam in natura hominis. sed non sic nos qui sumus membra eius. Nos enim causa peccati nostri his defectibus necessario subiaccemus et in nobis sunt isti defectus secundum passionem et passionem. sed in xpo non nisi secundum passionem. sicut enim in peccatis gradus quidam notantur / pro passio et passio. ita et in his penalibus affectibus. Afficitur enim quis interdum timore vel tristitia ita ut mentis intellectus non inde moueatur a rectitudine vel dei contemplatione. et tunc passio est. aliquando vero mouetur et turbatur et tunc passio est. **C**hristus vero non fuit ita turbatus in anima timore vel tristitia ut a rectitudine vel dei contemplatione aliquatenus declinaret. secundum quem modum intelligitur / cum dicitur non timuisse vel tristis fuisse. **U**nde Jeronimus super mattheum. ubi legitur cepit contristari et mestus esse. ut peritatem inquit pbaret assumpti hominis vere contristatus est. sed non passio eius dominatur animo. verum passio est. **U**nde ait cepit contristari. aliud est enim contristari. aliud incipere contristari. **Q**uod est aliter contristatur quis per passionem. aliter per passionem. **I**deoque secundum hanc distinctionem aliquando de xpc non vere timuisse. aliquando vere timuisse quia verum timorem habuit et tristitiam. sed non secundum passionem. neque ex necessitate conditionis. **U**nde aug. ex his causis volens assumi dictorum intelligentiam dicit cristum non vere timuisse vel tristitatum esse et in continenti veram tristitiam habuisse. **H**is verbis infirmos se presignans dominus ait **P**ater si fieri potest transeat a me calix iste. **N**on enim vere timebat dominus pati / tertia die resurrecturus. cum arderet paulus dissolui / et esse cum xpo. **I**ste gaudet coronandus. et tristis est dominus coronaturus. **E**cce hic videtur tristitia

hic autem si magis dicitur...
quod in...
in...
...

hic autem si...
quod...
...

in dolore...
...

in...
...

et timorem a xpo remouere. **C**ontinuo autem subiungit. sed tristitiam sic assumpsit quomodo carnem. **F**uit enim tristis sicut euangelium dicit. **S**i enim tristis non fuit cum euangelium dicit. tristis est anima mea etc. ergo et quando dicit dormiuit ihesus non dormiuit. vel quando dicit manducasse / non manducauit et ita nihil sanum relinquetur / ut dicatur etiam quia corpus non erat verum. **Q**uid quid ergo de illo scriptum est / verum est. et factum est ergo et tristis fuit. sed voluntate tristitia suscepit vera / quomodo voluntate carnem veram. **N**per te noscitur eundem sibi in his verbis contradicere. nisi varias dictorum discerneret causas. **E**x quibus intelligentia verborum assumenda est. **S**i enim discernatur intelligentie causa predictorum / nihil occurrit contradictiois

De quibusdam hyllarij capitulis valde obscuris que videntur communi sententie obuiare

Ueruntamen magis mouent ac difficiliorem afferunt questionem verba hyllarij. quibus videtur tradere. ictus. et vulnera et huiusmodi. sic in xpm incidisse / ut passionis dolorum non incurreret. sicut telum tractu per aquam vel ignem vel aera ea facit que et cum trahitur per corpora animata. que perforat et compungit. non tamen dolorem ingerit quia non sunt ille res. doloris capaces. **I**ta et corpus xpi sine sensu pene / vim pene excepisse dicit. quia sic corpus nostrum non habet talem naturam. ut valeat calcare vndas / ita corpus xpi. dicit non habuisse naturam nostri doloris. quia non habuit naturam ad dolendum. **N**it enim sic in. x. li. de trinitate. **U**ni genitus deus hominem verum. secundum similitudinem nostri hominis. non deficiens a se deo sumpsit. **I**n quo quamuis aut ictus incideret. aut vulnus descenderet aut nodi concurrerent. aut suspensio eleuaret. afferrent quidem hec impetu

in...
...

Ita ut si dicitur
deus non timet
neque timet

passionis non tamen dolorem passionis
inferret. ut telum aliquod. aq̄ perforas
vel ignem compungens. vel aera vulne
rans. omnes quidem has passiones natu
re sue infert. ut foret. ut compungat. ut
vulneret. sed naturam suā in hoc passio
illata non retinet. dum in natura non ē
vel aq̄ forari. vel pungi ignem. vel aera
vulnerari. quāvis nature teli sit. et vulne
rare et compungere. et forare. Passus q̄
dem xpc̄. dum ceditur. dum suspenditur
dum moritur. sed in corpus irruens pas
sio. nec non fuit passio. non tamen natu
ram passionis exercuit dum et penali mi
sterio pena deservit et virtus corporis
sine sensu pene. vim pene in se deservit
excepit. Habuit sane illud dominicum
corpus. doloris nostri naturam. si corp⁹
nostrum id nature habet. ut calcet vi
das et fluctus desuper eat. nec clause do
mus obstaculis arceat. Et vero si do
minici corporis solum ista natura sit. ut
feratur in humidis et sistat in liquidis.
et structa trāscurrat. / quid per naturam
humani corporis. carnem ex spiritus san
cto conceptam iudicamus. Caro illa de
celis est et homo ille de deo est. habens
ad patiendum corpus et passus ē. Sed
naturam non habens ad dolendum. Idē
in eodem. videamus an ille passionis or
do infirmitatem in domino doloris per
mittat intelligi. dilatis em̄ causis ex qui
bus metum domino heresis ascribit. / res
ipsas ut geste sunt cōferamus. Nec em̄
fieri potest ut timor eius significetur in
verbis cuius fiducia continuatur in factis
Timuisse ergo heretice passionem vide
tur. Sed ob ignorantie huius errorem pe
trus et sathanas ei scandalus est. An ne
timet. qui armatis obuius prodijt. et in
corpore eius infirmitas fuit. ad cui⁹ oc
cursum consternata persequentium ag
mina supinatis corporibus conciderunt
Quam ergo infirmitatem dominatam
huius corporis credis cuius tantam ha
buit natura virtutem. Sed forte dolo
rem vulnerum timuit. Quem rogo tu

dominice infirmitatis assertor penetrā
tis carnem clavi habuit terrores. qui ex
cisam aurem solo restituit attactu. Pro
ducens hec aurem manus clauum dolo
Et sentit vulnus. qui alteri dolorem vul
neris non reliquit. Pungendi carnis me
tu tristis est. cuius attactu caro post ce
dem sanatur. Item collatis ergo dicto
rum gestorumque virtutibus. demonstra
ri non est ambiguum in natura corporis
eius. infirmitatem corporee nature non
fuisse. et passionem illam licet corpori il
lata sit. non tamen naturam dolendi cor
pori intulisse. quia licet forma corporis
nostri esset in domino. non tamen victo
se infirmitatis nostre forma erat in cor
pore. qd̄ ex cōceptu spiritus sancti virgo
pgenuit. Audisti lector verba hyl. qui
bus dolorem excludere videtur. Sed si
excussa sensus et impietatis hebitudine.
premissis diligenter intendas. / atq̄ ipsi
us scripturam circumstantiam inspicias
dictorum rationem atq̄ virtutem p̄ci
pere ut cunq̄ poteris et intelligentiā ar
guere nō attemptabis. Intelligitur em̄
eā ratione dixisse dolorem passionis. in
xpm non incidisse. et virtutem corporis
xpi excepisse vim pene sine sensu pene. qz
doloris causam et meritum in se non ha
buit. qd̄ videtur notasse ubi ait. Nō ha
bens naturam ad dolendum. et ideo nō
iudicanda est caro illius scdm naturam
nostri corporis. nec in eo etiā dominus ha
buit passio. Ita etiam non habuit natu
ram ad timendum vel tristandum. / quia
non habuit talem naturam in qua esset
causa timoris vel tristicie. Itaq̄ neces
sitas timendi non fuit in eo sicut est in
nobis. Nec natura doloris fuit in eo sic
est in nobis. Tristiciam tamen in eo fuit
se consequenter asserit. sed causam eius
exercitisse. non suam mortem. sed defectus
petri et aliorum apostolorum. Dicit em̄
xpm non ppter mortem. / sed vsq̄ ad mor
tem tristem fuisse. his verbis interrogo
quid sit xpm tristem esse vsq̄ ad mortē
et tristem esse ppter mortem. Non enim

Et hoc est qd̄ si quis dicitur
deus non timet
neque timet

et per hoc scilicet hyl.

et sic sine sensu et virtute

et dominice carnis timendo eam.

Composita est hyl. in hi. m. dicitur
in hyl. p. dicitur. et dicitur
et sic sine sensu et virtute
et sic sine sensu et virtute
et sic sine sensu et virtute

et sic sine sensu et virtute

et sic sine sensu et virtute

¶ Hic de eo testis fuit testis nā
per dicitur quod non infirmus
fuit propter quod dicitur sic in
q. apparet ut de voluntate.

eiusdem significationis ē tristis esse ppter mortem / et usq; ad mortem. Quia ubi ppter mortem tristitia ē. illic mors causa tristitie est. Ubi vero tristitia usq; ad mortem ē / mors non tristitie causa est / sed finis. adeo aut nō ppter mortē suscepta est tristitia. ut sit destituta per mortem. Non ergo sibi tristis est. sed illis qui in scandalo per infirmitatē carnis erant futuri / quos monet orare / ne iuducantur in temptationes. qui ante politici erant / se nō scandalizari

Dicitur fore defectum

monet ppter

Hyl. in libro de sino dis.

Cum hec passionum genera. infirmitatem carnis afficiant. deus tamen verbum caro factum non potuit a se demutabilis esse patiendo. verbum em̄ quia caro factum ē licet se passioni subdidit non tamen demutatum est passibilitate patiendo. Nam pati potuit et passibilis esse non potuit. qz passibilitas nature infirme significatio est. passio autem eorū est que sunt illata perpassio.

¶ Sed in corpore quod dicitur qd morietur dicitur in se expecto q. x. in q. hinc p. dicitur

¶ In m̄ xpo fuerit necessitas patiendo et moriendo que est defectus generalis

16

¶ Decima Sexta. Distinctio

Hic oritur questio ex p̄dictis ducens originem. Dicitur em̄ supra qd xpc̄ in se nostros defectus suscepit. p̄ter peccatum. Est aut̄ hominis quidē generalis defectus qui peccatum non est scz necessitas patiendo vel moriendo. Unde corpus nostrum non tantum mortale. sed etiam mortuū dicitur. quia non tantū aptitudinē moriendo. sed etiam necessitatē habet. Idō queritur utrū necessitas talis in xpi carne fuerit. De aptitudine em̄ moriendo qd in eo fuerit / ambiguum non ē. que etiam ante peccatum in homine fuit. quando aliquis in eo non fuit defectus. nec ergo mortalitas illa tunc in eo fuit defectus / quia nature ei erat. Unde etiam quidā talem mortalitatem in nobis non esse d

fectum non improbe tradunt. sed necessitatem moriendo vel patiendo. que etiā mortalitas dicitur vel passibilitas. Dicitur em̄ homo nunc passibilis vel mortalis. non modo ppter aptitudinem. sed etiam ppter necessitatem. Sed nunq̄ hic defectus fuit in xpi carne. Anima qd qz eius cum passibilis extiterit ante mortem. nunquid necessitatem patiendo habuit. Si em̄ necessitas patiendo vel moriendo fuit in xpo / non videtur sola voluntate miseratōnis defectus nostros accepisse. Nō qd dici potest / xpm voluntate non necessitate sue nature hos defectus sicut alios suscepisse scz necessitatem patiendo in anima. simul autem patiendo et moriendo in carne. Verum hanc necessitatem non habuit ex necessitate sue conditionis / quia a peccato imunis. sed ex sola voluntate accepit de nostra infirmitate. ponens tabernaculum suum in sole scilicet sub temporali mutabilitate et labore. Unde super epistolā ad hebreos auctoritas dicit. qz sicut hominib; alijs iure et lege nature statutum ē semel mori. ita et xpc̄ eadem necessitate et iure nature semel oblatu; ē. et non sepe. Nec iō dicit iure nature. qd ex natura sue conditionis hunc defectum traxerit. qui etiam non puenit nobis ex natura. secundum qd prius est instituta. sed ex ea peccato viciata. et ideo dicitur hic defectus naturalis. quia quasi pro natura moleuit in omnibus diffusus.

¶ De statibus hominis. et quid de singulis xpc̄ accepit.

Est hic notādum / xpm de omni statu hominis aliquid accepisse qui omnes venit saluare. Sunt em̄ quatuor status hominis. primus ante peccatum. secundus post peccatū et ante gratiam. tertius sub gratia. quartus in gloria. De primo statu accepit immunitatem peccati. Unde aug. illud iohannis euangeliste exponens / qui de sursum venit super omnes est. Dicit cristus

¶ Hic de eo testis fuit testis nā
per dicitur quod non infirmus
fuit propter quod dicitur sic in
q. apparet ut de voluntate.

Non apparet quod...
voluntas...
fili...
...

In hoc...
voluntas...
...

III

venisse de sursum id est de altitudine humane nature an pctm qz d illa altitudine assumpsit verbum dei humanam naturam / dum non assumpsit ipsam culpam cuius assumpsit pena. Sed penam assumpsit de statu secundo et alios defectus. De tercio vero gratie plenitudinem. De quarto non posse peccare. et de perfectam contemplatione / habuit em simul bona vie quedam et bona patrie sicut et quedam mala vie.

Si omnis xpi oratio vel voluntas expleta sit. *Decima Septima Distinctio*

Post predicta considerari oportet. utrum xpc aliquod voluerit vel orauerit. qd factum non sit. Hoc em estimari potest per hoc qd ipse ait. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Veruntum non qd ego volo sed qd tu vis. Sic namq; voluntate suam a patris voluntate discernere videtur.

De voluntatibus xpi secundum duas naturas

Quod circa ambigendum non est diuersas in xpo fuisse voluntates iuxta duas naturas diuinas scilicet voluntatem et humanam. Et humana voluntas est affectus rationis vel affectus sensualitatis. et alius est affectus anime secundum rationem. alius secundum sensualitatem. vterq; tamen dicitur humana voluntas. Affectu autem rationis id volebat qd voluntate diuina. scilicet pati et mori. sed affectu sensualitatis non volebat immo refutgebatur nec tamen in eo caro contra spiritum vel deum concupiscere. Quia ut ait augustinus nonnullum est vitium cum caro concupiscit aduersus spiritum. Caro autem dicta est concupiscere. quia hoc secundum ipsam agit anima sicut anima per aurem audit et per oculos videt. Caro em nihil nisi per animam concupiscit. Sed concupiscere dicitur cum anima carnali concupiscentia spiritui reluctatur habens carnalem delectationem de carne et a carne aduersus deum.

lectationem quam spiritus habet. Ipsius autem carnalis concupiscentie causa non est in anima sola nec in carne sola. Et vtroque em fit quia sine vtroque delectatio talis non sentitur. Talis ergo rixa talisq; concertatio in anima xpi nullatenus esse potuit / quia carnalis concupiscentia ibi esse nequit. Dei etiam voluntas erat et rationi placebat ut illud secundum carnem vellet / quatenus veritas humanitatis in eo probaretur. Nam qui hominis naturam suscepit / que ipsius sunt subire debuit. Ideoque sicut in nobis duplex est affectus mentis scilicet et sensualitatis / ita et in eo debuit esse geminus affectus / ut mentis affectu vellet mori / et sensualitatis affectu nollet. sicut in viris sanctis fit. Petro em ipsa veritas dicit. Cum senueris. extendes manus tuas / et alius percinget te / et ducet te quocumque tu non vis scilicet ad mortem. Quod exponens augustinus dicit quod petrus ad illam molestiam nolens est ductus. nolens ad eam venit. sed volens eam vitare / et reliquit affectus infirmitatis quod nemo vult mori / qui adeo est naturalis ut eum petro nec senectus abstulerit. Unde etiam dominus ait. transeat a me calix iste / sed vicit eum vis amoris / ergo et in xpo secundum humanitatem et in membris eius geminus est affectus. vnus rationis caritate informatus / quo propter deum quis mori vult. Alter sensualitatis carnis infirmitati propinquus. et ideo coniunctus quo mors refugitur. Ut em augustinus ait. Prius mentis ratione cupit dissolui et esse cum xpo. sensu autem carnis refugit et recusat. hoc habet humanus affectus. quomodo diligit vitam / odit mortem. Secundum istum affectum xpc mori noluit nec obtinuit quod secundum istum affectum petijt.

Autoditibus probat diuersas in xpo voluntates.

Quod affectu ergo humano quem de virgine traxit noluit mori et calicem transire orabat. Unde

si qd...
fornice...
...

ad 2...
...

ad 2...
...

ad 4...
...

com...
...

...

Consequenter dicitur quod si quis dicitur homo
et si dicitur deus qd dicitur in scriptura
et si dicitur pater et si dicitur filius

7 h[ic] p[ro]p[ter] qu[od] n[on] d[icitu]r p[er] s[ed] p[er] s[ed] p[er] s[ed]

beda orat transire calicem. quia homo
erat dices. pater transeat a me calix iste
Ecce habes voluntatem humanam ex-
pressam. Vide iam rectum cor. sed non
qd ego volo sed qd tu vis. unde non ve-
ni facere voluntatem meam quam sed tem-
poraliter sumpsit ex virgine sed voluntatem
eius qui me misit quam sed eternus habuit
cum patre. **H**ic aperte dicit duas in christo
fuisse voluntates secundum quas diuer-
sa voluit **Jeromimus** quoque super illum
locum. Spiritus promptus est. caro autem
infirma. dans intelligi hic duas volun-
tates exprimitur ita. hoc contra euticias
nos qui dicunt in christo unam tantum vo-
luntatem. hic autem ostendit humanam
que propter infirmitatem carnis recusat
passionem et diuinam que prompta est per-
ficere dispensationem **Rug.** etiam duas
in christo asserit voluntates dicens. Quan-
tum distat deus ab homine / tantum vo-
luntas dei a voluntate hominis. Unde
hominem ipse gerens ostendit priuata
voluntates quandam hominis in qua et
suam et nostram configurauit qui caput
nostrum est. et ad eum sicut membra perti-
nemus. **P**ater inquit si fieri potest tran-
seat a me calix iste. hec humana volun-
tas erat proprium aliquid et tanquam priua-
tum volens. Sed quia rectum vult esse
hominem. et ad dominum dirigi subdit
Non quod ego volo sed quod tu vis. **R**e si di-
ceret. vide te in me. quia potes aliquid
proprium velle. ut deus aliud velit. **C**on-
ceditur hoc humane fragilitati. **I**dem ali-
bi. **C**ristus in passione duas expressit vo-
luntates in se secundum naturas. **N**it enim
Pater si fieri potest transeat a me calix
iste. **E**cce habes hominis voluntatem.
quam ad diuinam continuo dirigens ait.
Veruntamen non sicut ego volo. sed si-
cut tu **Ambrosio** etiam in libro iii. de trini-
tate Scriptum est. Pater si possibile est
transfer a me calicem hunc. Verba christi
sunt. sed quomodo et in qua forma dicuntur
aduerte. hominis substantiam gerit
hominis assumpsit affectum. Non ergo

quali deus / sed quasi homo loquitur.
Suscepit quidem voluntatem meam.
Quia est voluntas / quam suam dixit cum
ait. **N**on sicut ego uolo sed sicut tu vis
Cum autem dixit omnia que habet pater
mea sunt / quia nihil excipitur / sine du-
bio quam pater habet eandem et filius ha-
bet voluntatem. **E**adem est christi voluntas
que paterna. una ergo voluntas est pa-
tris et filii. **S**ed alia voluntas hominis
alia dei. ut scias vitam in voluntate esse ho-
minis. **P**assionem autem christi in volunta-
te diuina. ut pateretur pro nobis. **H**is
testimonijs euidenter docet in christo du-
as fuisse voluntates. quod quia negauit
macharius archiepiscopus in metropo-
litana synodo condemnatus est. et ex af-
fectu humano sensualitatis quidem non
rationis illud voluit et petijt quod non im-
petrauit. nec ideo petijt ut impetraret.
quia sciebat deum non esse facturum illud.
Nec illud fieri volebat affectu ratio-
nis uel uoluntate diuinitatis. **N**on quid
ergo petijt. **U**t membrum formam prebe-
ret / immittente turbatione clamandi ad
dominum et subiciendi uoluntatem suam
diuine voluntati. ut si pulsante molestia
tristens pro eiusdem ammotatione oraret. **E**t
si nequeunt uitare dicant quod ipse christus.
Non ergo ad insipientiam fuit quod christus
clamans non auditur ad salutem corpo-
ralem. **B**onum quidem petijt. sed ut non
moreretur / sed melius erat ut moreret.
quod et factum est.

**De eo quod ambrosius dicit christum dubitasse
affectu humano.** **Q**uoniam dicitur per dicitur
Quoniam non parum nos mouent
verba ambrosij quibus significare
videtur christum secundum hu-
manum affectum / de patris potentia du-
bitasse. sic dicens in libro 3o de trinitate
De quo dubitat de se an de patre. **D**e
eo utique cui dicit transfer / dubitat homi-
nis affectu. **N**am deus de patre non du-
bitat. nec de morte formidat. **P**ropheta
etiam non dubitat qui nihil deo esse

libri

ergo sicut pater qui dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur

ergo pater qui dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur

ergo pater qui dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur

ergo pater qui dicitur
et in scriptura dicitur dicitur

ergo pater qui dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur
et in scriptura dicitur dicitur

^{is via g[e]d[er]i uoluit fieri 21 q[ue]}
^{unq[ue] abbe[n]e uat[ur] p[er] m[an]u[us]}
^{p[ro]p[ri]e}
 impossibile asserit. Num infra homines
 constitues deum. propheta non dubitat.
 et filius dubitare tu credis. Ut ergo ho
 mo dubitat/ut homo locutus est. His
 verbis innui videtur/q[ui] xpc n[on] inquantu[m]
 deus e[st] vel dei filius? sed inquantu[m] homo
 dubitauerit affectu humano. Quod ea
 ratione dictum accipi potest. non quia
 ipse dubitauerit/sed quia modus gessit
 dubitantis. et hoibus dubitare videbat[ur]

Verba h[er]y[lic]a longe diuersa experientia
 sententiam a premissa.

^{illud etiam ignorand[um] non e[st] q[uo]d}
^{h[er]y[lic]a asserere videtur xpm non}
^{sibi sed suis orasse cu[m] dixit tras}
^{fer a me calicem hunc. sicut nec sibi sed}
^{suis timuit. Nec eum timuisse ut sibi no[n]}
^{esset passio/sed ut a suis transiret calix}
^{passionis ita inquam. Si passio hono}
^{rificatura eum erat/sicut iuda exeunte}
^{ait. nunc honozificatus est filius homi}
^{nis quomodo tristis e[st] metus passio}
^{nis effecerat. Nisi forte tam irrationa}
^{bilis fuerit ut pati timuerit. que patien}
^{tem se gloriatur effect. Sed forte ti}
^{muisse usq[ue] eo estimabatur. ut trasferri}
^{a se calicem deprecatus sit dicens. pa}
^{ter transfer calicem hunc a me. quomo}
^{do em[er] per patendi metu[m] transferri de}
^{precaretur a se. q[uo]d p[ro] dispensationis stu}
^{dium festinaret implere. Non em[er] conue}
^{nit. ut pati nolit qui pati uenit et cu[m] pa}
^{ti eum uelle cognosceres religiosi? fue}
^{rat hoc confiteri/q[ui] ad id impie stultis}
^{cie prumpere. ut eum assereres ne puta}
^{retur orasse. quem pati uelle cognosce}
^{res. Non ergo sibi tristis. neq[ue] sibi orat}
^{transire calicem. sed discipulis ne in eos}
^{calix passionis incumbat. quem a se tras}
^{ire orat. ne in his sc[ilicet] maneat. Non enim}
^{rogat ne secum sit. sed ut a se transeat.}
 Deinde ait non sicut ego uolo sed sicut
 tu vis. humane in se solitudinis signifi
 cans consortium. sed non discernens sen
 tentiam sibi communis cum patre uolu[n]
 tatis. Pro hominibus ergo uult transire
 re calicem. per quem omnes discipuli e
 rant temptandi. et ideo pro petro roga
 tur ne deficiat fides eius. Sciens ergo
 hec omnia post mortem suam defutura
 usq[ue] ad mortem tristis e[st]. et scit hunc ca
 licem n[on] posse transire nisi biberet. Ido
 ait. pater mi si non potest transire calix
 iste nisi bi. i. fi. vo. tua. Sciens in se con
 summata passione/metum calicis transire
 sicurum. qui nisi eum bibisset. transire n[on]
 posse. nec finis terrois/mihi consummas
 ta passione/terrois succederet quia post
 mortem eius/per uirtutum gloria[m] apo
 stolice infirmitatis scandalum pelleret
 Intende lector his uerbis pia diligen
 tia/ne sint tibi uasa mortis.

ep[ist]ola g[reg]o[ri]i xiiij

1 cor[inthios] g[reg]o[ri]i 30

1 cor[inthios] g[reg]o[ri]i

Si xpc meruit sibi et nobis. et quid sibi
 et quid nobis.

Distingtio Decima Octaua Tertij

OE merito etiam xpi pretermi
 tendum non est/de quo quidam
 dicere solent/q[ui] no[n] sibi/sed me
 mbriis tantum meruerit. Meruit quidem
 membriis redemptionem a dyabolo. a
 peccato. a pena/et regni reuerentiam/
 ut amota ignea rumphea/libere patere
 introitus. sed et sibi meruit/impassibili
 tatis et immortalitatis gloria[m] sicut ait
 apostolus. Christus factus e[st] pro nobis
 obediens usq[ue] ad mortem/mortem aut
 crucis. p[ro]pter q[uo]d et deus exaltauit illum
 et dedit illi nome[n] q[uo]d est super omne no
 men. Ap[osto]le dicit apostolus xpm p[ro]p[ter]
 rea exaltatum per impassibilitatis glo
 riam/quia est humiliatus per passionis
 obedientiam. humilitas ergo passionis
 meritum fuit exaltationis. Et exaltat[i]o
 premium humilitatis. Unde aug[ustinus]. exp[on]
 ens premissum capitulum ait. ut xpc re
 surrectione clarificaretur/prius humiliat
 us e[st] passione/humilitas claritatis e[st] me
 ritum. claritas humilitatis e[st] premium.
 Sed hoc totum factum e[st] in forma seru[i]
 In forma em[er] dei/semper fuit et erit cla
 ritas. Item ambro[ius] ide[m] captum tractas

*gloria[m] p[ro]p[ter] q[uo]d et deus exaltauit illum
 ut amota ignea rumphea/libere patere
 introitus. sed et sibi meruit/impassibili
 tatis et immortalitatis gloria[m] sicut ait
 apostolus.*

*ut dicitur et sequit[ur] sunt omnes q[ui]
 deus passioni adhibet 20.*

Quia ad qd h alii p compa p qd fiat et v p m
 alii vult qd h ad aliq alio qd alii qd
 h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd alii qd
 h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd alii qd

ait. Quid et quantum humilitas mereat
 hic ostenditur. his testimonijs euidens
 fit / qd xpc per humilitatem et obedienci
 am passionis meruit clarificationes cor
 poris. nec id solum / sed etiam impassibi
 litaem anime. Anima em ipsius an mor
 tem erat passibilis sicut caro mortalis
 sed post mortem merito humilitatis / et
 anima impassibilis facta est. et caro im
 mortalis. Verum autem anima sit facta
 impassibilis / quando caro facta est im
 mortalis. sed ipso resurrectionis momen
 to. De autoritate nobis certum non est.
 Sed vel mox post carnis separatione. ma
 aia impassibilitate donata est. aut in re
 surrectione qm caro refloruit.

4o phabilio qd et dicitur qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd

Aceptu meruit sibi xpc h^o qd per
 passionem.

Nec solū hoc meruit xpc. quādo
 patri obediens cruceq; subijt. s;
 etia; ab ipa acceptione ex quo hō
 factus ē per caritatem et iusticiā et alias
 virtutes. in quarū plenitudine fuit s; m
 homiez dditus sibi tantū meruit. quātū
 post per martirij tolerantiaz. Tanta em
 plenitudo spiritualiū carismatū i eo fu
 it / qd in eis proficere non potuit. et ideo
 melior ipsius anima fieri non potuit / qd
 ab initio sue conditionis extitit. quia p
 ficere in meritis non valuit. Vt em gre
 gorius ait. Non habuit omnino xpc iux
 ta anime meritum quo potuisset profice
 re. In membris autem que nos sumus /
 quotidie pficit. Non ergo plus meruit
 sibi per crucis patibulum / qd a concep
 tione meruit per gratiaz virtutum. Nō
 ergo profecit secundum anime merituz
 quantum ad virtutem meriti. pfecit ta
 men quantum ad numerum meritorum.
 Plura em habuit merita in passione / qd
 in conceptione. sed maioris virtutis nō
 extiterunt in merendo plura qd ante fue
 rant pauciora. Meruit ergo a concep
 tione non modo gloriam impassibilita
 tis et immortalitatis corporis sed etia;
 impassibilitatem anime. Per quidē per

1. qm ad pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt
 2. qm ad pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt

10 x q ab qd dicitur qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd
 dicitur qd h ad aliq alio qd h ad aliq alio qd

obedientiam / et voluntatem perfectam
 quā non tunc primo habuit. nec maiorē
 cum pati cepit et mori. Obediens enim
 pfecte et bonus extitit. secundum homi
 nem ex quo fuit homo / habuit ergo ani
 ma illa aliqd bonum in se post mortem
 qd non habuit ante. Non ergo beator
 vel melior fuit qd ante. Absit qd melior
 fuerit / quia non sanctior / nec gratia cu
 mulatio. Nec etiam beator fuit in dei
 contemplatione. in quo precipue beati
 tudo consistit. Potest tamen dici in h^o
 beator fuisse / quia ab omni miseria im
 munit. Ex quo nequit inferri simpliciter
 qd beator fuerit.

**De eo quod scriptur est donavit illi no
 men quod est super omne nomen.**

Hec tantum gloriam impassibi
 litatis et immortalitatis meruit.
 sed etia; donari sibi nomen qd
 est super omne nomen / scilicet honorifi
 centiam. qd vocatur deus. hoc tamen
 ante mortem habuit. habuit em hoc no
 men dei filius. in quantum deus est ab
 eterno per naturam. in quantum homo
 factus est. habuit ex tempore per grati
 am. Veruntamen aug. dicit. homini do
 natum esse illud nomen. non a deo. quia
 illud nomē habuit cum in forma dei tā
 tum erat. Sed cum dicitur ppter quod
 illum exalt. et do. i. no. quod e. su. o. n. sa
 tis apparet ppter quid exaltauerit. id ē
 ppter obedientiam. et in qua forma exal
 tatus sit. In qua em forma crucifixus
 est / in ea exaltatus est. in ea donatum ē
 ei nomen vt cum ipsa forma serui nomi
 netur vngentus filius dei. hoc illi do
 natuz ē vt homini. qd iam habebat idē
 ipse deus. Hoc ergo per gratiam accep
 sit vt ipse ens homo. vel subsistens i for
 ma serui. id est in anima et carne. nomi
 netur. et sit deus. Sed nunquid hoc me
 runt. supra em dictum est. quia hoc tan
 tum bonum homo ille non meruit. quo
 modo ergo hic dicitur ppter obedienci
 am donatum est ei hoc nomen secunduz

1. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt

2. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt

1. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt
 2. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt

3. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt
 4. qd pntia inoz h h pnt
 qm ad pntia inoz h h pnt

qua maior
mies debet
virtus sufficit
ergo eorum
ficient

tropum illum in scriptura creberimum
hoc accipiendum est / quo dicitur res fie
ri quando innotescit. Post resurrectionem
vero quod ante erat in euidenti po
situm est ut sciret homines et demones
Manifestationem ergo illius nominis
donavit ei deus post resurrectionem. s;
illam meruit per obedientiam passionis
qui eo quod obediuit patiēdo / exaltatus
est resurgendo. et per hoc manifestatum
est nomen. **Hic eodem tropo usus est etiam**
post resurrectionem dicens. **Data est mihi**
omnis potestas in celo et in terra. non
quod tunc primo accepit. sed quam ante
habebat / tunc manifestata est potestas
Ceterum ambrosius dicit. nomen illud do
natum esse deo non homini. et videtur
secus verborum superficiem oppositus
augustinus. sed intelligentia non obuiat licet
diuersus sapiat. Nam ambrosius de natura
li donatione id dictum intelligit. qua e
ternaliter pater generando dedit filio
no. q. e. su. o. n. scilicet esse deum per na
turam. quia genuit ab eterno filium ple
num et sibi equalem deum. Quod tamen
nomen apostolus propter passionis obe
dientiam christo donatum dicit. Sed pre
missio locutionis modo accipiendum est

**Si christus sine omni merito illa habere po
tuit.**

S vero queritur. utrum christus illam
immortalitatis et impassibilitatis
gloriam et nominis dei ma
nifestationem sine omni merito habere
potuerit sane dici potest / quia humanam
naturam / ita gloriosam suscipere potu
it. sicut in resurrectione extitit. Nomen
quod suum et aliter hominibus manifestare
potuit. Sed homo passibilis esse non po
tuit sicut fuit / et ad illam gloriam sine
merito peruenire. Potuit quidem pue
nire ad illam sine merito passionis. quia
potuit consumpta mortalitate immor
talitatis gloria vestiri / sed non sine me
rito iusticie et caritatis aliarumque virtu
tum. Non enim christus homo esse potuit / in

quo plenitudo virtutum et gratie non
fuit. Nec virtutes ei inesse potuerunt ci
licio mortalitatis induto quoniam pro eas me
reretur. Habens ergo has virtutes se
cundum hominem passibilem ac morta
lem / non potuit non mereri gloriam immor
talitatis. Non ergo potuit factus mort
talis sine merito gloriam impassibilitatis
et immortalitatis. ac manifestationem
dei nominis consequi. Potuit tamen hoc
assequi sine merito passionis / quia per
passionem nihil sibi meruit / quod non an
te per virtutes meruerit.

De causa mortis et passionis christi.

M quid ergo voluit pati et mor
ri si ei virtutes ad merendum
illa sufficiebant pro te. non pro
se. quomodo pro me / ut ipsius passio et
mors tibi esset forma. et causa forma vir
tutis et humilitatis. causa glorie. et liber
tatis forma / deo usque ad mortem obedi
endi / et causa tue liberationis ac beati
tudinis. Meruit enim nobis pro mortis ac
passionis tolerantiam / quod pro preceden
tia non meruerat. sed aditum paradisi /
et redemptionem a peccato. a pena. a dyab
olo. et per mortem eius hic nos adep
ti sumus scilicet redemptionem. et filio
rum glorie adoptionem. Ipse enim mori
endo. factus est hostia nostre liberatio
nis. Sed quomodo per mortem nos a
dyabolo et a peccato redemit. et aditum
glorie aperuit / decreuerat deus in mi
sterio. ut ait ambrosius. propter primum pec
catum non intramitti homines in para
disum id est ad dei contemplationem
non admitti / nisi in vno hominum tanta
existeret humilitas. que omnibus suis pro
ficere posset / sicut in primo homine tan
ta fuit superbia que omnibus suis nocuit
Non est autem inuentus inter homines ali
quis quo id possit impleri / nisi leo de tri
bu iuda qui aperuit librum / et soluit sig
nacula. implendo in se omnem iusticiam
id est consummatissimam humilitatem

qua maior esse non potest. Nam alij bo-
mines debitorum erant et vix vnicuique sua
vires sufficere poterat et humilitas. Nullus
igitur eorum hostias poterat offerre suf-
ficientem reconciliationi nostre. Sed xpc
homo sufficiens et perfecta fuit hostia.
qui multo amplius est humiliatus / ama-
ritudinem mortis gustando / quoniam ille ad
superbiam per esum ligni vetiti / noxia de-
lectatione perfruendo. Si ergo illius su-
perbia omnium exciterit ruina / ipsum de
paradiso mittens foras / aliisque accludens
ianuam. multo magis christi humilitas quam
per mortem gustavit. ingressum regni
celestis. omnibus suis impleto dei decreto
aperire valuit. atque decreti delere cyro-
graphum. Ut enim ait Ambrosius. tunc fu-
it peccatum nostrum / ut saluari non pos-
semus nisi vngemur dei filius pro no-
bis moreretur debitoribus mortis. sed
sic dignos nos fecit testamenti. et promi-
se hereditatis. Quod non ita est intelligendum
quasi non alio modo saluare nos potuerit
quoniam per mortem suam. sed quia per aliam
hostiam non potuerit nobis aperiri reg-
ni aditus et fieri salus / nisi per mortem
vngemur. cuius tanta fuit ut dictum est
humilitas et patientia ut eius merito pa-
teret credentibus in eum aditus regni.
Magna ergo in morte vngemur prestita
sunt nobis. ut liceat nobis redire in pa-
triam. sic olim in morte summi pontificis / his
qui ad civitatem refugii confugerant / secure ad-
paria remeare. Ecce aliquatenus ostensum est
qualiter per christi mortem / aditus regni
sit nobis paratus.

¶ De qualitate a dyabolo et a peccato nos
redemit per mortem.

Decima nona

Nunc ergo queramus. quomodo
per mortem ipsius a dyabolo
et a peccato et a pena / redemp-
ti sumus. A dyabolo ergo et a peccato
per christi mortem liberati sumus / quia ut
ait apostolus in sanguine ipsius iustifi-
cati sumus. et in eo quod sumus iustificati.

id est a peccatis soluti / a dyabolo su-
mus liberati qui nos vinculis peccato-
rum tenebat. Sed quomodo a peccatis
per eius mortem soluti sumus. Quia per
eius mortem. ut ait apostolus comenda-
tur nobis caritas dei id est apparet exi-
mia et admirabilis caritas dei erga nos
in hoc quod filium suum tradidit in mortem
pro nobis peccatoribus. Exhibita autem
tante erga nos dilectionis arza / et nos
mouemur accendimurque ad diligendum
deum qui pro nobis tantum fecit. et per
hoc iustificamur id est soluti a peccatis
iusti efficiamur. Mors ergo christi nos iusti-
ficat. dum per eam caritas excitatur in
cordibus nostris. Dicimur quoque et aliter
per mortem christi iustificati / quia
per fidem mortis eius a peccatis man-
damur. Unde apostolus iusticia dei est
per fidem in ihesu christo. Et item quem apo-
stolus propitiorem per fidem in sanguine
ipsius id est per fidem passionis. ut olim
aspicientes in serpentem eneam in lig-
no erectum / a moribus serpentum sana-
bantur. Si ergo recte fidei intuitu illum
respicimus qui pro nobis pependit in lig-
no / a vinculis dyaboli solviamur id est a
peccatis. et ita a dyabolo liberamur. ut
nec post hanc vitam in nobis inueniat
quod puniat. Morte quippe sua vno veris-
simo sacrificio quodquid culparum erat
unde nos dyabolo ad luenda supplicia con-
tinebat. christus extraxit ut in hac vita tem-
tando nobis non preualeat. licet enim nos
temptet post christi mortem / quibus modis
ante temptabat non tamen vincere po-
test / sicut ante vincebat. Nam petrus qui
ante christi mortem voce ancille terribus ne-
gavit. post mortem ante reges et presi-
des ductus non cessit. Quare et quia forti-
or id est christus / veniens in domum fortis id
est in corda nostra / ubi dyabolus habita-
bat / alligavit fortem id est a seductio-
ne compescuit fidelium. ut temptationem
que ei adhuc permittitur non sequatur
seductio. Ita in christi sanguine qui soluit
que non rapuit / redempti sumus a peccato

et per hoc a dyabolo. Nam ut ait aug. in ipso vincuntur inimice nobis invisibiles potestates ubi vincuntur invisibiles cupiditates. Fuso enim sanguine sine culpa omnium culparum cyrographa deleta sunt. quibus debitores qui in eum credunt a dyabolo ante tenebantur. Unde qui pro multis effundetur. per illum ergo redempti sumus in quo princeps mundi nihil inuenit. Unde aug. causam et modum nostre redemptionis insinuans ait Nihil inuenit dyabolus in christo ut moreretur sed pro voluntate patris. mori christus voluit non habens mortis causam de peccato. sed de obedientia et iusticia mortem gustavit per quam nos redemit a servitute dyaboli. Incideramus enim in principem huius seculi qui seduxit adam et seruum fecit cepitque nos quasi vernaculos possidere. sed venit redemptor. et victus est deceptor. et quid fecit redemptor captiuorum nostro. Tetendit ei muscipulas crucem suam/posuit ibi quasi escam sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit/non debitoris. per quod recessit a debitoribus. Ille quippe ad hoc sanguinem suum fudit/ut peccata nostra deleteret. Unde ergo nos dyabolus tenebat/deletum est sanguine redemptoris. Non enim tenebat nos nisi vinculis peccatorum nostrorum iste erant cathene captiuorum. Venit ille alligavit fortem vinculis passionis sue / scilicet intrauit in domum eius id est in corda eorum/ubi ipse habitabat. et vasa eius scilicet nos eripuit. que ille impleuerat amaritudine sua. Deus autem noster vasa eius eripiens et sua faciens/fudit amaritudinem/et impleuit dulcedine per mortem suam a peccatis redimens et adoptionem glorie filiorum largitus.

Cur deus homo et mortuus

Actus est ergo homo mortalis. ut moriendo dyabolum vinceret. Nisi enim homo esset qui dyabolum vinceret/non iuste sed violenter

homo ei tolli videretur. qui se illi sponte subiecit. Sed si eum homo vincat/iure manifesto hominem perdit. et ut homo vincat necesse est ut deus in eo sit. qui eum a peccatis immunem faciat. Si enim per se homo esset vel angelus in homine facile peccaret/cum utraque naturam/pro se constet cecidisse. Ideo dei filius hominem passibilem iumpsit. in quo et mortem gustavit. quo celum nobis aperuit et a servitute dyaboli id est a peccato/servitus enim dyaboli. peccatum est/et a pena redemit

Quomodo et a qua pena christus nos redemit per mortem.

A qua pena. temporali. et eterna. Non eterna quidem/relaxando debitum. Non temporali vero penitus nos liberabit in futuro. quando nouissima mors inimica destruetur. Ad huc enim expectamus redemptionem corporis. secundum animas vero iam redempti sumus ex parte/non ex toto/a culpa. non a pena. Nec omnino a culpa. Non enim ab ea sic redempti sumus/ut non sic sed ut non dominetur.

Quomodo penam nostram portauit.

Peccata quoque nostra id est penam peccatorum nostrorum dicitur in corpore suo super lignum portasse/quia per ipsum penam quam in cruce tulit/omnis pena temporalis que pro peccato conuerso debetur/in baptismo penitus laxatur ut nulla a baptizato exigatur et in penitentia minoratur. Non enim sufficeret illa pena. qua penitentia ligat ecclesia/misi pena christi cooperaretur. qui pro nobis soluit. Unde peccata iustorum qui fuerunt ante aduentum/in sustentatione dei fuisse usque ad christi mortem. Dicit apostolus ad ostensionem iusticie eius in hoc tempore. Ecce aperte expositum est/quomodo et quomodo christus pro mortem nobis meruit et impetravit

Si solus xpc debet dici redemptor ut solus dicitur mediator.

Quod ipse vere dicitur redemptor mundi. et dei hominumque mediator. Sed mediator in scriptura dicitur solus filius. Redemptor vero aliquando etiam pater vel spiritus sanctus. sed hoc propter usum potestatis. non propter exhibitionem humilitatis. et obedientie. Nam scilicet potestatis simul et obedientie usus filii proprie dicitur redemptor quia et in se explevit / per que iustificati sumus. et ipsam iustificationem est operatus potentia deitatis cum patre. et spiritu sancto. Est ergo redemptor in quantum est deus potestatis. usu in quantum homo / humilitatis affectu. et sepius dicitur redemptor secundum humanitatem. quia secundum eam et in ea suscipit et implevit illa sacramenta que sunt causa nostre redemptionis. proprie ergo filius dicitur redemptor

De mediatore

Si solus dicitur mediator. non pater. vel spiritus sanctus. De quo apostolus unus mediator dei et hominum: homo xpc ihesus id est per hominem quasi in medio arbiter est ad componendam pacem id est ad reconciliandum homines deo. hic est arbiter quem iob desiderat. Utinam esset nobis arbiter. Reconciliati enim sumus deo ut ait apostolus per mortem xpi. quod non sic intelligendum est / quasi nos ei sic reconciliaverit xpc. ut inciperet amare quos oderat. sicut reconciliatur inimicus inimico. ut deinde sint amici. qui ante se oderant. sed iam nos diligenti deo reconciliati sumus. Non enim ex quo ei reconciliati sumus per sanguinem filii / nos cepit diligere sed ante mundum / prius quam nos aliquid essemus. Quomodo ergo nos diligenti deo sumus reconciliati propter peccatum cum deo habebamus inimicitias / qui habebat erga nos caritatem /

etiam cum inimicitias exercebam? adversus eum operando iniquitatem. Ita ergo inimici eramus deo sicut iusticie sunt inimica peccata. et ideo remissis peccatis. tales inimicie finiuntur et reconciliantur iusto / quos ipse iustificat. Christus autem dicitur mediator / eoque medius inter deum et homines. ipsos reconciliat deo. Reconciliat autem dum offendicula hominum tollit ab oculis dei. id est dum peccata delet / quibus deus offendebat et nos inimici eius eramus. Sed cum peccata delet non solus filius. sed et pater et spiritus sanctus. quorum deletio est nostra ad deum reconciliatio / quare solus filius dicitur mediator. Nam de patre legitur / qui reconciliauerit sibi mundum. **S**it enim apostolus. deus erat in xpo / mundum sibi reconcilians. Cum ergo reconciliet / quare non dicitur mediator. quia nec medius est inter deum et homines / nec in se habuit illa sacramenta quorum fide et imitatione iustificemur id est reconciliamur deo. Reconciliavit ergo nos tota trinitas virtutis usu scilicet dum peccata delet. sed filius solus impletionem obedientie. in quo parata sunt secundum humanam naturam per que credentes et imitantes iustificantur

Secundum quam naturam sit mediator.

Quod et mediator dicitur secundum humanitatem non secundum divinitatem. Non enim mediator inter deum et deum / quia tantum unus est deus / sed inter deum et hominem. quasi inter duo extrema. quia medius esse non potest nisi inter aliqua. mediator est ergo in quantum homo. Nam in quantum deus non mediator. sed equalis patri est. huiusmodi quod pater cum patre unus deus. Obediat ergo inter homines et deum trinitatem secundum hominis naturam in qua suscipit illa per que reconciliamur deo trinitati. et secundum eandem habet aliquid simile deo et aliquid simile hominibus.

quod mediatori congruebat. ne per omnia
 similia hominibus. longe esset a deo. aut
 per omnia deo similia. longe esset ab homini-
 bus. et ita mediator non esset. Verus ergo
 mediator ipse inter mortales peccatores
 et in mortalem iustitiam apparuit mortalis
 cum hominibus iustus. cum deo per infir-
 mitatem propinquas nobis per iustitiam deo
 Recte ergo mediator dicitur esse. quia inter
 deum immortalem et hominem mortalem
 est deus homo reconciliatus hominem
 deo. in tantum mediator in quantum est
 homo. In quantum autem verbum non
 est medius quia unus cum patre deus.
 Si ergo ipse secundum vos o heretici
 unam tantum habet naturam unde medi-
 us erit. Nisi ita sit medius. ut deus sit
 propter diuinitatis naturam et homo pro-
 pter humanitatis naturam. Quomodo
 humana in eo reconciliant diuinitas. Nam
 ipse ueniens prius in se humana sociavit
 diuinitas. per utriusque nature coniunctio-
 nem in una persona. Deinde omnes fide-
 les per mortem reconciliauit deo. dum
 sanati sunt ab impietate. quicunque humi-
 litatem christi credendo dilexerunt. et diligen-
 do imitati sunt. Ecce hic aliquatenus in-
 sinuatur. quare ipse solus mediator dei
 dicitur et hominum et secundum quam
 naturam mediet scilicet humana et cui
 mediet scilicet deo trinitati. Trinitati enim
 nos reconciliauit per mortem per quam e-
 tiam nos redemit a seruitute dyaboli.
 Nam ut petrus ait. non corruptilibus
 auro et argento redempti sumus. sed pre-
 cioso sanguine / agni immaculati.

Dicesima secunda de 39

Alio modo potuit liberare et quare
 potius isto.

S vero queritur. per utrum alio mo-
 do posset deus hominem libe-
 rare quam per mortem christi / dicimus
 et alium modum fuisse possibilem deo /
 cuius potestati cuncta subiacent sed no-
 stre miserie sanande conuenientiore mo-
 dum alium non fuisse. nec esse oportuisse
 Quid enim mentes nostras tantum erigit

et ab immortalitatis desperatione libe-
 rat quam quod tanti nos fecit deus. ut dei fili-
 us immutabiliter bonus in se manens quod
 erat / et a nobis accipiens quod non erat / et
 dignatus nostrum inire consortium / ma-
 la nostra moriendo proferret. Est et alia ra-
 tio / quare isto potius modo quam alio libe-
 rare uoluit. quia sic et iusticia superatur
 dyabolus / non potentia / et quomodo id
 factum sit / explicabo ut potero quoad
 iusticia dei in potestatem dyaboli tradi-
 tum est genus humanum. peccato pri-
 mi hominis in omnes originaliter transe-
 uente / et illius debito obligante. Unde
 omnes homines ab origine sunt sub pri-
 cipe dyabolo. Unde apostolus. Era-
 mus natura filij ire. natura scilicet ut est
 deprauata peccato / non ut est recta crea-
 ta ab initio. Modus autem ille quo tra-
 ditus est homo in dyaboli potestatem / in
 ita debet intelligi tanquam deus hoc fece-
 rit / aut fieri iusserit. sed quod tantum promi-
 serit / iuste tamen. Illo enim deserente pecca-
 tem peccati auctore illico inuasit. nec ta-
 men deus contulit in ira sua miseratio-
 nes suas. nec hominem a lege sue potes-
 tatis amisit. cum in dyaboli potestate
 esse permisit. quia nec dyabolus a pote-
 state dei est alienus. sicut nec a bonita-
 te. Nam qualicumque uita non subsistet
 nisi per eum qui uiuificat omnia. Non
 ergo deus hominem deseruit ut non se
 illi exhiberet deum. sed inter mala pe-
 nalia etiam malis multa prestauit bona.
 et tandem hominem quem commissio pec-
 catorum dyabolo subdidit / remissio pec-
 catorum per sanguinem christi data a dy-
 abolo eruit. ut sic iusticia uinceret dy-
 abolus / non potentia. Sed qua iusticia
 Iesu christi et quomodo uictus est ea / quia in
 eo nihil dignum morte inueniens / occi-
 dit eum tamen / et utique iustum est ut de-
 bitores quos tenebat / liberi dimittantur
 in eum credentes / quem sine ullo debi-
 to occidit. Ideo autem potentia vince-
 re noluit / quia dyabolus uicio peruersi-
 tatis sue amator est potentie et desertor

pro 8 qd est hys qd in eundem est cur

Appl. qd est hys qd in eundem est cur

si per... in hys qd in eundem est cur

son... adu... qd in eundem est cur

Qua iusticia sit data dyabolo

777

12/10/15

12/10/15

officium ad

oppugnatorque iusticie in quo homines magis eum imitantur / qui neglecta vel etiam perosa iusticia potencie magis student. eiusque vel adeptione letantur. vel cupiditate inflammantur. Ideoque placuit deo. ut non potentia sed iusticia vincens hominem erueret. in quo homo eum imitari disceret. Post vero in resurrectione secuta est potentia. quia reuixit mortuus. nunquam postea mortuus. Sed nomine iure equissimo vinceret dyabolus. si potentia tantum christum cum illo agere voluisset utique. Sed postposuit christum potuit ut prius ageret quod oportuit. Iusticia ergo humilitatis hominem liberauit que sola potentia equissime liberare potuit

De causa inter deum et hominem et dyabolum.

Item tres illi in causis veniunt scilicet deus. dyabolus. homo. dyabolus et homo quid aduersus deum dicerent non haberent. Dyabolus enim de iniuria dei conuinceretur. quod seruum eius scilicet hominem. et fraudulenter abduxit et violenter tenuit. homo etiam iniurius deo conuinceretur / quia precepta eius contempsit et se alieno domino macipauit. De hominis etiam iniuria conuinceretur. dyabolus / quod et illum prius fallaci promissione decepit / et post mala inferendo lesit. Iniuste ergo dyabolus quantum ad se tenebatur hominem. sed homo iuste tenebatur / quod dyabolus nunquam meruit potestatem habere super hominem. sed homo meruit per culpam pati dyaboli tyrannidem. Si ergo deus qui utriusque preerat / potentia hominem liberare vellet. sola iusticis virtute hominem potuit rectissime liberare. Sed ob causam premissam / iusticia humilitatis uti voluit. Qui dum in carne mortali crucifixus est. iustificati sumus id est per remissionem peccatorum eruti de potestate dyaboli / et ita a christo iusticia dyabolus victus est non potentia. Quomodo autem in eius sanguine nos

his peccata sunt dimissa / supra expostum est.

De traditione christi que dicitur facta a patre et a filio a iuda et a iudeis

Christus ergo est sacerdos idemque hostia / et precium nostre reconciliationis. qui se in ara crucis non dyabolo. sed deo trinitati obtulit pro omnibus quantum ad precij sufficientiam / sed pro electis tantum. quantum ad efficientiam / quia predestinatis tantum salutem effecit. De quo et legitur / quod sit traditus a patre. et quod seipsum tradidit. et quod iudas eum tradidit et iudei. Ipse se tradidit / quia sponte ad passionem accessit et pater eum tradidit. quia voluntate patris immo totius trinitatis passus est. Iudas tradidit / prodehendo et iudei instigando. et fuit actus iude et iudeorum malus / et actus christi vel patris bonus. opus christi et patris bonum. quia bona patris et filij voluntas / malum fuit opus iude et iudeorum. quia mala fuit intentio. Diuersa fuerunt ibi facta. siue opera id est diuersi actus et vna res siue factus scilicet passio ipsa. Ideoque doctores aliquando vniuunt in facto illo patrem. filium. iudam. iudeum / aliquando disiungunt. Respicientes enim ad passionem vnum opus illorum dicunt. Attendentes intentiones et actus facta diuersa discernunt. Unde aug. facta est inquit traditio a patre. facta est traditio a filio / facta est traditio a iuda / vna res facta est. Quid ergo discreuit inter eos. Quia hoc fecit filius et pater in caritate. Judas vero in prodicione. Videtis quia non quid faciat homo / sed quod voluntate considerandum est. In eodem facto inuenimus deum / quo iudam. deum benedicimus / iudam detestamur quia deus cogitauit salutem nostram. Judas cogitauit precium quo vendidit dominum / filius precium quod dedit pro nobis. Diuersa ergo intentio / diuersa facta facit cum tamen sit vna res ex diuersis. Ecce vna rem dicit ibi fuisse / et diuersa

Si dicitur de hoc et dyabolus in causa veniunt sed et deus et homo

omnis ab ita gal 2:4 dicitur et tradidit se

omni a libro

facta. quia vna ibi fuit passio. sed diuer
si actus/ & actus quidem iude ac iudeo
rum mali quibus operati sunt xpi passio
nem/ que bonum e & opus dei

¶ Quia xpi passio dicitur opus dei. & iudeo
rum & quomodo. *Cam 9m*

Passio ergo xpi & opus dicitur
iudeorum quia ex actibus eorum
puenit & opus dei/ quia eo au
ctore id est eo volente fuit. Vnde aug. ne
mo aufert animam xpi ab eo quia potes
tatem habet ponendi & sumendi. Ecce
habes auctorem operis ponet animam.
Ecce habes opus auctoris. & vt genera
liter concludam/ quotiens in carne xpi
aliquid patitur opus auctoris e. quia em
sua voluntate/ non alio cogente perpeti
tur/ ipse auctor e operis. *qui 2 p. 111*
Cum autem passio xpi opus dei sit/ & ideo bonum/ eam
q operati sunt iudas & iudei/ querit an
concedendum sit eos operatos ibi esse
bonum. *hic dicitur de p. 111* **Hic distinguendum e. Potest
em dici. q operati sunt bonum. quia ex
actibus eorum bonum puenit id e passio
xpi. & item q operati non sunt bonu sed
malum/ quia actio eorum non fuit bona
sed mala.** *hic dicitur de p. 111*

¶ Si in xpo diuisio in morte fuit anime/
vel carnis a verbo. *21*

Dicesima prima distinctio

Post predicta, considerandum
est. vtrum in morte a verbo sic
seperata anima vel caro. *21* **Qui
dam putauerunt carnes. sicut ab anima
ita a diuinitate in morte fuisse diuisam
Si em inquit anima media/ diuinitas
sibi carnem vniuit. sicut superius pre
taxatum est. ergo quando diuisa e caro
ab anima/ diuisa est etiam a diuinitate.
quia non potuit ab anima seiungi. per
quam a verbo erat vnita/ quin a verbo
diuideretur. fuit autem diuisa ab ani
ma in morte. alioquin vera mors ibi no
fuisset. *quia vt ait aug. mors quam ti***

ment homines seperatio e anime a car
ne. **Mors autem qua no timent/ seperatio
anime a do e. Vtraq; vero dyaboli sua
su homini pmat e. Si ergo in xpo ho
mine vera mors fuit/ diuisa e ibi anima
a carne. **Et per hoc diuinitas a carne/
huic sue pbilitati addunt autozita
tis testimonium Ambro. em tractans d
xpi derelictione qui in cruce voce mag
na clamans dixit. deus. deus me. vt qd
me dereliquisti ait. clamat homo sepa
tionem diuinitatis moriturus. Nam cu
diuinitas mortis libera sit/ vtique mors
ibi esse non poterat/ nisi vita discederet
quia vita diuinitas est/ hic videtur tra
di/ q diuinitas seperata sit in morte ab
homine. **Que nisi discessisset homo ille
mori non posset. Quod illi ad carnem
referunt quam dicunt a deo seperatam.******

¶ Quibus respondemus illam seperationem
sic esse accipiendam/ sicut intelligitur d
relictio que illis verbis significatur. vt
quid me dereliquisti. Quomodo ergo
xpc derelictus erat a patre. cum in cru
ce derelictum se clamabat. Non recessit
deus ab homine ita q esset soluta
vmo dei & hominis. Alioquin fuit quod
dam tempus quando xpc adhuc viuus
homo erat & non deus/ quia adhuc viuus
se derelictum clamabat. no derelinquen
dum. **Si ergo illa derelictio vnioms in
telligatur solutio/ ante facta fuit solutio
dei & hominis/ q xpc mortuus esset. S
quis hoc dicat. fateamur ergo deu qd
ammodo illum hominem in morte dese
ruisse quia potestati persequentium euz
exposuit ad tempus non suam potentia
exercendo illum defendit/ vt non mores
retur. **Seperauit se diuinitas/ quia subtra
xit ptectionem. sed non soluit vniomem
Seperauit se foris. vt non adesset ad de
fensionem. sed non intus defuit ad vmo
nem. **Si non ibi cohibuisset potentiam.
sed exercuisset/ non mozeretur xpc. **Mor
tuus est xpc/ diuinitate recedente id est
effectum potentie defendendo non exhi
bente. **Hic e hircus apopompeyus qui**********

Supra h. p. 8 dicitur

*Cam 2m per qd fuit
si p. 111 dicitur*

*21 dicitur de p. 111 fuit p. 111
21 dicitur de p. 111*

*71 dicitur de p. 111 fuit p. 111
71 dicitur de p. 111 fuit p. 111*

altero hyrcō immolato in solitudinem
mittebatur / vt legitur in leuitico. Duo
enim hyrci humanitas. ⁊ diuinitas xpi
intelliguntur. humanitate ergo immola
ta / diuinitas xpi in solitudinem abiit id
est in celum. Vnde eficius in solitudinem
id est in celum / tempore passionis diui
nitas abiisse dicitur non locum mutans
sed quodammodo virtutem cohibens.
vt possēt impij consummare passionem
Abiit ergo id est virtutem cohibuit. et
portauit iniquitates nostras. nō ut bar
beris sed ut asumeret. dēz em̄ ignis asu
mens est. Ex hijs satis ostendit pmissa
verba ambrosij sic esse accipiēda ut pre
diximus.

Aug. l. 1. c. 1.

Deus. 1. c. 1. de hys.

Aliam inducūt auctoritatem *Edm. 3m*

Alij quoq; auctoritati innicuntur
qui allerūt diuinitatē in morte
recessisse ab homine secundum
carnē. Sic em̄ athana. **Maledictus** qui
totū hominē quem assumpsit dei filius.
denuo assumptum vel liberatum tercia
die a mortuis resurrexisset / nō confiteretur
fiat fiat. Si inquit denuo assumptus
est homo in resurrectione quem assump
serat in incarnatione / deposuit ergo euz
in morte. seperata ergo fuit diuinitas i
morte ab humanitate. **Quibus** respon
demus q; si in his verbis assumptio tal
is intelligatur. que fit secunduz vmonē
non carnem tantum. sed totum hominē
id est animam ⁊ carnem / denuo sibi vni
uit in resurrectione / quia non simpliciter
hominem / sed totum hominem assump
tum dicit. Totum ergo hominē in mor
te deposuit id ē animam ⁊ carnes. Sed
quis nisi hostis veritatis dicat animam
a verbo depositam. Et tamē nisi hoc cō
fiteantur q; totus homo sit assumptus
non pro cis facit illa auctoritas que totū
dicit assumptum. Scienduz ē ergo atha
nastum id dixisse contra illozum perfidi
am qui resurrectionem xpi negabant. pu
tantes in morte detineri eum qui solus

in maledictio

De hys. 1. c. 1.

inter mortuos liber ē. Ideo illum male
dicit. qui non confitetur totum hominē
denuo assumptuz resurrexisse id est xpm
animam denuo corpori comunxisse / ⁊ in
illis duobus denuo comunctis in resur
rectione vere secundum hominem vixit
se sicut ante mortem. Nam in morte se
pata ē anima a carne. Vnde vere dicit
xpc mortuus. sed neutrum sepatum est
a verbo dei.

1. c. 1. de hys. 1. c. 1.

**Auctoritatibus astruit a verbo carnem
in morte non esse diuisam** *Cam. 1.*

Sicut aug. super iohannem doc
cet. tractans illud domini ver
bum. Ego pono animam meam
vt iterum sumam eam. Nemo tollit eaz
a me. sed ego ponam eam a meipso. pos
testatem habeo ponendi eam. ⁊ iterum
sumendi eam. Hic animaz dicit emissaz.
A quo emissaz est. a seipsa non est emissaz /
quia seipsam non potuit. nec verbuz ani
mam posuit vel carnem. Caro ergo ani
mam posuit / sed potestate in se manen
tis deitatis. Potentia ergo deitatis ani
ma diuisa est a carne. sed neutrum a ver
bo dei. Vnde augustinus. Verbu; ex q;
suscepit hominem id est carnē ⁊ animaz
nunq; deposuit animam vt esset anima
a verbo separata. sed caro posuit ani
mam quādo expirauit. qua redeūte sur
rexit. Mors ergo ad tempus carnem / ⁊
animam separauit. sed neutrum a verbo
dei. Caro ergo ponit ⁊ sumit animam nō
potestate sua / sed potestate inhabitans
carnem deitatis. Hic euidenter tras
ditur nec animam nec carnem a verbo
dei in morte esse diuisam. vt aliquo mo
do soluta fuerit vmo. Vnde augustinus
contra felicianum. Absit vt xpc sic sense
rit mortē vt quantum in se est vitā. vitaz
perdiderit. si em̄ hoc ita esset vite fons
aruisset. Sensit ergo mortem participa
tione humani affectus / quem sponte su
sceperat. non nature sue perdidit poten
tiam / per quam cuncta viuificat. Sic in

1. c. 1. de hys. 1. c. 1.

sepulcro xpc carnem suam commoziedo
no deseruit. sicut in vtero virginis anaf-
cendo formavit. **M**ortuus est ergo. non
discedente vita. sicut passus e. no pte
potencia. nemo tollit animā eius ab eo.
quia potestatem habet ponendi & sumē
di. **E**cce & hic habes xpm no deseruisse
carnem in morte. & vitam non discessisse
a mortuo. & qz sponte tradidit spiritum
non alius extorsit. **U**nde ambro. **E**misit
xpc spiritum. & tamen quasi arbiter eru-
endi suspendendiqz corporis. **E**misit spi-
ritum non amisit. pendebat in cruce / &
omnia amouebat. **S**ed vnde emisit sep
carne. **Q**uo emisit ad patrem.

Adm qtu

¶ Qua ratione xpc dicitur mortuus & passus.

Recedente vero anima / mortua
e xpi caro. & quia caro mortua
e / mortuus est xpc. **S**icut enim
mortuus dicitur deus. quando mortuus
e homo / ita mortuus homo dicitur. qua-
do mortua e caro. **S**epatio anime mort
carnis fuit. **P**ropter carnem ergo vntā
verbo. que mortua est. dicitur deus mor-
tuus. & ppter carnem & animā que vera
qz dolorem sensit dicitur deus passus.
cū diuinitas ois doloris exors existeret
Unde aug. verbum caro factum e. vt p
carnem panis celestis ad infantes trans-
faret. & secundum hoc ipsum verbū cru-
cifixum e. sed non est mutatum in homi-
nem. homo in illo mutatus est. vt meli-
or fieret qz erat. **P**er illō ergo qz homo
erat / mortuus e deus. & per illud qz de-
erat / homo excitatus est. & resurrexit.
Quidquid passus est homo / non potest
dici non passus est deus. quia deus erat
homo. **Q**uomodo non potes dicere. te
non passum iniuriam / si vestis tua cons-
cindatur. quāuis vestis tua non sis tu.
Multomagis ergo quidquid patitur ca-
ro vntā verbo / debet dici deus pati. licz
verbum nec mori / nec corrumpi. nec mu-
tari potuerit. **S**ed quidquid horū pas-
sus e in carne passus e. **D**e hoc etiā am

bro suis in libro tercio de spiritu sancto
it. **Q**uo verbi caro patiebatur. manens in
carne verbum in se. p corporis assump-
tione referebat vt pati diceret / quia ca-
ro patiebatur. sicut scriptū e xpo in car-
ne passus. **N**ic doceat qua ratōe deus vel
dei filius passus vel mortuus dicitur. nō
quia mortē senserit / inquantū deus est /
sed quia caro ei vntā / mortua e. **S**ecun-
dum quā rationē dicit aug. **S**i quis dix-
erit atqz crediderit filium dei deum pas-
sum anathema sit. **C**uius dicti causā ex
qua intelligentia sumenda e aperiens. in
eodem subdit. **S**i quis dixerit qz in pas-
sione dolorem sentiebat filius dei deus
& non caro tantum cū anima quā sibi ac-
ceperat / anathema sit. **S**ane ergo dici
potest qz mortuus e deus / & non mortuus
us / passus e dei filius / & non passus. passa
e tertia persona / & non passa. crucifixus
e verbum / & non crucifixum. sed scdm al-
teram naturā passus est / secundum alte-
ram impassibilis. **U**nde ambro. **G**enera-
lis ista e fides. quia xpc e dei filius / & na-
tus ex virgine. quē quasi gyzantem pzo-
pheta describit. eo qz biformis gemine
qz nature vnus sit conforz diuinitatis &
corporis. **I**dem ergo patiebatur. & non
patiebatur / moriebatur. & nō moriebat.
sepeliebatur / & non sepeliebatur. resurge-
bat / & non resurgebat. **R**esurgebat secū-
dum carnem que mortua erat. non secun-
dum vbu / qd apud deū semp manebat.

¶ Si xpc in morte fuit homo.

Vicesima Secunda distinctio
Hic queritur / vtrum in illo tri-
duo mortis xpus fuerit homo.
qd non videtur quibusdā / quia
mortuus erat. & homo mortuus non est
homo. **A**ddunt etiā qz si tūc erat homo
vel mortalis vel immortalis. sed morta-
lis non. quia mortuus / nec immortalis /
quia tantum post resurrectionē. **Q**uibz
respondemus quia licet homo mortuus
fuerit / erat tamen in morte deus homo
nec mortalis quidem nec immortalis / &

Spinoza

expos at

hinc ad 10

Et qd hinc dicitur hinc pte

et sic non p[ro]bat[ur] q[uo]d im[mo]rtal[is] s[un]t

tamen vere erat homo. Ille em̄ et huius
 modi argutie in creaturis locū habent.
 sed fidei sacramentum a philosophicis
 argumentis ē liberum. **Unde ambro.** au
 fer argumenta ubi fides queritur. In ip
 sis gymnasijs suis iaz dyalectica taceat.
 piscatoribus creditur / non dyalecticis.
Dicimus ergo in morte xpi deum vere
 fuisse hominem / et tamen mortuū. et ho
 mines quidem. nec mortalē / nec immor
 talem quia vnitus erat anime et carni se
 iunctis. **Alia em̄ ratione / dicitur de ho**
 mo vel homo deus / q[uo]d martinus vel io
 hannes. **Homo em̄ dicitur deus et econ**
 uerso / p[ro]pter susceptione[m] hominis id est
 anime et carnis. **Unde aug.** Talis erat
 susceptio illa / que deum hominem face
 ret / et hominem deum. **Cum ergo illa su**
 ceptio / per mortē non defecerit / sed de
 us homini et homo deo. sicut ante vni
 tus erat vere. et tunc deus erat homo et
 econuerso. quia vnitus erat anime et car
 ni et homo mortuus erat. quia anima a
 carne diuisa erat p[ro]pter separatione[m] ani
 me a carne mortuus. sed p[ro]pter vtriusq[ue]
 semper secum vniōne[m] homo. **Non autē**
 sic erat homo / vt ex anima et carne simul
 iunctis subsisteret. **Ex qua ratione dicit**
 aliquis ali[us] homo et ipse forte ante mor
 tez. hoc etiā modo erat homo et post re
 surrectionem fuit. **In morte vero homo**
 erat tantum p[ro]pter anime et carnis secun
 dū vniōne[m] / et mortuus / p[ro]pter illa duo
 diuisionem

Quæstio Secunda

**Si xpc in morte erat homo / alicubi et si
 vbiq[ue] est homo sit.**

Hic queritur si xpc in morte ali
 cubi erat homo. et si vbiq[ue] ē
 homo sit. **Ad quod dicimus / q[uo]d**
 non vbiq[ue] erat. homo erat / nec modo
 vbiq[ue] est / hō est. q[uo]d vbiq[ue] ē / scdm dei
 tatem. nec vbiq[ue] ē homo. quia non vbiq[ue]
 homini vnitus. sed vbiq[ue] est secundū
 hominē ibi homo ē. tempore autē mor
 tis / et vbiq[ue] erat secundum deum. et in se

pulcro secundū hominē. et in inferno sec
 undum hominē. sed in inferno secundū
 animā. et in sepulcro secundū carnem. et
 in sepulcro ergo erat homo / quia huma
 nitati vnitus erat et si non toti / quia car
 ni tantum et in inferno erat homo / quia
 humanitati vnitus. sed non toti quia ani
 me tantum. **Sed si in inferno anime tan**
 tum et in sepulcro carni tm̄ vnitus erat /
 g[ra]d[us] nec in inferno vnit[us] erat a[n]i[m]e et carni nec
 in sepulcro. **Quomō ergo ibi vel hic hō**
 esse dicitur. que est ratio dictis quia vna
 eademq[ue] vniōne vnitus erat anime in in
 ferno et carni in sepulcro. **Et sic erat illis**
 duobus tunc sepatis vnitus / sicut ante
 sepatio[n]e[m] id est ante mortem. **Ad hoc**
 autem. opponit. **Si xpc animā tantum**
 vel carnem tantum assumpsisset / non fu
 isset verus homo. sed p[ro]pter vtriusq[ue] as
 sumptionem verus homo fuit. **Sic ergo**
 vbi carnem et animā sibi vnitam non ha
 bebat. verus homo ibi nō erat. **Sed tē**
 pore mortis nusq[ue] illa duo vni[us]ta habebat.
 quia nec in sepulcro. nec in inferno.
 nec alibi nusq[ue]. ergo erat homo. **Ad q[uo]d**
 dicimus quia xpc vtriq[ue] verus homo non
 fuisset / si carnem et animam non assump
 sisset. **Sed tamē quia ex quo assumpsit.**
 neutrum deposuit. **Sed cum vtroq[ue] eā**
 dem vniōne[m] indefinenter tenuit / quaz
 assumendo contraxit. **Ideo non incon**
 grue vbiq[ue] anime vel carni vel vtriusq[ue]
 vnitus ē ibi homo esse dicitur. quia ibi
 humanat[us] ē. ergo et in sepulcro erat ho
 mo. et in inferno erat homo. quia vtrobi
 q[ue] humanatus erat xpc. et vnam eandem
 q[ue] cum anima et carne / licet sepatis / ha
 bebat vniōne[m]. et vno eodemq[ue] tempo
 re in sepulcro iacuit xpc. et ad infernum
 descendit. sed in sepulcro iacuit. secun
 dum solam carnem. et in infernu[m] descē
 dit / secundum solam animā. **Unde aug.**
 quis non ē derelictus in inferno xpc. sed
 in anima sola. **Quis iacuit in sepulcro**
 xpc. sed in carne sola. quia in his singu
 lis xpc est. xpc in his omnibus et in singu
 lis cōfitemur. **Ex his euidenter ostēdit**

178

Simul p[ro]bat[ur] q[uo]d im[mo]rtal[is] s[un]t

et sic non p[ro]bat[ur] q[uo]d im[mo]rtal[is] s[un]t

et sic non p[ro]bat[ur] q[uo]d im[mo]rtal[is] s[un]t

et sic non p[ro]bat[ur] q[uo]d im[mo]rtal[is] s[un]t

peram iac
 p[ro]p[ter] sicut a
 carni mo
 diceret
 go ad inf
 cro iacue
 se / quia m
 lumen vnt
 sic sup vera
 non sed i m
 ni locus i la
 dicit homo
 et vniōne
 in ma mare
 nec in temp
 na nec mo
 m̄ caro no
 stancia du
 non xpm pep
 in sepulcro se
 hō. sed in a
 hō xpc vbiq[ue]
 et totus ē hō
 hō
 p[ro]p[ter]
 hō totus vbiq[ue]
 nec erat vbi
 nam sibi hō
 vni / nec ma
 et dicitur
 hō erat ne
 ego xpc et p[ro]
 hō. Non dicit
 non xpm vbi
 hō ergo eodē
 hō / totus m
 surrectio m
 na vniōne
 i quo et mor
 tū / et vnt
 hōem ergo
 p[ro]p[ter] et in ma
 ma p[ro]p[ter] hō
 ma est. Et
 hō vniōne[m] con

q̄ carm̄ iacenti in sepulcro vn̄icus erat
 x̄pc sicut anime in inferno. Alioquin si
 carm̄ mortue non esset vn̄icus/non in ea
 diceretur iacuisse in sepulcro. Anima er
 go ad infernum descendit. caro in sepul
 cro iacuit. sapientiā cum vtroq; perman
 sit/quia in inferno positus vt ait ambro.
 lumen vite fundebat eterne. radiabat il
 lic lux vera sapientiē. illuminabat infer
 num/ sed i inferno n̄ claudebatur. Quis
 em̄ locus ē sapientiē/ de qua scriptum ē.
 Nescit homo vias eius/ nec inuenta est i
 ter homines. De qua abissus dicit/ non ē
 in me. mare dicit. non est mecum / ergo
 nec in tempore/ nec in loco sapientiā est
 cui nec mors tribuenda est. In ligno
 em̄ caro non illa operatrix omnium sub
 stantia diuina pendeat. Confitemur ta
 men x̄pm̄ pependisse in ligno et iacuisse
 in sepulcro sed in carne sola. et fuisse in i
 ferno. sed in anima sola.

¶ Et x̄pc vbiq; totus ē. sed non totus vbi
 q; totus ē homo vel deus/ sed nō totus.

Quistis vtiq; totus eodem tem
 pore erat in inferno/ totus in ce
 lo/ totus vbiq; persona em̄ illa eterna n̄
 maior erat/ vbi carnem et animam simul
 vn̄itam sibi habebat. q̄ vbi alterum tā
 tum / nec maior erat. vbi vtrunq; simul.
 vel alterum tantum vn̄icum habebat q̄
 vbi erat neutrum habens vn̄icum. Totus
 ergo x̄pc et perfectus vbiq; erat. Unde
 aug. Non dimisit patrē x̄pc / cum venit
 in virginē. vbiq; totus / vbiq; perfectus.
 Vno ergo eodēq; tēpore totus erat in i
 ferno/ totus in celo. Erat apud inferos
 resurrectio mortuorū / erat super celos
 vita viuentiū / vere mortuus / vere viuus
 in quo et mortem susceptio mortalitatis
 excepit / et vitā diuinitas non perdidit
 Mortem ergo dei filius. et in anima nō
 ptulit / et in maiestate non sensit. sed ta
 men p̄ticipatione infirmitatis rex glorie
 crucifixus est. Ex his apparet / q̄ x̄pc eo
 dem tempore / totus erat in sepulcro / to

tus in inferno. totus vbiq;. sicut et mor
 do totus est vbiq; ē / sed non totum
 nec in sepulcro. vel in inferno totū erat.
 et si totus sicut x̄pc / totus ē deus. et to
 tus homo / sed non totum. quia non solū
 est deus vel homo. sed et deus et homo.
 Totum em̄ ad naturam refertur. totus
 autem ad p̄p̄ostasim sicut aliud et aliqd
 ad naturam. alius vero et aliquis ad per
 sonam referuntur. Unde ioh. dama. to
 tus x̄pc ē deus perfectus. non autem to
 tum deus ē. Non em̄ solū deus ē. sed et
 homo. et totus homo perfectus. non au
 tem totū homo. non solū em̄ homo. sed
 et deus. Totum em̄ nature ē representat
 iuum. Totus autē p̄p̄ostaseos. sicut ali
 ud quidem est nature. alius autem p̄p̄o
 staseos et sic huiusmodi.

¶ Si ea que dicuntur de deo vel de filio
 dei. possunt dici de homine illo vel de fi
 lio hominis.

Solet etiam queri si congruēter
 dici possit filius hominis vel il
 le homo descendisse de celo vel
 vbiq; esse. sicut dicitur filius dei vel de
 us de celo venisse et vbiq; esse. Ad quod
 dicimus si ad vn̄itatem persone referat
 dicti intelligētia / sane dici potest. Si ve
 ro ad distinctionem naturarū nullatenus
 concedendū est. Unde aug. vna perso
 na est x̄pc. deus. et homo. Ideo dicitur
 nemo ascendit in celum / nisi qui de deo
 descendit etc. Si ergo attendas distinctō
 nem substantiarū / filius dei descendit et
 filius hominis crucifixus ē. Si vero vn̄i
 tatem persone. et filius hominis descen
 dit / et filius dei est crucifixus. p̄pter hanc
 vn̄itatem persone / non solum filium ho
 minis descendisse de celo / sed etiam di
 xit esse in celo / cum loqueretur in terza.
 propter hanc eandem dicitur deus glo
 rie crucifixus. qui tamen ex forma serui
 tantus crucifixus ē. Non tamen secundū
 hoc q̄ deus glorie ē. scdm̄ q̄ glorificat
 suos. et tñ dicitur deus glorie crucifixus

dei dici potest / quia et in malis quedam
dei dona sunt

An illa informis qualitas mentis / que in
malo xpiano e fiat virtus cu sit bonus.

Ca m x m

Svero queritur vtrum illa in-
formis qualitas. qua malus cris-
tianus vniuersa credit que bo-
nus xpianus / accedente caritate remane-
at et fiat virtus. an ipsa eliminetur et alia
qualitas succedat / que virtus sit. vtrum
libet sine periculo dici potest. **O**mbi ta-
men videtur. q illa qualitas que prius
erat / remaneat. et accessu caritatis virtus
fiat.

Ex quo sensu dicatur vna fides.

Ca m q m

Quoniam diuersis modis dicatur fi-
des / fatendum e tamen vna esse
fidem. vt ait apostolus vnus do-
minus. vna fides. Siue em fides accipia-
tur pro eo quod creditur. siue pro eo quo
creditur / recte dicitur fides vna. si pro
eo quod creditur accipiat. **E**x hac in-
telligentia dicitur vna fides / qua idem
iubemur credere. et vnum idemq e / qd
creditur a cunctis fidelibus. **V**nde fides
catholica dicitur id e vniuersalis. **S**i ve-
ro accipiat fides pro eo quo creditur
ea ratione vna dicitur esse fides / non qd
sit vna numero in omnibus / sed genere
id est similitudine. **V**nde aug. in libro.
xij. de trinitate fides qua qui habent fi-
deles vocantur / et qui non habent infide-
les / comunis e omnibus fidelibus / sicut
pluribus hominibus facies comunis esse
dicitur. cum tamen singuli suas habeant.
Non em fides in numero e vna. sed gene-
re. **Q**ue cum sit in vno e et in alijs. no ip-
sa / sed similis et ppter similitudine / ma-
gis vnam dicimus esse qd multas. sicut
idem volentium dicitur vna voluntas.
cu tamen cuiq sit sua voluntas. et duo-
rum similitudinum dicitur facies vna

Ca m o m

Quid sit fides de his que non videntur

pprie. que tñ videtur ab eo in quo e.

Notandum quoq est / q fides p-
pprie de non apparentibus tan-
tum e. **V**nde gregorius. **A**ppar-

rentia non habent fidem sed agnitionem
Idem cum paulus dicat fides e substā-
tia rerum sperandarum argumento no
apparētū. hoc veraciter dicitur credi-
quod non valet videri. **N**am credi iam
no potest / quod videri potest **T**homas
aliud vidit / et aliud credidit. hominem
vidit / et deum confessus e dicens. deus
meus et dominus meus. **D**e hoc etiam

Augustinus ait. fidem ipsam videt quis

q in corde suo esse si credit. vel non es-
se si non credit. non sicut corpora que vi-
demus oculis corporis. et per ipsorum
imagines quas memorie tenemus / etiaz
absentia cogitamus / nec sicut ea que no
videmus / et ex his que videmus cogita-
tione vt cunq formamus et memorie co-
mendamus / nec sicut hominem. cuius a-
nimam et si non videmus ex nostra com-
muni / et ex motibus corporis hominem
sicut videndo didicimus / inuenimur etiaz
cogitando. **N**on sic videtur fides in cor-
de in quo e / ab eo cuius e. sed eam tenet
certissima scientia. **C**um ergo ideo cre-

dere iubeamur quia id quod credere iu-
bemur videre non possumus. ipsam tam
fidem quando e in nobis / videmus in no-
bis / quia et rerum absentium / presens e
fides. et reru q foris sunt incus e fides / et
rerum que non videntur / videtur fides.
Et ipsa temporaliter fit in cordibus ho-
minum. et si ex fidelibus infideles fiunt
perit ab eis. **D**ixit verbis euidenter tra-
ditur fidem ipsam in corde hominis ab
ipso homine videri / non corporaliter. no
imaginarie. sed intellectualiter / et ipsam
tamen absentium et eoru que non viden-
tur esse. **V**t em aug. alibi ait. credimus
vt cognoscamus. non cognoscimus. vt
credamus. **Q**uid enim est fides nisi cre-
dere quod non vides. fides ergo est qd
non vides credere. veritas q credidi st

*Aug. dicitur in libro de fide et opere
quod fides est in corde et non in oculis
quia non videtur sed creditur
et per hoc videtur quod fides est in corde
et non in oculis
et per hoc videtur quod fides est in corde
et non in oculis
et per hoc videtur quod fides est in corde
et non in oculis*

*Aug. dicitur in libro de fide et opere
quod fides est in corde et non in oculis
quia non videtur sed creditur
et per hoc videtur quod fides est in corde
et non in oculis
et per hoc videtur quod fides est in corde
et non in oculis*

in magis fides hanc ad aliquid
nisi est fides per se existens.

hanc fides autem magis dicitur
ad hoc fides et dicitur magis
quod credit ad eum.

ut quod si passim et alibi ad fides
quod sunt et tunc quod in pmi fide
fide hanc fides a gestis nec em
prie fide in quod ab alio pmi
vntur si hanc fides

quod omnia in modis fides per se ut dicitur
ad hoc

in 8mo dicitur et 6o p 9 p 10 m

^{ut qd dicitur in}
nisi credamus non intelligemus. Nemo ta-
men potest credere in deum nisi aliquid
intelligat/cum fides sit ex auditu predi-
cationis. Idem in libro de trinitate. Cer-
ta fides utriusque inchoat cognitionem.
cognitio vero certa / non perficitur nisi
post hanc vitam Ambrosio quoque ait. ubi
fides non statim cognitio. ubi cognitio
fides precedit. Et his apparet aliqua cre-
di que non intelliguntur vel sciuntur nisi
prius credantur. Quedam vero intelli-
gi aliquando. etiam antequam credantur.
Nec tamen sic intelliguntur modo / ut in
futuro scientur. et nunc etiam per fidem
qua mundantur corda / amplius intelli-
guntur. quia nisi per fidem diligatur de-
us / non mundatur cor ad sciendum eum
Unde aug. Quid est deum scire nisi eum
mente conspiceret. firmeque percipere. Sed
et pausquam valeamus perspicere. et perci-
pere deum / sicut percipitur a mundis cor-
dibus nisi per fidem diligatur / non pos-
terit cor mundari. quo ad eum vidend-
um sit aptum. Ecce hic aperte habes
quia non potest sciri deus / nisi prius dili-
gendo credatur. Supra autem dictum
est. quia nemo potest credere in deum
nisi aliquid intelligatur. Unde colligitur /
non posse sciri et intelligi credenda que
dam / nisi prius credantur. et quedam non
credi / nisi prius intelligantur. et ipsa per
fidem amplius intelligi. nec ea que prius
creduntur quam intelligantur penitus igno-
rantur cum fides sit ex auditu. Ignora-
tur tamen ex parte / quia non sciuntur.
Creditur ergo quod ignoratur / sed non pe-
nitus sicut etiam amatur. quod ignoratur
Unde aug. Sciri aliquid / et non diligi
potest. diligi vero quod nescit / quero
vtrum possit. Si non potest. nemo dili-
git deum antequam sciat. Ubi autem sunt
illa tria fides. spes. caritas. nisi in animo
credente. quod nondum scit / et sperante
et amante quod creditur. Amatur ergo et
quod ignoratur / sed tamen creditur

De fide antiquorum. Quisima Quarta

<sup>quod ad hoc dicitur
substante 1077</sup>
Dedictis adiciendum est de suffi-
cientia fidei ad salutem. Illis
enim qui precesserunt aduentum
christi et qui sequuntur videtur profecisse fides
secundum temporis processum. sicut pro-
fecit cognitio. Fides quippe magna dicitur
cognitione et articulorum quanti-
tate vel constantia et deuotione. Est au-
tem quedam fidei mensura / sine qua nun-
quam potuit esse salus. Unde apostolus. Opor-
tet accedentem credere / quia deus est et
quod remunerator est sperantium in se. Sed
queritur vtrum hoc credere ante aduen-
tum et ante legem ad salutem suffecerit
Nam tempore gratie / constat certissime
hoc non sufficere. Oportet enim vniuersa
credi que in symbolis continentur. Sed
nec ante aduentum / nec ante legem videtur
hoc suffecisse / quia sine fide media-
toris nullum hominem vel ante vel post
fuisse saluum sanctorum auctoritates con-
testantur. Unde aug. adoptatum. Illa
fides sana est qua credimus nullum ho-
minem siue maioris siue parue etatis li-
berari a contagio mortis et obligatione
peccati / quod prima natiuitate contraxit.
nisi per vnum mediatorem dei et homi-
num iesum christum. Cuius hominis eiusdem
que dei saluberrima fide / etiam illi iusti salui
facti sunt qui pausquam veniret in carnes / cre-
diderunt in carnem venturum. Eadem
enim fides est et illorum et nostra. Promis-
de cum omnes iusti siue ante incarnatio-
nem siue post nec vixerunt nec vixerunt.
nec viuant nisi ex fide incarnationis christi.
Profecto quod scriptum est non esse aliud
nomen sub celo in quo oporteat saluari
nos ex illo tempore / valet ad saluandum
genus humanum / ex quo in adam vicia-
tum est. Idem nemo liberatur a damna-
tione que per adam facta est nisi per fides
iesu christi. Idem eadem fides mediatoris
que nos saluat / saluos iustos faciebat
antiquos. Pueros cum magnis / quia si-
cut credimus christum in carne venisse / ita il-
li venturum. et sicut nos mortuos / ita illi
mortuos. et sicut nos resurreximus / ita

Ca. 2. m

7. m. 8.

1. m. 10.

1. m. 10. 1. m. 11. 1. m. 12.

visum et generum fides hanc fides

in magis fides hanc ad aliquid
nisi est fides per se existens.
hanc fides autem magis dicitur
ad hoc fides et dicitur magis
quod credit ad eum.
ut quod si passim et alibi ad fides
quod sunt et tunc quod in pmi fide
fide hanc fides a gestis nec em
prie fide in quod ab alio pmi
vntur si hanc fides
quod omnia in modis fides per se ut dicitur
ad hoc
in 8mo dicitur et 6o p 9 p 10 m
De fide antiquorum. Quisima Quarta
visum et generum fides hanc fides

Hic modus est saluati id reuelatio...
Dicitur quod...
quod dicitur...
fide ad...
pide...
III

III

illi resurrecturus / et nos et illi ad iudiciu
vivoz et mortuoz venturum. Greg.
super ezechiel. et q preibant et qui seque
bae clamabant dicetes ofana filio dauid
et c. quia omnes electi qui i iudea esse po
tuerunt. siue qui nunc in ecclesia sunt. in
mediatores dei et hominum crediderunt
et credunt. His alijsq plurib? testimonijs
p spicue docet. nulli vnq salutem esse factam
nisi per fide mediatoris. Oportet ergo
accedentes credere que supra dixit apo
stolus. sed non sufficit.

De fide simplicium Cap. m. tertium.

Quid ergo dicetur d illis simpli
cibus. quibus non erat reuelatu
mysterium incarnationis qui pie
credebant quod eis traditum fuit. dici
potest nullum fuisse iustum vel saluum cui
no esset facta reuelatio vel distincta vel
velata in aperto. vel in misterio. di
stincta vt abrahe et moyse. alijsq maiori
bus qui distinctionem articuloz fidei
habebant. Velata vt simplicibus quib?
reuelatum erat ea esse credenda. que cre
debant illi maiores et docebant. s? eozu
distinctionem aptam non habebant sicut
in ecclesia aliqui minus capaces sunt. q
articulos symboli distinguere et assigna
re non valent. Omnia tamen credunt q
in simbolo continentur. Credunt em qui ig
norant habentes fidez velatam in miste
rio. Ita et tuc minus capaces ex reuela
toe sibi facta maioribus credendo ibere
bant quibus fidez sua quasi comittebant
Vnde iob boues arabant et asine pasce
bantur iuxta eos. Simpliciter et minores
sunt asine pascentes iuxta boues. quia hu
militate maioribus adherendo in mi
sterio credebant q et illi in misterio do
cebant qlis forte fuerat vidua sarepta
q dicitur fidei habere d? 3. fe. 11.

Que ante aduentu de mediatore credere
sufficiebant Cap. m. v. m.

Sed queritur cum sine fide me
diatoris antiquis non fuerit sa
lus sic nec modernis veru opoz

tuerit illos credere omnia illa de medi
atoze. que nunc credimus. quibusda? vi
deatur q suffecerit illis quatuor tantum
credere scilicet. natiuitatem. mortem.
resurrectionem. aduentum ad iudicium.
qd ex pmissis verbis aug. colligunt vbi
ista quatuor posuit. Alijs autem videf
habita fide trinitatis id d misterio icar
nationis fidei suffecisse vt dei filius cre
deretur nasciturus de homine et iudica
turus Qui de iohane baptista documē
tum hui? rei assumunt. qui de morte xpi
et dscensu ad inferos i euangelio dubitasse
videtur secundum expositionem gg. qm
interrogauit p discipulos. Tu es qui ven
turus es an alium expectamus. Quasi
es tu p teipsum descensurus ad infernus
an alium ad hec sacramenta missur? es
Quida? tamē dicunt eum non dubitasse
de ignoratia. sed de pietate id est dubi
tare se ostendisse non quia ignorauerit
sed pietatis affectu compassum esse xpo
et eius humilitate? ammirando insinuisse

De fide cornelij. Cap. m. q. m.

Solet etiā queri d cornelio. vtru
fidez incarnationis habuerit cu
dictus sit ei per euangelium. ac
cepte sunt elemosine tue. et exaudite sunt
orationes tue. Si em fidez incarnatiois n
habebat tunc. g sine fide incarnationis
erat ei iusticia. quia de illo scriptum est
q iustus erat timens deum. Si vero fi
dem incarnationis habebat. ad quid g
missus est ad eum petrus. Sane dici po
test eum sicut fidem vntatis. ita et icar
nationis habuisse dei reuelatione. sed in
carnatum iam esse dei filium ignorasse.
et ideo missus est ad eu petrus. vt iam
natum dei filium ei adnunciaret. et sacra
mentuz regenerationis ei offerret. Habebat
ergo fidem incarnationis. sed an facta
vel futura esset. non nouerat. et ita per
fidez venit ad opera. et per opa amplius
solidat? est in fide. Per fidez em vt ait
greg. venit ad opera. Corneli? etiam

per fidez...
et talia...
sufficit...

Inli. P. dicitur quod dicitur
in d. q. dicitur quod dicitur

per fidem venit ad opera. Deum enim
vnum credebat. sed filium eius nescie-
bat incarnatū. Per fidem placuerūt dō
eius opera. Sine fide em impossibile est
aliquē deo placere. Rug. vero dicit cor-
nelio dictum esse per angelum. Accepte
sunt elemosine tue. et orationes tue/ante
q̄ in xp̄o crederet/nec tamē sine aliqua
fide donabat et orabat. Nam quomodo
inuocabat. in quē non credebat. Sed si
posset sine fide xp̄i esse salus/non ad eus
mitteretur architectus ecclesie petrus.
Attende qd̄ ait. sine fide xp̄i non posse
esse salutem. et tamen corneliū exauditū
anteq̄ crederet in xp̄m. quod ita potest
intelligi. scilicet anteq̄ sciret xp̄m incar-
natum/in quē credebat i misterio.

distinctor q̄ dicitur de p̄i -

De equalitate fidei. spei. caritatis. et o-
peris que secundū aliquid sunt equalia.

Illud etiam non est pretermitt-
endum q̄ fides. spes. caritas.
et operatio /secundum aliquid
equalia sunt in presenti. Unde greg. fi-
dem. spem. caritatem. atq; operationez
dum in hac vita viuimus. equales sibi ef-
se apud nos inuenimus. quia quantum
credimus/tantū amamus. et quantum a-
mamus/tantū de spe presumimus. Quis
q̄ em fidelis. tantum credit quantū spe-
rat et amat. et tantum operatur/quantū
credit/et amat. et sperat. Sed tamen ma-
ior spe et fide caritas dicitur. quia cum
ad dei speciem peruenitur. spes et fides
transit. sed caritas permanet. et quia ca-
ritas mater ē omnium virtutū /que non
ideo post fidē et spem ponitur /q̄ ex eis
oziat. sed post illa remanebit aucta. Ca-
ritas em nunq̄ excidit. Premissa autem
equalitas pprie secundum interiorū actu
um intensionem consideranda est. Quic
vero q̄ hic et superius dictū est /scz q̄ ca-
ritas non est ex fide et spe. sed econuerso
videtur obuiare qd̄ ait apostolus. finis
precepti ē caritas de corde puro et con-
scientia bona. et fide non ficta. Quod ex

It. in d. q̄ dicitur qm̄ fides et
spei informati sunt q̄ta que
equalia in fide ad p̄sentem
attendant in fide

distinctor q̄ dicitur de p̄i
for. q̄ dicitur qm̄ dicitur
non q̄ dicitur

It. p̄i dicitur in dicitur

It. p̄i dicitur

It. dicitur equalitate hinc dicitur dicitur
ad notandum q̄ dicitur dicitur
hinc dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur

It. dicitur dicitur dicitur

ponens aug. cor accipit p̄ intellectu et
conscientiam pro spe. Qualis inquit ca-
ritas ē finis precepti. Procedens de cor-
de puro id ē de puro intellectu/vt nihil
nisi deus diligatur. et conscientia id est
de spe bona/et fide non ficta/id est simu-
lata. Non ergo caritas fidem vel spem.
sed fides et spes caritatem precedere vi-
dentur. Hoc ergo ea ratione traditum
intelligi. nō q̄ fides et spes causa vel tē-
pore caritatem omnium bonorum ma-
trem precedat/sed quia caritas sine illis
in aliquo esse non potest. sed illa sine ca-
ritate possunt esse. Quamuis non sit pia
fides vel spes sine caritate. Ideo ergo
ex fide et spe procedere dicitur /quia nul-
li prouenit sine istis

Solutio

It. p̄i dicitur dicitur

De spe quid sit.

Spe autem spes virtus qua spiri-
tualia et eterna bona sperantur
id est cum fiducia expectantur.
Est em spes certa expectatio future bea-
titudinis veniens ex dei gratia et ex meri-
tis precedentibus vel ipsam spem quam
natura preit caritas vel rem speratam
id ē beatitudinem eternam. Sine meri-
tis em aliquid sperare non spes. sed pre-
sumptio dici potest

De quibus sit spes.

Sicut fides. ita et spes ē de in-
uisibilibus. Unde aug. fidē ap-
pellamus/earum rerū que non
vident. De spe quoq; dicitur /spes que vi-
detur nō est spes. Quod em videt quis
quid sperat. quod attinet ad non vide-
re vel que creduntur vel que sepantur/
fidei speiq; commune ē. Distinguitur ta-
men fides a spe sicut vocabulo ita irra-
tionabili differentia. Est em fides mala-
rum rerum et bonarum /quia et bona cre-
duntur et mala/et hoc fide bona nō ma-
la. Est etiam fides et preteritarum rerū
et presentium et futurarū. Credimus em

Demagari

It. dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur

It. dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur

mortem xpi . que iam preterijt / credim² sessionem que nunc e . Credimus venturum ad iudicandum quod futurum est . Item fides et suarum rerum est et alienarum . Nam et se quisq; credit esse cepisse nec fuisse vtiq; sempiternum / et alia atq; alia . non modo de alijs hominibus multa que ad religionem pertinent / verum etiam de angelis credimus . Spes autē non nisi bonarum rerum e / nec nisi futurarum et ad eum pertinentium . qui earuz spem gerere perhibetur .

Camem

Si iusti apud inferos tēti fidem et spem hzuerunt

Redit ad premissam questionem scilicet an fides et spes in xpo fuerint . *Camem*

Post hoc superest iuestigare utrum fides et spes in xpo fuerint unde tractatus iste sumpsit exordium . Quibusdam non indocte videtur fidem virtutē et spem in eo n̄ fuisse sicut in sanctis iam beatificatis vel in angelis non sunt . et tamen sancti credunt et sperant resurrectionem futuram / et angeli eandem credunt / nec tamen in eis fides vel spes virt² est . quia et deo per species contemplando fruuntur / et in dei verbo resurrectionem futurā siue iudicium non per speculū in emigmate / sed preclarissime inspicunt . Si em̄ quia credunt resurrectionem futuram / ideo verū est eos fidē habere / ergo ea consummata post iudicium similiter et fidem habere dicent quia credent eam preteritam . sed sicut tunc credent / nec tamen fidem que fideles facit habebunt / quia nō credent absq; scientia / que non erit emigmatica sed per speciem / ita et modo credunt et sperant resurrectionem / nec tamen fides habent quia credendo cognoscunt . Venit em̄ eis quod perfectum e et euacuatum e quod ex parte est . Venit em̄ cognitio et euacuata est fides . Venit species / et desijt spes . Ita et xpc in quo fuerunt bona patrie credidit quidem et speravit resurrectionē tertia die futurā / pro qua et patre oravit / nec tamē fidē virtutē vel spē

habuit quia non emigmaticam et specularē . sed clarissimā de ea cognitionem habuit . quia non perfectius eam cognovit preteritam q̄ intellexit futuram . speravit tamen xpc sicut in psalmo ait . In te domine speravi . nec tamen fidem vel spem virtutem habuit . quia per spēm videbat ea que credebatur . De antiquis vero patrib² qui apud inferos vsq; ad passionem tenebantur non incongrue dici potest qd fidem et spem virtutem habuerint . quia credebant et sperabant se visuros deum per speciem qualiter eum tūc non videbant . quia non patuit eis cognitio dei per species ante passionem xpi . Quia consummata a fide transferunt ad speciem .

De caritate qua diligitur deus et proximus que in xpo et in nobis est .

Quia autem xpc fidem et spem n̄ habuerit / dilectione² tamen habuit in quantum homo . Tātam qua maior esse non valet . qui ex caritate eximia animā posuit pro amicis et inimicis . Habuit em̄ in corde caritatem quā opere nobis exhibuit ut exhibitionis forma nos ad diligendum instrueret . Dic aliquid dicendum e de caritate / et modo / et ordine diligendi deū et proximum .

Quid sit caritas .

Caritas est dilectio qua diligit deus propter se / et proximum propter deum . hec habet duo madata . vñū pertinet ad dilectionem dei . quod est maximum in legē mandatum / et alterum pertinet ad diligendum proximum illi simile . Primum est diliges deum ex toto corde ex tota mente ex tota anima . Ad scriptum e in deuteronio . Secundum est / diliges proximum tuum / sicut teipsum . In his duobus preceptis tota lex pendet et prophete . scilicet enim precepti e dilectio et ea gemina id e dei et proximi e .

Item fides

non nisi bonarum rerum

Post hoc

quod perfectum e

quod euacuatum e

quod ex parte est

quod euacuata est fides

et spes in xpo fuerint unde tractatus iste sumpsit exordium

quia credendo cognoscunt

quod euacuatum e quod ex parte est

quod euacuata est fides

Qui in dilectione est unum et non diligit seipsum
et odit seipsum quod diligit iniquum et odit suum deum
quod diligit seipsum ad hunc in malis bonis diligit seipsum

Si eadem caritate diligit deus et proximum? *l. 1. d. 1. c. 1.*

Hic queritur si ex ea ipsa dilectione diligitur deus qua diligitur proximus. an alia sit dilectio dei et alia proximi. Eadem sane dilectio est. qua diligitur deus et proximus quia spiritus sanctus est ut supra dictum est. quia deus caritas est. **Unde augustinus.** Johannes ait. Non potest deum diligere quem non videt. qui fratrem quem videt non diligit. Sed si eum quem videt humano visu spirituali caritate diligeret. videret deum qui est ipsa caritas. visu interiori quo videri potest. Qui ergo fratrem quem videt non diligit / deum qui est dilectio qua caret qui fratrem non diligit. quomodo potest diligere? Et una enim eademque caritate deum proximumque diligimus. sed deum propter deum. Nos vero et proximum propter deum. Si vero una eademque caritas est dei et proximi quare dicitur gemina et propter duo dilecta id est deum et proximum. et si una sit caritas duo tamen diversa ea diliguntur. scilicet deus et homo vel angelus. Pro quo etiam duo sunt mandata / quia cum eadem caritas utroque emendetur / diversa tamen diligere precipiuntur. **Unde aug.** Arbitror ideo spiritum sanctum bis datum. semel in terra / et iterum de celo / ut emendarentur nobis duo precepta caritatis scilicet dei et proximi. unus spiritus / et duo data quia alia caritas non diligit proximum / nisi illa que diligit deum. Qua ergo caritate proximum diligimus / ipsa deum diligimus. Sed est quia aliud est deus / aliud est proximus et si una caritate diliguntur. ideo forte duo precepta dicuntur / et alterum maius / et alterum minus. vel propter duos motus qui in mente geruntur. dum deus diligitur et proximum. **Conuenit enim mens ad diligendum deum. mouetur et ad diligendum proximum. et multo magis erga deum quam erga proximum.**

De modo diligendi deum. *l. 1. d. 1. c. 1.*

Consequenter modum veri usque dilectionis aduertamus. Hec regula ut ait augustinus dilectionis diuinitus constituta est / ut deum propter se ex toto corde et proximum diligas sicut teipsum id est ad quod et propter quod teipsum diligere debes. In bono ergo et propter deum teipsum diligere debes. In bono ergo diligendus est proximus / non in malo et propter deum. Proximum vero omnem hominem oportet intelligi / quia nemo est cum quo sit operandum male. Qui ergo amat homines / vel quia iusti sunt vel ut iusti sunt amare debet. hoc est in deo vel propter deum. Sic enim et seipsum amare debet. scilicet in deo vel propter deum id est quia iustus est. vel ut iustus sit. Qui enim aliter se diligit. iniuste se diligit. quia ad hoc se diligit ut sit iniustus. ad hoc ergo ut sit malus. non ergo iam se diligit. Qui enim diligit iniquitatem odit animam suam. Modus ergo diligendi precipiendus est homini id est quomodo se diligat / ut pro se sibi. Cum autem se diligat et potest sibi velit. dubitare dementis est. Modus autem precipitur cum ait. sicut teipsum ut proximum diligas / ad quod teipsum. Si ergo te non propter te diligere debes. sed propter illum ubi dilectionis tue rectissimus finis est / non succenseat alius aliquis homo / si et ipse propter deum diligit. huius dilectionis modum veritas insinuat dicens. Mandatum novum da vobis ut diligatis inuicem sicut dilexi vos id est ad quod dilexi vos scilicet ut filii sitis et vitam habeatis.

De modo diligendi deum. *l. 1. d. 1. c. 1.*

Dilectionis autem dei modus insinuat cum dicitur ex toto corde id est ex toto intellectu. ex tota anima id est ex tota voluntate. ex tota mente id est memoria. Ut omnes cogitationes et omnem vitam et omnem intellectum in illum conferas a quo habes ea que confers. Hec dicens nullam pre-

hinc loquitur de dilectione et similitudine
sicut loquitur de dilectione et similitudine
sicut loquitur de dilectione et similitudine

insinuat quod dicitur deum qui in
deum dicitur quod dicitur deum qui in
deum dicitur quod dicitur deum qui in

[Una est huiusmodi deum qui in
deum dicitur quod dicitur deum qui in
deum dicitur quod dicitur deum qui in

Ic potest queri ^{quod} utrum illo mā-
dato dilectionis proximi. totū
proximū id est animā & corpus
nosq; ipsos totos diligere precipiamur
Nō quod dicimus omne genus diligen-
darum rerum in illis duobus mandatis
contineri. Quatuor enim diligenda sunt
ut ait aug. vnum quod supra nos ē scilicet
deus. Alterū qd nos sumus. Tercium
qd iuxta nos ē scilicet proximus. Quartū qd
infra nos est scilicet corpus. De secundo &
quarto nulla precepta danda erant scilicet
ut diligeremus nos vel corpus nrm
Precipitur autē deus diligere & proximus.
Ut aut quisq; se diligat/precepto non ē
opus. Quantumlibet em hō excidat
a veritate/remanet illi dilectio sui & dile-
ctio corporis sui. quia nemo vnq; carne
suā odio habuit. Nam viri iusti qui cor-
pus suū cruciant non corpus sed corrup-
tiones eius & pōdūs oderūt. Sic vide-
tur aug. tradere. qd ex precepto non te-
neamur diligere nosipsos vel corp2 no-
strum. **Q**uod si ē non omne genus dili-
gendarum rerum illis duobus preceptis
continetur/cum & nosipsos & corpus no-
strum diligere debeamus. ad qd neces-
sariū est preceptū/cum scriptū sit. Qui
diligat iniquitatem odit animam suam.
Sed speciale de hoc preceptū non erat
dandū/nec speciali precepto opus erat
id tradi. ut quisq; se vel corpus suum di-
ligeret/quia hoc in illo precepto conti-
netur diliges proximum tuū sicut teipsum
Ibi em & proximum totū/& te totum in-
telligere debes. **U**nde aug. in eodem si-
te totum intelligas id est animā & cor-
pus & primum totum. id est animā & cor-
p2. homo enim ex anima constat & cor-
pore/nullum rerum diligendarum gen2
in his duobus preceptis pretermissum ē
Cum em precurrat dilectio dei/eiusq; di-
lectionis modus prescriptus appareat/
& sequatur dilectio proximi/de tua dile-
ctione nihil dictum videtur. Sed cum
dictum ē diliges proximum tuū sicut te-
ipsum simul & tui. abs te dilectio preter-

missa non est. **E**cce hic aperte dicit in il-
lo precepto/non modo proximi/sed & mei
dilectionem contineri & totius proximi/&
totiusq; mei. **E**x quo apparet qd dictū
ē de secundo & quarto id est de dilectō-
ne nostri & corporis nostri/nulla precep-
ta danda esse/ita esse intelligendum scilicet
specialia & diuisa. quia in illo vno totum
continetur. & quia id qd sumus/& quod
infra nos ē/ad nos tamen pertinens/natu-
re lege diligimus/que in bestiis etiam
est. **I**deoq; & de illo qd supra nos est/
& de illo qd iuxta nos est. diuisa precep-
ta sumpsimus. **I**n quorū altero eius qd
sumus & illius qd infra nos est dilectio
continetur. **S**ic condita est mens huma-
na ut nunq; sui non meminerit. nunq; se
non intelligat. nunq; se non diligat sed
quomā qui odit aliquē noceri illi stu-
det. non immerito & mens hominis quā-
do sibi nocet se odisse dicitur. **N**esciens
em sibi vult male. dum nō putat sibi ob-
esse quod vult. sed tamen male sibi vult
quando illud odit quod obest sibi secun-
dum illud. **Q**ui diligit iniquitates odit
animam suam. **Q**ui ergo diligere se no-
uit. deum diligit. **Q**ui vero non diligit
deum etiam non se diligit. quod ei natu-
raliter inditum ē. tamen non incongrue
se odisse dicitur. cū id agit quod sibi ad-
uersatur/& seipsum tanq; suus inimicus
insequitur.

Si illo precepto continetur dilectio an-
gelorum **Capitulum 2^m**

Quæritur autem hic de angelis qd
ostio/utrum ad illud preceptum
dilectionis proximi etiam dilectō
pertineat angelorum. **N**am qd nullum ho-
minem exceperit qui precepit proximum
diligere dominus in parabola seminiui
relicti ostendit eū dicēs primum qd erga illū
extitit misericors. **D**emde subdit vade
& tu fac similiter. **U**t em eum primum in-
telligamus/cui vel exhibendum est of-
ficiū misericordie si indiget. vel exhiben-
dum esset si indigeret. **N**ullum vero

li. 2. dicitur 2. a. r.

cap. 2. m. 2. dicitur 2. a. r.

cap. 2. m. 2. dicitur 2. a. r.

li. 2. dicitur 2. a. r.

li. 2. dicitur 2. a. r.

li. 2. dicitur 2. a. r.

exceptum esse cui misericordie negandū sit officium. quis non videat. cum vsq; ad inimicos etiam porrectū sit. dño dicēte. Diligite inimicos vestros et benefacite his qui odiunt vos. Manifestum ē ergo omnem hominē proximū esse deputandum. Proximi vero nomen ad ali quid ē. nec quisq; esse primus nisi proximo potest. Unde consequens est / et cui prebendum et a quo prebendū est officium misericordie / recte primū dici. Manifestum ē ergo precepto dilectionis et primi / etiam sanctos angelos contineri quibus tanta nobis misericordie impenduntur officia. Et quo et dominus primum se nostrum dici voluit. ut in parabola saucij ostēdit et in apbētā. Quasi proximum et quasi fratrem nostrū sic complacebam / sed quia excellētiōr ac supra nostram naturam est diuina substantia preceptum dilectionis dei a primi dilectione distinctus est. Ideoq; licet nobis deus omnia impendat beneficia nō tamen nomine proximi includitur in illo precepto quē non sicut nos diligere debemus sed plus qm nos toto corde et anima. Christum vero inquantū homo est / sicut nos diligere debemus. et usq; secundum hominem dilectio / illo continetur mandato quē etiam secundū hominem magis qm nos. sed non quantū deum debem2 diligere / quia inquantū est homo minor est deo.

Quibus modis dicitur proximus

Hic notandum ē primū dici diuersis modis scilicet conditiōe prime natiuitatis. spe conuersiōnis. p̄p̄nitate cognatiōis. ratione beneficij exhibitiōis

De ordine diligēdi quid prius qd post

Post predicta de ordine caritatis agendum est. quia dicit sp̄s sa. Introduxit me rex in cellam

primariam. et ordinauit in me caritatem. **V**ideamus ergo ordinem quid prius qd post esse debeat. Peccat em̄ qui preposistere agit. Nam scire quid facias / et nescire ordinem faciendi / non est perfecte cogitiōis. Ordinis namq; ignorantia concurbat meritozum formā. Ordinem autē diligendi aug. insinuat dicens. Ipse ē qui ordinatam habet dilectionē. ne autem diligat quod non ē diligendum / aut non diligat. qd diligendum ē / aut eque diligat. qd minus vel amplius diligendum est. aut minus vel amplius / qd eque diligendū est. Omnis peccator / inquantū peccator ē. non est diligendus. et omnis homo inquantū est homo. diligendus est ppter deum. Deus vero ppter se ipsum. et deus ppter se omni homine amplius diligend2 est et amplius quisq; deum debet diligere qm seipsum. Item amplius alius homo diligendus est qm corpus nostrū / quia ppter deum omnia ista diligenda sunt et potest nobiscū deo hominem perfrui / quod non potest corpus quia corpus per animam uiuit qua fruimur deo. Rudisti aliqua de ordine caritatis ubi expressum ē nos amplius debere diligere deum / qm omnes homines vel nos ipsos. et amplius animā alicuius hominis qm corpus nostrum. In enumeratiōe etiā quatuor diligendorū superius posita / prius pointur qd supra nos ē. Secūdo qd nos sum2. Tercio qd iuxta nos ē. Quarto qd infra nos ē. ubi ordo diligendi insinuari videtur ex ratione numerationis. Non est autē apertum / vtrum omnes homines pariter diligere debeamus et tantū quantū nos vel minus.

An omnes hoies ppter diligendi sint

Quod etiā super hoc sepe mouet questio quā pplexaz faciunt sanctorum verba varie plata. Qui dam em̄ tradere videtur qd pari affectu omnes diligendi sint. sed in effectu id ē i exhibitiōe obsequij / distinctio obshuāda

lit. Unde aug. omnes homines eque diligendi sunt. Sed cum omnibus prodesse se non possis. his potissimum consulendum est qui pro locorum et temporum vel quarumlibet rerum opportunitatibus. constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Pro sorte enim habendum est. quo quisque tibi temporaliter colligatus adheret. ex quo legis potius illi dandum esse. Idem super epistolam ad galathas. operemur bonum ad omnes. maxime autem ad domesticos fidei id est ad christianos. Omnibus enim pari dilectione vita eterna optanda est. et si non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia que fratribus maxime sunt exhibenda. quia sunt inuicem membra / qui habent eundem patrem. His aliisque testimoniis imituntur qui dicunt omnes homines pariter diligendos esse caritatis affectu / sed in operis exhibitione differentiam.

Que his repugnare videntur.

Quibus obuiat illud preceptum legis diligendis parentibus honora patrem tuum et matrem ut sis longeuus super terram. Ut quid enim specialiter illud preceperetur de parentibus. nisi maiori dilectione forent diligendi. Sed hoc illi referendum dicunt ad exteriorem exhibitionem / in qua preponendi sunt parentes. Unde honora dixit non dilige. Obuiat etiam illud quod ieremias super ezechielem ait scilicet ut ordine caritatis sic scriptum est. ordinavit in me caritatem / post omnium patrem deum / carnis pater quoque diligatur. et mater et filius. et filia frater et soror. Ambrosius quoque diligendi exprimens ordinem super illud canticorum capitulo primo ordinavit in me caritatem ait. Multorum caritas inordinata est quod in primo est ponit tertium vel quartum. Primo deus diligendus est. secundo parentes. Inde filii. post domestici. qui si boni sunt / mali filii preponendi sunt secundum hoc in euangelio ad cuiusque di-

lectionem proprium ponit / diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex omnibus viribus tuis et proximum tuum sicut teipsum et inimicos non ex tota virtute. non sicut teipsum sed simpliciter. sufficit enim quod diligimus et non odio habemus. Ecce ex premissis aperte insinuat que in affectu caritatis distinctio sit habenda / ut differenti affectu non pari homines diligamus et ante omnia deum / secundo nos ipsos. tertio parentes. Inde filios et fratres / post domesticos / demum inimicos diligamus sed inquirunt illi / que de ordine dilectionis supra dicuntur esse referenda ad operum exhibitionem que differenter proximis exhibenda sunt. primo parentibus. Inde filijs. post domesticis. demum inimicis. deum vero tam affectu quam obsequij exhibitione. ante omnia diligendum.

Quod aliqui eorumdem tantum primos quantum nos debere diligere tradunt

Quorum etiam nonnulli tradunt affectu caritatis tantum primos esse diligendos / quantum nos ipsos diligimus. Quod confirmant auctoritate aug. qui ait. Nec illa iam questio moveat / quantum caritatis fratri debeamus impendere quantum deo. Incompatibiliter plus deo quam nobis. fratri vero quantum nobis. Nos autem tantomagis diligimus / quantum magis diligimus deum. Ex hoc et ex premissis testimoniis aug. afferunt omnes homines pariter esse diligendos a nobis / et tantum quantum nos. deum autem plusquam nos. corpus vero nostrum minusquam nos vel primos. Nec in enumeratione premissa quatuor diligendorum ordinem diligendi assignari dicunt / sed tantum que sunt diligenda.

Secundum alios non pari affectu omnes diligendi sunt.

Quorum quia premissa verba ambrosij. ordinem diligendi secundum

et sic est potissimum

et sic est potissimum

affectum magisq̄ secundū effectum dili-
 genter intuentibus explicare videntur/n̄
 indocte alij dicunt non modo in exhibitio-
 ne operis/sed etiam in affectu caritatis
 ordinem differentem esse statutum /vt
 ante omnia diligamus deū .secūdo nos
 tercio parētes. quarto filios vel fratres
 et huiusmodi. postea domesticos. demū
 inimicos. **¶** Vero aug. dicit pariter om-
 nes esse diligēdos. et pari dilectione om-
 nibus vitā optandam /ita accipi potest
 vt caritas non ad effectum referatur /s̄
 ad bonum qd̄ eis optatur. quia caritate
 omnibus optare debemus vt paria bo-
 na mereātur. Sicut apōstolus dicit. Vo-
 lo omnes homines esse sicut me. Optan-
 da est em̄ minoribus perfectio maiorū
 vt ipsi fiant perfecti. et sic parem mereā-
 tur beatitudinem. vel pari dilectione id
 est eadē dilectione omnes diligendi sūt
¶ Item q̄ ait. vt tantū diligamus fratres
 quantum nos ita intelligi potest id est
 ad tantum bonū diligamus fratres ad
 quantum nos/vt tantum bonum eis op-
 temus in eternitate quantum nobis. et si
 non tantū affectu vel ibi quantum simili-
 tudinis est/non quantitaris.

¶ Questio de parentibus bonis et malis.

Solet etiam queri si parentes no-
 stri mali sunt. vel filij. vel fratres
 an magis vel minus diligendi
 sint alijs bonis. hac ratione nobis non
 copulatis. Videtur q̄ magis sint dili-
 gendi boni. qui nobis carne non sunt cō-
 iuncti /q̄ mali carne coniuñcti. quia nos
 bis sunt coniuñcti corde glutino carita-
 tis. Sanctior est em̄ copula cordium q̄
 corporū. Vnde beda de illis verbis do-
 mini. Mater mea et fratres mei hij sunt
 qui verbum dei faciunt ait. non iniurio-
 se negligit matrem. nec mater negatur/
 que etiam de cruce cognoscitur. sed re-
 ligiosiores monstrantur copule mentū
 q̄ corporum. Veruntamen latebrosa q̄
 stio ē hec. nec a nobis plene absoluenda

sperantibus ad alia. **¶** Mouemur em̄ sup
 verbis illis. Inimicos non ex tota virtu-
 te. non sicut teipsum iubet diligere. sed
 simpliciter. sufficit em̄ q̄ diligimus et n̄
 odio habemus. Quod non ita accipien-
 dum ē /quasi sufficiat tibi diligere inimi-
 cum. et non sicut teipsum /quia omnes et
 amicos et inimicos sicut teipsum dilige-
 re debes. Sed ad ostendendum gradū
 diligendi deum et primum et inimicum
 qui tamen primus est. quia dominus po-
 nit cum ait. Diliges deum ex tota virtu-
 te tua. et primum sicut teipsum. Non ait
 ex tota virtute vt ostendat primum di-
 ligendum minus q̄ deum. Dicit etiā di-
 ligite inimicos nec addit ex tota virtute.
 nec sicut teipsum sed simpliciter. Suf-
 ficit em̄ q̄ diligimus et non odio habemus
 id ē sufficit dicere vt diligamus et
 non odio habeamus. non quia eos dili-
 gere debeamus sicut nos. quia proximi
 sunt /sed sufficit si eos minus diligimus
 q̄ alios primum qd̄ dilectōis genū inuit

¶ Questio autem in libro retracta.

Queri etiam solet /cur dominus
 preceperit diligere inimicos cū
 alibi precipiat odio habere pa-
 rentes et filios. **¶** Ad quod dicendum est
 duo esse diligenda in homine natura et
 virtutem. vicium vero et peccatum odi-
 endum. et parentes ergo inquantū mali
 sunt odiendi sunt. et inimici diligendi in
 quantum homines. Diligamus ergo in-
 micos lucrandos regno dei. et odiamus
 in proximis si impediūt nos a regno dei.
 et in omnibus omnimode naturam diliga-
 mus quam deus fecit.

¶ De gradibus caritatis

Scendum quoq̄ ē diuersos esse
 gradū caritatis. Est em̄ caritas
 incipiens. pficiens. perfecta. p-
 fectissima. Vnde aug. perfecta caritas
 hec est vt quis paratus sit pro fratribus

Corinth. Vis ho sic flumina in actu dicit nobis et actus et amicitia magis sic dicitur. Vis ho sic flumina in actu dicit nobis et actus et amicitia magis sic dicitur. Vis ho sic flumina in actu dicit nobis et actus et amicitia magis sic dicitur.

etiam mori. Sed nunquam mori ut nascitur iam profus perfecta est immo ut perficiatur nascitur. cum fuerit nata nutritur cum fuerit nutrita roboratur. cum fuerit roborata perficitur cum ad perfectionem venerit dicit cupio dissolui etc. hic aperte progressus et perfectio caritatis insinuatur quia perfectionem etiam veritas commendat dicens. Maiorem hac dilectionem nemo habet quam ut animam suam ponit quis pro amicis suis. Quod utique dictum est de opere dilectionis quia maior dilectionis effectus non est quam ponere animam pro alijs. Nec te moueat quod ait pro amicis qui enim ponit animam pro amicis ponit et pro inimicis ad hoc ut ipsi fiant amici.

Si melius est diligere amicos quam inimicos vel econuerlo.

30 dicitur
 et ut si quis sit qui in dilectione amicos et inimicos ab absolute plura sit quod dicitur in amicitia mori

Hic solet queri quid potius sit plurisq; meriti diligere amicos an diligere inimicos sed hec comparatio implicita est. Si enim conferetur dilectio amicorum tantum dilectioni amicorum et etiam inimicorum perspicua est absolutio. Sed si aliquo vno homine qui diligit simul amicum et inimicum quid horum potius sit queratur obscura est responsio quia de motu mentis agitur de quo non est nobis facile iudicium an vnus et idem motus sit erga amicum et inimicum sed erga amicum intensior an duo vnus erga inimicum qui dicitur difficilior alter erga amicum qui videtur feruentior. Nec incongrue putatur melior qui est feruentior vel si vnus idemq; est inde potior vbi est ardentior non improbe estimatur Augustinus tamen sentire videtur maius esse diligere inimicum quam amicum qui perfectorum esse dicit diligere inimicos et benefacere eis neq; hoc a tanta multitudine impleri quanta exauditur in oratione dominica cum dicitur. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Illam enim responsionem dicit a mul-

quod dicitur magis diligere amicos quam inimicos

non hunc vult esse in amicitia inclinat et hunc vult esse in inimicitia. non hunc vult esse in amicitia inclinat et hunc vult esse in inimicitia. non hunc vult esse in amicitia inclinat et hunc vult esse in inimicitia.

tis impleri qui nondum diligunt inimicos. At enim sic. Magnū est erga eum qui tibi nihil mali fecerit esse beniuolum et beneficū. Illud multo grandius et magnificentissime bonitatis est ut tuū inimicū diligas et ei qui tibi malum vult et si potest facit tu semper bonum velis/facias quod possis audiens dicentē hiesum diligite inimicos vestros et benefacite his qui odiunt vos et orate pro pse. et ca. v. quoniam perfectorum filiorum dei est istud quo quidem se debet omnis fidelis extēdere et humanum animum ad hunc effectum orando deum secunq; agendo luctandoq; perducere tamen quia hoc tam magnum bonum tante multitudinis non est quanta credimus exaudiri cum dicitur in oratione dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Proculdubio verba sponsionis huius implent si homo qui nondum ita profecit ut etiam diligit inimicum tamen quando rogatur ab homine qui peccauit in eum ut ei dimittat dimitte ex corde qui etiam sibi roganti vult dimitti cum orat et dicit sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quicūq; vero rogat hominem in quem peccauit si peccato suo mouetur ut roget non est adhuc deputandus inimicus ut eum diligere sit difficile sicut erat quando inimicitias exercebat. Quisquis vero roganti et penitenti non dimittit non estimet a domino sua peccata dimitti quia mentiri vitas non potest. Huc cum docuisset orationem hanc in ea positam sententiam commendauit dicens. Si dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet et vobis pater vester. Si vero non dimiseritis nec pater v. di. vo. p. v. Ecce hinc haberi videtur quod et petauimus scilicet maioris virtutis esse diligere inimicum et benefacere ei quam illum qui nihil mali fecit nobis vel amicum. Quod si quis concedere simpliciter noluerit dicens intensius diligere amicum quam inimicum et ideo illud potius isto determinet ista secundum premissam

illud dicitur magis diligere amicos quam inimicos. illud dicitur magis diligere amicos quam inimicos. illud dicitur magis diligere amicos quam inimicos.

intelligentiam dicens. ibi compassionem factam inter dilectionem qua diligitur tantū amicus. et illam qua amicus et inimicus diligitur. Illud vero quod sequitur magis nos mouet q̄ scilicet dicit nō esse tante multitudinis diligere inimicos / quanta exauditur cum dicitur. Dimitte nobis debita nostra etc. ubi dat intelligi / q̄ alicui a deo dimittuntur peccata non diligenti inimicum / si tamen fratri roganti qui in se peccauit dimittit. Sed cū peccata nō dimittat alicui adulto nisi caritatē habeat. seq̄ vt caritatē habeat q̄ nō diligit inimicū. Quō 8º nomine primi omnis homo intelligit in illo mādato. diliges primum tuum sicut teipsum. Si em̄ omnis homo proximus est / tunc inimicus. precipimur ergo inimicos diligere. et quia illud preceptum generale est. omnibus precipitur omnes hoies diligere etiam inimicos. Quidam quod hic dicitur simpliciter tenere volentes. illud preceptum deterimant dicentes. illic perfectis dari in preceptum / diligere omnem hominem etiam inimicū. Oratioibus vero in consilium. In precepto vero eos diligere qui nihil mali fecerūt eis. et inimicos non odire. Sed melius est vt intelligatur omnibus illo mandato precipi / cunctos diligere etiam inimicos. cui sensui attestantur superius poste autoritates et alie multe. Illud vero aug. nouissime positus de perfecta caritate dictum intelligitur que tantum est perfectorum. qui non solum amicos sed etiam inimicos perfecte diligunt. eisq̄ benefaciunt. Que perfectio dilectionis non est tante multitudinis. quanta exauditur in oratione dominica. et hoc reuera grande ē et eximie bonitatis scilicet perfecte diligere inimicum. ita et cum dicit impleri verba illius sponsionis ab hoie qui non ita profecit vt diligat inimicum de dilectione perfecta accipiendū est.

Illud quoq̄ non ē pretereundū q̄ quidam asserunt caritatez semel habitam ab aliquo non posse excidere / nullumq̄ damnandum / hanc aliquando habere qui hanc traditionez subditis munit testimonijs. Ap̄stolus ait caritas nunq̄ excidit. Aug. etiam inquit. caritas que deserit potest / nunq̄ vera fuit. Item caritas est fons proprius et singularis bonorum. cui non communicat alienus. aliam sunt omnes / qui audituri sunt. Non noui vos. De hoc fonte scriptura ait / fons aque viue sit tibi proprius / et nemo alienus communicet tibi. Si autem aliam sunt / qui audituri sunt illam vocem / non ergo huic fonti comunicant damnandi. Item aug. super epistolam iohannis. Radicata ē caritas / securus esto. nihil mali pcedere potest. Item grego. in moralibus. valida est vt mors dilectio. virtuti em̄ mortis dilectio comparatur. quia nimirū mentem quā semel ceperit a dilectione mundi funditus occidit. Item aug. super epistolam ioh. vnctio inuisibilis caritas est. Que in quocunq̄ fuerit radix illi erit. que ardente sole are scere non potest. nutritur calore solis. non arefcit. Item beda super ioh. Querendū ē quomodo spiritale filij dei agnoscendi signū fuerit / quo super eum descenderit et manserit spiritus. Quid magis ē filio dei q̄ in ipso manere spiritus astruatur. Notandumq̄ quia semp̄ in domino manserit spiritus. In sanctis vero q̄ diu mortale corpus gestauerint partim semper maneat / partim redditurus secedat. Manet autem apud eos vt bonis insistant actibus. Recedit vero ad tempus / ne semper infirmos curandi. mortuos suscitandi / demones eiciendi vel etiam prophetizandi habeant facultatem. Manet ergo semper vt possint habere virtutes vt mirabiliter ipsi uiuant. Venit ad tempus vt etia; alijs per miraculorum signa quales sunt intus effulgeāt.

Si caritas semel habitata amittat.
 Agitur de caritate q̄ nō est remanens et h̄c et c. In q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c. In q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c. In q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c.

in q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c. In q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c. In q̄ dicitur q̄ nō amittit et nō est h̄c et c.

Cum 3m

soluere

in q̄ dicitur

dicitur hos vel illos diligere

Dicitur et dilectio in respectu
magis et deo et in respectu
magis efficiat et in respectu
deum hunc.

¶ Quod duobus modis inspicenda est dilectio dei

Qonsideratur enim duobus modis dilectio dei secundum essentiam et secundum efficientiam. non recipit magis vel minus secundum essentiam sed tantum secundum efficientiam ut magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab eterno maius bonum preparavit et in tempore tribuit et minus dilecti quibus non tantum. **I**nde etiam est quod aliqui quando convertuntur et iustificancur dicuntur tunc incipere diligere a deo. Non quod deus nova dilectione quem quod possit diligere immo sempiterna dilectione dilexit ante mundi constitutionem quoscumque diligit. Sed tunc dicuntur incipere diligere ab eo cum eterne dei dilectionis sortiuntur effectum scilicet gratiam vel gloriam. **¶** Unde **aug.** absit ut deo temporaliter aliquid diligat quasi nova dilectione que et in ipso ante erat apud quem nec preterita transierunt et futura iam facta sunt. **I**taque iam omnes sanctos suos ante mundi constitutionem dilexit sicut predestinavit sed cum dvertuntur et inveniunt illud tunc incipere ab eo diligi dicuntur ut eo modo dicatur quo potest humano affectu capi quod dicitur. **S**ic etiam iras malis dicitur et placidus bonis illi mutantur et non ipse. ut flux infirmis oculis aspera firmis levis est ipsorum scilicet mutatione non sua. **I**ta cum aliquis per iustificationem incipit esse amicus dei ipse mutatur non deus.

¶ Si quis magis vel minus diligatur a deo uno tempore quam alio.

Sed vero queritur de aliquo utrum magis diligatur a deo uno tempore quam alio distinguenda est dilectionis intelligentia. Si enim referatur ad dilectionis effectum concessibile est. Si vero ad dilectionis essentiam ineffabile est.

¶ Si deus ab eterno dilexit reprobos.

Que reprobis vero qui preparati non sunt ad vitam sed ad mortem si queritur utrum debeat concedi quod deus ab eterno dilexerit eos. **D**icimus de electis solis simpliciter hoc esse concedendum quod deus ab eterno eos dilexit quos ad iusticiam et coronam preparavit. **D**e non electis vero simpliciter est concedendum quod odio habuit id est reproboavit. **S**icut legitur. **J**acob dilexi esau odio habui. Sed non est simpliciter dicendum quod dilexit ne predestinati intelligantur sed cum adiectione dilexit eos in quantum opus eius futuri erant id est quos et quales facturus eos erat.

¶ De quatuor virtutibus principalibus
¶ *¶* **T**ertissima tertia distinctio

Post predicta de quatuor virtutibus que principales vel cardinales vocantur differendum est que sunt iusticia fortitudo prudentia temperantia. **D**e quibus **aug.** ait. **I**usticia est in subveniendis miseris prudentia in precauendis insidiis fortitudo in perferendis molestiis temperantia in coercendis delectationibus pravis. **D**e his dicitur in libro sapientie sobrietatem et prudentiam docet iusticiam et veritatem. sobrietatem vocat temperantiam et veritatem vocat fortitudinem. **H**ec virtutes cardinales dicuntur ut ait **iero.** quibus in hac mortalitate bene vivitur et post ad eternam vitam perveniunt. **Q**ue in ipso plenissime fuerunt et sunt de cuius plenitudine nos accepimus. **I**n quo habuerunt usus eosdem quos in patria habent et quosdam etiam viderunt tamen an hec virtutes cum et ipse in animo esse incipiant qui cum sine illis prius esset tamen animus erat desinant esse cum ad eterna pervenerint non nulla questio est. **Q**uibusdam visum est eas esse desituras et de tribus quidem prudentia scilicet fortitudine temperantia cum hoc dicitur non nihil dici videtur.

Dicitur etiam
et in respectu

magis et

et futu

et futu

Ca 27

Ca 27

Sicut et

*Aug. non dicitur
Sed si in ipso
et in ipso
et in ipso*

Justicia em immortalis e. et magis tunc perficietur in nobis qm esse cessabit. Cu beate vivemus contemplatione nature diuine. que creauit omnes ceterasq; instituit naturas. qua nihil melius et amabilius est. Cui regenti subditum esse iusticie est. et ideo immortalis est omnino iusticia nec in illa beatitudine esse desinet. sed talis ac tanta erit vt perfectior et maior esse non possit. Fortassis et alietres virtutes prudentia sine villo iam periculo erroris. fortitudo sine molestia tollerandorum malorum. temporantia sine repugnatione libidinum erunt in illa felicitate. vt prudentie ibi sit nullum bonum deo preponere vel equare. fortitudinis ei firmissime coherere. Temporantie nullo defectu natio delectari. Quod vero nunc agit iusticia in subueniendo miseris. quod prudentia in precauendis insidijs. quod fortitudo in perferendis molestijs. quod temporantia in coercionis delectationibus prauis. non erit ibi omnino vbi nihil mali erit. Ista gº virtutum opera/huic mortali vice necessaria sicut fides ad quam referenda sunt in pteritis habebuntur. Ecce aperte hic dicit aug. qd predictae virtutes in futuro erunt. s; alios vsus tunc habebunt qm modo. Cui beda assentit super exodum ita dicens. Columnae ante quas appensum e velum/potestates celi sunt quatuor eximijs virtutibus preclare id e fortitudine. prudentia. temporantia. iusticia. que aliter i celis seruantur ab angelis et amabibus sanctis qm hic a fidelibus. Et consequenter assignat beda vsus illaruz virtutum secundum presentez statum et futurum. imitans aug. i pmissis assignatibz

De septem donis spiritus sancti

Tertissima quaxa distinctio

Nunc de septem donis spiritus sancti agendum e vbi prius considerandum e /an hec dona virtutes sint. Secundo an in futuro desitura sint vel omnia vel horuz aliqua. Deinde

an i xpo fuerit cuncta hec dona. hec dona virtutes esse/nec in futuro desitura. Ambrosius ostendit ea. vij. fore virtutes dicens /et in angelis abundantissime esse sic. Ciuitas dei illa hierusalem celestis non meatu alicuius fluij terrestris abluitur. sed ex vite fonte procedens spiritus sancti cuius nos breui satiamur haustu in illis celestibus spiritibus reduntius videtur effluere pleno. vij. virtutum spiritualium feruens meatu. Si em fluij riparum crepidinibz editis superflus exudat qm magis spiritus omes supermines creaturam/ cum nostre mentis archana tanqm inferiora perstringat/ celestem illam angelorum naturam effusione quadam sanctificationum vbertate letificat. Deinde sanctificationem exponens subdit. his autem sanctificationibus significat plenitudo septem spiritualium virtutum quas enumerat isaias dicens. Spiritus sapientie et intellectus/ consilij et fortitudinis. scientie et pietatis et timoris di. Vnu e ergo flumen spiritus sancti / sed multi spiritualium donorum meatus. Quamuis ergo multi dicantur spiritus vt spiritus sapientie et intellectus etc. vnus e tamen dei spiritus sue libertatis arbiter/ omnia pro auctoritate voluntatis diuisdens singulis. Hic expresse traditur est septem dona et virtutes esse sanctificationes qd fidelium mentium/ et in futuro non desitura cum sint et in angelis.

¶ An in xpo fuerint illa septem dona.

In xpo etiam hec eadem fuisse. isaias ostendit dicens. Egredietur virga de radice iesse. et flos de radice eius ascendet et requiescet super eum spiritus domini. spiritus sapientie et intellectus. spiritus consilij et fortitudinis. spiritus scientie et pietatis. et replebit eum spiritus timoris domini.

¶ An videtur obuiare premissis.

*For. ad p. 4. 207
p. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Spiritus timoris domini. Sed ad hoc p. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

¶ In locis ubi dicitur timor domini
¶ timor sapiens et timor dicitur

His autem videtur obuiare / quod beda de timore domini dicit / super parabolis scilicet quod omnis timor in futuro cessabit. Sic enim sic super illum locum. Timor domini principium sapientie / duo sunt timores domini / seruilis qui principium est sapientie / et amicalis qui perfectionem sapientie comitatur. Seruilis principium sapientie est / quia quod post errata sapere incipit primo timore corripitur diuino ne puniatur. Sed hunc perfectam caritatem foras mittit. Succedit huic timor domini sanctus permanens in seculum seculi. Quem non excludit caritas sed augere quo timet filius ne vel in modico oculos amantissimi patris offendat / uterque in futuro cessabit. caritas vero nunquam excidet. Augustinus vero super illum locum psalmi. Reuerentiam ad templum. scilicet in timore tuo / timorem dei delicturus dicit sic. Timor domini est magnum presidium proficientibus ad salutem / sed puenientibus foras mittitur. Non ergo timentiam amicum / cum scilicet ad id quod repromissum est perducti fuerint. **E**x his autoritatibus significatur quod timor non erit in futuro. Si autem timor non fuerit in futuro. ergo nec septem dona erunt nec modo sunt in angelis siue in animabus sanctis. Sed quod dicimus autoritatum premissarum que videtur repugnantiam dirimentes quod vij. illa dona et in angelis modo sunt et in animabus sanctis feliciter uiuentibus. et in nobis erunt in futuro. sed non habebit omnia hos plus siue hec officia que nunc habet ut verbi gratia. Timor filialis modo facit timere ne offendamus quem diligimus et ne separemur ab eo. facit etiam nos reuereri eundem. In futuro vero faciet nos reuereri quando non timebimus separeari vel offendere. Non ergo timor separationis vel offensiois nunc est in angelis vel in animabus sanctis nec in nobis erit futuro / sed reuerentia que est mixta cum in subiectione dilectionis. que etiam in christo fuit sicut apostolus dicit in episto

lx. 10

Reuerentia

la ad hebreos loquens de christo. qui erat dicitur est pro sua reuerentia. quidam tamen secundum effectum timorem in christo et in angelis tunc esse contendunt.

¶ Plena timorum distinctio. Cap. 3.

Quia de timore tractandi nobis occurrit locus. sciendum est quatuor esse timores scilicet mundanum siue humanum / seruilem / inimicalem / castum vel filialem vel amicalem. Humanus timor est ut ait cassiodorus. quando timemus pati pericula carnis vel perdere bona mundi propter quod delinquimus. Sic timor malus est qui in primo gradu cum mundo deseritur quem dominus prohibet in euangelio. dicens nolite timere eos qui occidunt corpus etc. Timor autem seruilis est ut ait augustinus. cuius per timorem gehenne continet se homo a peccato quo presentiam iudicis et penas metuit et timore facit quod quid bonum facit. non timore amittendi eternum bonum / quod non amat. sed timore patiendi malum quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi. sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor et utilis licet insufficientis per quem fit paulatim consuetudo iusticie / et succedit inimicalis timor. Quando incipit quod durum erat amari et sic incipit excludi seruilis timor a caritate. et succedit deinde timor castus siue amicalis. Quo timemus ne sponsus tradet / ne discedat / ne offendam / ne eo careamus. Timor iste de amore venit. Ille quidem seruilis est utilis. sed non permanens in eternum ut iste. Timor diuinus comes est per omnes gradus

¶ Collatio predictorum. Cap. 4.

At attende quod quatuor hic distinguuntur timores cum supra beda duos dixerit esse. Sed beda humanum timorem pretermisit. et nomine seruilis duos quos hic distinguitur complectitur

yp.

fuit scilicet seruilem & inicalē. Amicalē
 vero castū dixit. Augustinus quoque ser-
 uilem & castū timorē aperte discernit.
 dum epistole ad romanos illum locum
 exponit. Non enim accepistis spiritū ser-
 uilis iterum in timore. sed accepistis
 spiritum adoptionis filiorum dei ita di-
 cens. Duo timores insinuatur hic. vnus
 qui ē in perfecta caritate scilicet timor castus.
 alter qui non ē in caritate scilicet seruilis
 in quo quis deo credatur non tamen in
 deum. & si bonum fiat. non tamen bene-
 ficem. Nemo enim inuitus benefacit. etiam si bo-
 num est quod facit.

**De casto & seruli plenius agit tangens
 interdum de inicali Ca. m. y**

Quibus eisdem timoribus latius
 disputat augustinus dicens. Ce-
 pit aliquis credere dies iudicij
 si cepit credere/cepit & timere. Sed qui
 adhuc timet. nondum habet fiduciam in
 die iudicij/nondum ē in illo perfecta ca-
 ritas/si perfecta in illo esset caritas non
 timeret. Perfecta enim caritas faceret p-
 fectam iustitiam / & non haberet quare
 timeret. immo haberet quare desidera-
 ret vt transeat iniquitas & veniat reg-
 num dei. ergo timor non est in caritate.
 sed in qua caritate. non in inchoata. In
 qua ergo in perfecta. perfecta inq̄ caritas. foras
 mittit timorem/ ergo incipiat timor. qz
 incium sapientie timor domini. Timor
 enim quasi locum preparat caritati. Cum
 autem ceperit caritas habitare pellitur
 timor qui ei preparauit locum. Quantum
 enim illa crescit/ille decrescit. & quantum
 illa fit interior timor. pellitur foras. ma-
 ior caritas/minor timor. minor caritas.
 maior timor. Si autem nullus ē timor.
 non ē qua iniret caritas/sicut videmus
 per setam introduci linum quando ali-
 quid sicutur. seta prius inerat nisi exeat n̄
 succedit linum. Sic timor primo occu-
 pat mentem non autem ibi remanet ti-
 mor/ quia ideo intrauit vt introduceret

caritatem.

Quid videtur predictis aduersari Ca. o

Est autem alia sententia que vide-
 tur huic esse contraria/si nō ha-
 bet pium intellectores. Dicitur
 enim in psal. Timor domini castus perma-
 net in seculum seculi. Eternum quendam
 timorem nobis ostendit scilicet castum
 Quod si ostendit ille nobis eternum ti-
 morem/nunquid. contradicit illi ista epi-
 stola. que dicit timor non est in caritate
 sed perfecta caritas foras mittit timorē
 hoc enim dictum ē per iohannem illud di-
 ctum ē per dauid/sed nolite putare aliū
 esse spiritum. Si vnus flatus inflat du-
 as tibias. non potest vnus spiritus imple-
 re duo corda. & agitare duas linguas.
 Si spiritu vno id est vno flatu. implete
 due tibie consonant/implete due lingue
 spiritu dei dissonare possunt. immo etiā
 ibi quedā consonantia ē/quedā concor-
 dia. sed auditorē desiderat studiosum/
 non ociosum. Ecce mouit duas linguas
 spiritus dei / & audiuius ex vna timor
 non est in caritate. audiuius ex alia/ti-
 mor domini castus permanet in seculis
 seculi. Quid ē hoc? Dissonat & Non. Ex-
 cute aurem. intende melodiam. non sine
 causa/bic addit castus. illic nō addidit
 quia ē timor aliquis qui dicitur castus.
 est autem alius timor qui non dicitur cas-
 tus. Discernamus istos duos timores &
 intelligamus consonantiam tibiaram.
 Quomodo discernimus. Attendat cari-
 tas vestra. Sunt homines qui propterea
 timent deum ne mittantur in gehennam
 ne forte ardeant cū dyabolo in igne eter-
 no. ipse ē timor qui introducit caritatem
 sed sic venit vt exeat. Si enim propter penas
 times deum nondum amas quem sic ti-
 mes/nō bona desideras sed mala caues
 sed ex eo quia mala caues corrigis te &
 incipis bona desiderare. Cum bona desi-
 derare ceperis erit in te timor castus.
 Quid ē timor castus? Timere ne amittas

ipsa bona / timere deum ne recedat a te.
Cum autem times deū ne te deserat pre
sentia ei? āplecteris eū. ipō frui dīōras

**Quomodo distēt duo timores per simi
litudinē duarum mulierum ostendit**

Non potes melius explanare qđ
diferat inter duos istos timores
qđ si ponas duas mulieres mari
tatas quarum vnā constituas volentē
facere adulterum / sed timet ne dānnet
a marito. Timet maritum quia adhuc
amat nequiciam. huc non grata ē sed
onerosa mariti presentia et si forte viuit
nequiter timet maritum ne veniat. **T**al
es sunt qui timent diem iudicij. **F**ac al
teram amare virū debere illi castos am
plerus nulla se adulterina immundicia
maculare velle / ista optat presentia? vi
ri illa timet / et ista timet. **I**ta ergo inter
rogent quare timeant. **I**lla dicet timeo
virum ne veniat. illa dicet timeo virum
ne discedat. illa dicet timeo virum ne dā
net. illa dicet timeo virum ne deserat.
Applian Donec hec in animo et inuenis timorem/
quem foras mittit caritas. et alium timo
rem castum permanentem in seculum se
culi. **I**llum timorem perfecta caritas fo
ras mittit. quia ille timor tormentus ha
bet. torquetur conscientia peccatorum/
nondum facta ē iustificatio. **E**st ibi qđ
stimulat titillat mentes. qđ pugnat. qđ stimulat.
stimulat ille timor. sed intrat caritas qđ
sanat quod vulnerat timor. timor castus
facit securitatem in animo. **R**udiuimus
duas tibi iohannem et dauid consonā
tes. illa de timore dei dicit / quo timet a
nima ne damnetur. illa de timore quo ti
met anima ne deseratur. **I**lle est timor
que? caritas excludit. ille ē timor qui p
manet in seculo? seculi. **E**cce in his ver
bis predictis aperte ostēdit aug. qui sit
timor castus et qui seruilis. et qualiter dif
ferant. **I**n quibus etiam inicalē timo
rem significauit qui nec ex toto ē seru
lis nec ex toto castus. sed tanqđ medius

aliquid de seruili. et aliquid de casto ti
more habet. facit em̄ seruire partim ti
more pene. partim amore iusticie / per que
timemus puniri et timemus offendere.
Iste timor ē in inchoata caritate non in
perfecta / et quantum crescit caritas / tan
tum decrescit iste timor. quātum ad me
tum pene id ē quātum ad id qđ facit time
re penam et quantum ad tormentū con
scientie. **N**am quanto diligimus tanto
minus timemus. **I**ste timor notatur in
illis verbis aug. vbi non negat timorem
esse in caritate inchoata sed in perfecta
Quod non posset dici de seruili quia vt
ipse supra dixit seruili timor non reman
et veniente caritate nec intrat caritas
nisi prius ille timor exeat / nec in illo ti
more aliquis credit in deū et si credat
deo nec benefacit etiam si bonū ē quod
facit. **N**on est ergo timor ille in caritate
etiam inchoata. quia omis qui caritate
habet / licet non perfectam. et in deū cre
dit. et bene bona facit. quare seruili nō
est timor ille quem in caritate inchoata
fore concessit / et quem crescente caritas
te decrescere dixit **S**ed ille ē timor in
icialis / quem non negat esse in caritate nisi
si perfecta sit.

**Et timor seruili et inicalis dicitur ini
cium sapientie sed differenter.**

Sciendum tamen est qđ vterq; ti
mor scilicet seruili et inicalis.
in scripturē diuersis locis dicit
incipium sapientie / et ita fore comperies
si diligenter annotaueris loca scripture
in quibus de timore domini fit mentio /
ex alia tamen ratione et causa diuersa di
citur seruili incipium sapientie et ex alia
inicalis. **S**eruili em̄ ideo dicitur incipiū
sapientie / quia preparat locum sapientie
et ducit ad sapientiam / sed tamen non re
manet cum ea. immo foras exit. **I**nica
lis vero dicitur incipium sapientie / quia ē
inchoata sapientia / quem cum quis hōe
incipit sapientiam et caritatem habere

Hic timor inicalis dicitur in fine

incipit. **I**nde etiam e q vterq timor dicitur initialis. quod inuenire poteris p diuersa scripture loca. Vterq etiam timor interdum dicitur seruilis. quia e ipse initialis qui e in caritate inchoata aliquid habet de seruilis scilicet angore pene/sicut e aliquid habet de casto scilicet q timet offendere ac separari.

De hoc quod augustinus dicit castum timorem esse eternum.

Illud quoq diligenter e notandum q in superioribus augustinus dicit /castum timorem esse eternum per quod confirmatur premissa sententia scilicet q spiritus timoris erit in futuro sicut e alia dona spiritus sancti sed non habebit omnem illum vsum quem modo habet. ffaciet em tunc nos reuereri deum/non timere separari vel carere. fuit ergo e in xpo timor ille. sed iuxta vsum illum quem habebit in futuro in sanctis. Non em timuit xpc separari vel offendere deum sed eu p oibus reuerit e

An timor pene qui fuit in xpo fuerit seruilis vel initialis vel alius.

Qum autem fuerit in xpo timor pene/queritur an iste timor fuerit mundanus. vel seruilis vel initialis. **N**o quod dicimus/ nullum eorum fuisse in xpo/ quia timor mundanus malus est vt supra dictus e/ e in primo gradu cum mundo deseritur. Seruilis vero vel initialis in perfecta caritate non est. nullus ergo timorum istorum fuit in xpo. **Q**uis ergo fuit timor iste quo penas timuit. **P**otest timor ille dici naturalis vt humanus qui omnibus hominibus inest quo horretur mors ac formidatur pena e dicitur timor iste naturalis. non quia accesserit homini ex natura secundum q prius fuit instituta quia non fuit iste timor concretus homini nec de bonis naturalibus. sed quia ex corrupta natura p

peccatum omnibus aduenit cui corruptio moleuit tanq esset naturalis. e est iste timor effectus peccati vt predictum e.

Quomodo differant sapientia e scientia

Ost premissa diligenter considerandum e. in quo differat sapientia a scientia. **D**e hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia e rerum humanarum diuinarumq scientia. **E**go quoq vtrarumq rerum cognitionem id e diuinarum e humanarum e sapientiam e scientiam dici posse non nego. verum iuxta distinctionem apostolice qua dixit alij datur sermo sapientie. alij sermo scientie. illa diffinitio diuidenda e vt rerum diuinarum cognitio sapientia proprie nuncupetur. Humanarum vero rerum cognitio proprie scientie nomen obtineat. **N**eque vero quidquid sciri ab homine potest in rebus humanis vbi plurimum supuacue vanitatis e noxie curiositatis est huic scientie tribuo/ sed illud tantum quod fides saluberrima que ad veram beatitudinem ducit gignitur/ mittitur/ defenditur/ roboratur/ qua scientia non pollent fideles plurimi quamuis polleant ipsa fide plurimum. **A**liud e em scire tantummodo quid homo credere debeat ppter adipiscendam vitam beatam / aliud est scire quomodo hoc ipsum ex pijs opitulet e contra impios defendatur que proprio vocabulo appellatur scientia. **D**e his q q duabus virtutibus idem aug. differentiam inter eas assignans super psalmum ait. **D**istat sapientia a scientia testante sancto iob qui quodammodo singula diffinens ait sapientia e pietas. scientia vero e abstinere a malis. pietatem vero h loco posuit dei cultus qui grece dicitur theosebia que e in cognitione e dilectione eius quod semper e e incommutabiliter manet/ quod deus est. **A**bstinere vero a malis e in medio prauae nationis prudenter versari. **I**dem quoq inter hec duo apte

omni castum timorem esse eternum

De hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia e rerum humanarum diuinarumq scientia.

De hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes.

De hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes.

De hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes.

De hoc aug. ita ait. philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes.

distinguens ait. Distat ab eternorum cōtemplatione actio. qua bene utimur temporalibus rebus. et illa sapientie. hec scientie deputatur. quibus ex illa que sapientia ē possit nuncupari scientia. ut apostolus loquitur dicit. Nunc scio ex parte quas scientiaz profecto contemplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differentia ē quia ad contemplationem sapientia/ ad actionem vero scientia pertinet. Ecce apte demonstratur ē in quo differant sapientie spiritus et spiritus scientie scilicet ut sapientia diuinis / scientia humanis attributa sit rebz. et ut docet aug. vtrū qz agnoscimus in xpo scz et rem diuinaz et rem humanaz / et ideo de ipso habemz sapientiam et scientiam. Cum em legitur verbum caro factum ē. in verbo intelligitur verus dei filius. in carne agnoscit verus hominis filius. Itē cum dicitur vidimus plenum gratie et veritatis. gratiam referamus ad scientiam. et veritatē ad sapientiam. quia in xpo sapientia et scientia fuit plenarie / et nos scientiam et sapientia de eo habemus qui ē deus et hō.

In quo differat sapientia ab intellectu

Sapientia et intellectus sunt penes obiecta et subiecta. Sapientia est deo inueniendū et carnis. Intellectus vero inueniendū est in anima. Intellectus vero inueniendū est in anima. Intellectus vero inueniendū est in anima.

Ostenla differentia inter scientiaz et sapientiam / quid distet inter sapientiam et intellectum videamus. In hoc differunt illa duo / quia sapientia proprie est de eternis que veritati eterne contemplande intendit. Intelligentia vero non modo de eternis ē. sed etiam de rebus inuisibilibus et spiritibus temporaliter exortis. Per eā enim et natura summa que fecit omēs naturalis id est diuina cōsideratur / et que post ipsam sunt spirituales et inuisibiles nature ut angeli et omnes anime bone affectiones conspiciuntur. In hoc ergo differentia est. quia sapientia creator tantum cōspicitur. intellectu vero et creator et creatura quedam. Item intellectu intelligibili capimus tantum. Sapientia vero non modo capimus superiora / sed etiam

incognitis delectamur.

Quomodo dicitur scientia intelligentia sapientia

Sic ergo distinguere potest inter illa tria scilicet intellectum et sapientiam. Scientia valet ad rerum temporalium rectam administrationem et ad bonam inter malos conuersationem. Intelligentia vero ad creatoris et creaturarum inuisibilium speculationem. Sapientia vero ad solius eterne beatitudinis contemplationem et delectationem.

Intellectus et scientia de quibus hic agitur non sunt illa que naturaliter habet homo.

Notandum quod intellectus et scientia que dicuntur dona spiritus sancti. alia sunt ab intellectu et scientia que naturaliter sunt in anima hominis. Hec enim virtutes sunt. que per gratiam infunduntur animis fidelium. ut per eas recte viuāt. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. Per has autem virtutes que dicuntur dona spiritus sancti illa naturalia reformantur atque adiuuantur ut verbi gratia intellectus naturalis peccato obtenebratus per virtutem quandam et gratiam que dicitur spiritus intelligentie reformatur atque adiuuatur ad intelligendum. Ita et per illam virtutem que dicitur spiritus sapientie iuuatur atque erigitur mentis ratio ad contemplationem et delectationem eterne veritatis.

Sapientia ista dei est nec est illa que deus est. *Cam 2*

Illud etiam sciendum est quod sapientia de qua nunc differimus non est illa sapientia dei. ut ait augustinus que deus est sed hominis sapientia. veruntamen que secundum deum est. ac verus et precipuus cultus eius est. Si ergo colat

ho deo ad idem spiritus carnis deo et spiritu carnis. Intellectus vero inueniendū est in anima. Intellectus vero inueniendū est in anima. Intellectus vero inueniendū est in anima.

Omnes virtutes habere. et eum qui vnaz non habet nullam habere. nec sic peccata sunt paria. quia vbi virtus nulla est/ nihil rectum est. nec tamen ideo non est prauo prauus distortoq; distortius. Si autem quod puto esse verius sacrilq; literis congruenti? ita sunt anime intentos vt corporis membra non q; videantur locis/ sed q; sentiantur affectibus. et alius illuminatur amplius. alius minus. alius omnino caret lumie/profecto vt quisq; illustratione pie caritatis affectus e. in alio actu magis. in alio minus. in aliquo nihil/sic dici potest habere aliam et aliam non habere et aliam magis. aliam minus. Nam et maior est in isto caritas qm in illo. et ideo recte possumus dicere et aliqua in isto nulla in illo quantum pertinet ad caritatez que pietas e et in vno homine quidem maiorem habeat pudicitiam qm pacientiam / et maiorem hodie qm heri / si proficit et adhuc non habeat continentiam / et habeat non parua misericordiam. et vt generaliter breuiterq; complectatur qua de virtute habeo notonem. virtus e caritas qua id qd diligendum e diligitur. Dec et in alijs maior et in alijs minor. et in alijs nulla est. Plemissima vero que iam no possit augeri qm diu hic homo viuit in nemine est. Dic insinuari videtur. qd aliquis ea ratione possit dici habere vnaz virtutem magisq; aliam quia per caritatem magis afficit. in actu vnus virtutis qm alteri. et propter differentiam actuum ipsas virtutes magis vel minus habere dici potest et aliq; non habere / cum tamen simul omnes et pariter habeat quantum ad mentis habitam vel essentiam cuiusq;. In actu vero magis aliam minus habet / aliam etiam non habet vt vir iustus vtens coniugio n̄ habet continentiam in actu qua tamen habet in habitu. Cur ergo non dicantur paria peccata. forte qd magis facit contra caritatem qui grauius peccat. minus qui leuius. Nemo em̄ peccat / nisi aduersus illam faciendo que e plenitudo legis

Deo recte dicitur. Qui offenderit in vno factus est omnium reus id e contra caritatem facit in qua pendent omnia

Repetit de caritate vt addat quo tota lex in ea pendet.

Cum at
Quomodo duo sint precepta caritatis / in quibus vt preteratur e tota lex pendet et prophete. *no* **R**uertendum e quomodo hoc sit / cum in lege et prophetis multa fuerint cerimonialia mandata. que si ad caritatis sanctificationem pertinuissent viderentur non debere cessare. Quia vero non iustificatio nis gratia qua facit caritas instituta sit sed in figura futuri / et in omni posita / id clarescete veritate cessauerunt velut vmbra. Veruntamen et ipsa cerimonialia secundum spirituale intellectum que continent / et omnia moralia ad caritatez referuntur. Pertinent em̄ omnia ad .x. mandata in tabulis scripta. vbi omnium summa perstringitur. ex quibus cetera emanant sicut in sermone domini. octo virtutes premituntur / ad quas cetera referuntur. Et sicut ad .x. mandata decalogi cetera referuntur / ita et ipsa decem ad duo mandata caritatis pertinent. quia per caritatem implentur. et ad caritatem tanq; ad finem referri debent. *Unde aug.* Totam magnitudinem et amplitudinem diuinorum eloquiorum possidet caritas qua deum proximumq; diligimus que radix e omnium bonorum vt veritas ait. In his duob; mandatis vniuersa lex pendet et prophete. *i* Si ergo non vacat omnes paginas sanctas perscrutari omnia in volucra sermorum euoluere / tene caritatez vbi pendent omnia. quia perfectio e et finis omnium. Tunc em̄ et precepta et consilia recte fiunt cum referuntur ad diligendum deum et proximum propter deum. Quod vero timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt non referatur ad caritatem nondum fit sicut fieri oportet quis fieri videat. **I**mmicus em̄ iusticie e / qui pene timore

non peccat. Amicus vero iusticie qui ei amore non peccat. Omnium ergo hec summa est/ut intelligatur legis et omnium diuinarum scripturarum plenitudo esse/dilectio dei et proximi.

De decem preceptis quomodo continentur in duobus mandatis caritatis

Septima

Sed iam distributio decalogi qui in duobus mandatis completur consideranda est. Habet enim decalogus decem precepta que sunt de concordum psalterium. que sic sunt distributa. ut tria que sunt in prima tabula pertineant ad deum scilicet ad cognitionem et dilectionem trinitatis. Quatuor que sunt in secunda tabula ad dilectionem proximi

De primo precepto.

Primum in prima tabula est non habebis deos alienos. non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem etc. Hec oratio dicit esse duo mandata sed augustinus unum / hoc enim ipsum quod dixerat non habebis deos alienos perfectius explicat cum prohibet coliffigmenta scilicet ydolum vel similitudinem alicuius rei. que duo origenes ita dicit distare ut ydolum sit quod nihil habet simile sui. similitudo vero quod habet speciem alicuius rei. ut verbi gratia. Si quis in auro vel ligno vel alia re. faciat speciem serpentis vel auis vel alius rei. et statuat ad adorandum non ydolum sed similitudinem fecit. Qui vero facit speciem quam non vidit oculus sed animus sibi fingit. ut si quis humanis membris caput canis vel arietis formet vel in vno habitu hominis duas facies/non similitudinem sed ydolum facit. quia facit quod non habet aliquid simile sui. Ideo dicit apostolus. quia ydolum nihil est in mundo. Non enim aliqua ex rebus constantibus assumitur species/ sed quod mens ociosa et curiosa reperit. Similitudo ve

ro est/ cum aliquid ex his que sunt in celo vel in terra vel in aquis formatur. **Aug.** vero ita exponit illud. ydolum nihil in mundo id est inter creaturas mundi/ non est forma ydoli. materia enim formauit deus/ sed stulticia hominum forma dedit. Quecumque facta sunt naturaliter/ facta sunt per verbum. sed forma hominis in idolo non est facta per verbum. sicut peccatum non est factum per verbum/ sed est nihil / et nihil sunt homines cum peccant

Sed queritur quomodo hic dicatur. forma ydoli non esse facta per verbum cum alibi legatur. Omnis forma. omnis concors pago. omnis concordia partium facta est per verbum/ hoc autem a diuersis varie soluitur. Quidam enim dicunt omnes formas et quidquid est a deo esse inquantum est. et formam ydoli inquantum est/ vel inquantum forma est a deo esse. sed non inquantum ydoli est id est posita ad adorandum. In hoc enim non est creatura. sed perversio creature. Sicut illud quod peccatum est inquantum peccatum est. nihil est. et homines cum peccant nihil fiunt/ quia ab illo qui vere est separantur. **Unde iero.** Quod ex deo non est qui solus vere est/ non esse dicitur. Ideoque peccatum quod nos a vero esse abducit. nichil esse vel non esse dicitur. **Alii vero dicunt omnem formam que scilicet naturaliter est. et omne quod naturaliter est esse a deo. sed forma ydoli non est naturaliter. quia nature iusticie non seruit. Ideo enim naturaliter esse dicitur. quod simplici nature iusticie que deus est militat. non resultat. et naturam creatam non vitiat**

De secundo precepto. Ca. 2° 1°

Secundum preceptum est. non assumes nomen dei tui inuane. Quod est dicere secundum literas. Non iurabis per nichilo nomen dei. Allegorice vero precipitur ut non putes creaturam esse christum dei filium. quia omnis creatura vanitati subiecta est. sed equalem patri.

Supra Job 5° 1°

Ca. 2° 1° m. glo

Supra Job 5° 1° m. glo

Ilud h. q. 1° p. 1°

Cum papa sit dominus in terra...
phibere debuit...
de imperio legi...
phibere potest...
per de facto...

111

De tercio precepto.

Tercium vero est. **Memento ut die sabati sanctifices.** vbi secundum litteram precipitur sabati obseruantia. Allegorice vero ut requiemet hic a vitijs. et in fuso in dei contemplatione expectes ex spiritu. id est ex caritate et dono dei. non quod spiritus sanctus sine patre et filio hoc operetur. **Accipit** utique ecclesia hoc donum ut in spiritu sancto fiat remissio peccatorum. quod remissionem cum trinitas faciat. proprie tamen ad spiritum sanctum dicitur pertinere quia ipse est spiritus adoptionis filiorum. Ipse est patris et filij amor et conuexio vel communitas. Idcirco iustificatio nostra et requies ei attribuitur sepius. **Hec sunt tria mandata prime tabule.** ad deum pertinentia. et primum quidem. quod est de vno deo colendo. pertinet ad patrem in quo est unitas vel autoritas. **Secundum ad filium in quo est equalitas.** **Tercium ad spiritum sanctum.** in quo est vtriusque communitas.

lij exprimitur quod legis litera non exprimebatur. Euangelij litera exprimit intelligentiam spiritualem id est quas spirituales habent. et secundum quam spiritualiter viuunt. **Litera legis sensum carnalem id est quem carnales habent et secundum quem carnaliter viuunt.** cui facta est superadditio.

De tercio precepto.

Tercium est non mechaberis id est ne cuiuslibet misceris excepto federe matrimonij. **A parte enim totum intelligitur.** **Nomine ergo mechie omnis concubitus illicitus.** illorum quoque membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.

De quarto precepto

Quartum est non furtum facies vbi sacrilegium et rapina omnia prohibentur. **Non enim rapinam permittit qui furtum prohibuit sed furti nomine bene intelligi voluit omnes illicitas usurpationem rei aliene.** **Sacrilegium tribus modis committitur quando scilicet vel sacrum de sacro vel non sacrum de sacro vel sacrum de non sacro auferitur.** **Sacrum veto dicitur quidquid mancipatus est cultui diuino ut ecclesia vel reas ecclesie.** **Hic etiam usura prohibetur que sub rapina continetur.** **vnde iero. usuras querere vel fraudare aut rapere nihil interest.** **Comoda fratri tuo et accipe quod dedisti et nihil superfluum queras quia superabundantia in usura computatur.** **Est enim usura ut ait augustinus.** cum quis plus exigit in iniuria vel qualibet re quam acceperit. **Item iero.** **Dutant aliqui usuram tantum esse in pecunia sed intelligant usuram vocari superabundantiam scilicet quidquid est si ab eo quod dederit plus est ut si in hyeme demus decem modios et in messe xv. recipiamus.** **Si vero queritur de filiis israel qui domino iubere**

Merces vero pro primitiis...
in decem annis...
et annis...
et annis...
et annis...
et annis...
et annis...
et annis...
et annis...
et annis...

De mandatis secunde tabule

In secunda vero tabula viginti erant mandata ad dilectionem primitiam. quorum primum ad patrem carnalem refertur sicut primum prime tabule ad patrem celestem. **Est** honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longeuus super terram scilicet viuentium. **Pariter vero sic sunt honorandi ut eis debita reuerentia exhibeatur et necessaria ministrantur.**

Secundum preceptum.

Secundum est non occides vbi secundum litteram actus homicidij prohibetur. secundum spiritum vero etiam voluntas occidendi. **Vnde huic mandato secundum litteram fit superadditio in euangelio.** quia litera euange

ut in d. phibe...
et in d. phibe...
et in d. phibe...

tura. Sed de mendatio magna questio ē/nec cito explicari potest.

De triplici genere mendacij.

De ponit māt p hūmā dūq oblig
q illu māt oppo

Sciendum tamen ē tria esse gene
ra mendaciorum. Sunt em̄ me
dacia quedam pro salute vel cō
modo alicuius/non malicia sed benigni
tate dicta qualiter obstitricēs mentitē
sunt & raab. Est & aliud mendacij genus
quod fit ioco qd̄ non fallit. Scit em̄ cui
dicitur. causa ioci dici. & hec duo gene
ra mendaciorum nō sunt sine culpa / sed
non cum magna. Perfectis vero non cō
uenit mentiri nec etia; p̄ temporali vita
alic. ne p̄ corpore alterius ammaz suā
occidat. licet autem eis verum tacere
sed nō falsum dicere. vt si quis non vult
hominem ad mortem prodere verum ta
ceat. sed non falsum dicat. Tertium vō
genus mendacij est / qd̄ ex malignitate
& duplicitate prodit cunctis valde cauē
dum. His videtur innui mendacia illa q̄
fiunt ioco vel pro salute alicuius imper
fectis esse venialia peccata. perfectis ve
ro illud quod p̄ commodo alterius di
citur esse damnabile. quod etiam de me
datio iocoso putari potest p̄cipue si ite
retur. De mendacio autem obstetricuz
& raab q̄ fuerit veniale Rug. tradit di
cēs. Ifforsitan sic obstitricēs n̄ remunera
te sunt / quia mentite sunt / sed quia infan
tes liberauerunt / & p̄pter hanc misericor
diam veniale fuit peccatum. non tamen
nullum / sicut raab liberata ē p̄pter libe
rationem exploracionez. pro qua fuit ve
male peccatum. Sed ne putet quisq; in
ceteris peccatis si p̄pter liberationez ho
minum fiant ita posse concedi veniam.
Multa em̄ mala detestanda talez sequū
tur errorem. Possunt em̄ & furando ali
cui prodesse / si pauper cui datur. sentit
commodum. & diues cui tollitur non sen
tit incommodum. Ita & adulterando
possumus prodesse si aliqua nisi ad hoc
ei ostantur appareat amādo mortura

glof p̄ d p̄ v p̄ d s u d q u

Et v. ostendit d̄ipponit p̄m̄lat
ad p̄babilet ad p̄p̄dū n̄ em̄
infirmitate p̄p̄dū n̄ em̄
liberā q̄m̄ p̄p̄p̄dū

Et d̄ipponit ad mōdē h̄c p̄f̄t̄
Et h̄c m̄d̄ q̄ p̄ p̄m̄ ob li
gang h̄ ad p̄p̄dū q̄ ex h̄c m̄
m̄met q̄ue p̄m̄d̄ h̄c p̄m̄
f̄p̄p̄dū h̄c m̄m̄m̄

li quō m̄ p̄p̄p̄dū q̄ 69

100. 1. 11

ab egyptijs mutuauerūt vasa aurea & ar
gentea & vestes preciosas & asportauer
unt. vtrum furtum cōmiserint dicimus
eos qui vt parerent deo iubente illud fe
cerūt / non fecisse furtū / nec omnino pec
casse. Vnde augustinus. Israhelites non
furtum fecerunt. sed deo iubente mini
sterium prebuerunt. Hoc em̄ deus iussit
qui legem dedit sicut minister iudicis si
ne peccato occidit que; lex precipit. S; si
id sponte faciat homicida ē etia; si eū
occidat quem scit a iudice occidendum
Infirmi autem qui ex cupiditate egypti
os deceperunt magis permitti sunt hoc
facere illis qui iure talia passi sūt q̄ ius
si. Hic opponitur q; etia; boni in isto or
pere peccauerunt / quia naturalem legez
cui concordat euangelium & lex moralis
preceptionis transgressi sunt. Que est.
Quod tibi non vis alij ne feceris. Quas
veritas scripsit in corde hominis. & quia
non legebatur in corde / iteravit in tabulis
vt voce forissecus ad mota rediret ad
cor. & ibi inueniret quod extra legeret.
hanc ergo illi preuaricati videntur in il
lo facto alijs facientes quod nolebant si
bi fieri. S; ibi subintelligēdum ē iniuste
vt non alij scilicet iniuste facias quod ti
bi non vis fieri. Alioquin huius preuari
cator ē iudex dum punit reum / nolēs ali
quid tale sibi fieri. Ita etiam & illud do
mimi verbum. Omnia quecūq; vultis vt
faciant vobis homines &c. de bonis acci
piendum ē que nobis inuicem exhibere
debemus.

glof p̄ 2 to

glof p̄ 11 c

hanc p̄p̄dū
que veniale

locum

De quinto precepto 1. 3. 6.

Quintum preceptum ē / non loq̄
ris contra proximum tuum fal
sum testimoniu; ubi crimen me
dacij & periurij prohibetur. Solet autē
queri / vtrum prohibitum sit omne men
daciū. Quidam dicunt illud tantum
phiberi quod obest & non p̄dest ei cui
dicitur. Tale em̄ non est aduersus proxi
muz. vt ideo videat hoc addidisse scrip

q̄m̄ p̄ 11 c

q̄m̄ p̄ 11 c

glof p̄ 11 c

q̄m̄ p̄ 11 c

hanc p̄p̄dū
que veniale

Capitulum 3^m

quod prole ad dicitur de 3^m ad 1° p^o ad 1°

et si vixerit penitendo purganda/nec ideo peccatum graue negabitur tale adulterium. Sciendum est etiam. viii. esse genera mendacij ut augustinus. in libro. de mendacio tradit. Que diligenter notanda sunt ut appareat quod mendacium sit veniale et quod damnabile. Primum capitale est mendacium longeque fugiendum quod fit in doctrina religionis. Ad quod nulla causa quisque debet adduci. Secundum quod tale est ut nulli prodest sed obest alicui. Tertium quod ita prodest alteri ut obest alteri. Quartum sola mentiendi fallendique libidine. quod mirum mendacium est. Quintum quod fit placendi cupiditate de suavi eloquio. His omnibus euitatis sequuntur vii. genus quod et nulli obest et prodest alicui/ut si quis pecuniam alicui iniuste esse tollendam sciens ubi sit/nescire se mentiatur. Septimum quod et nulli obest et prodest alicui ut si quis nolens hominem ad mortem questum prodere mentiatur. Octauum quod nulli obest et ad hoc prodest/ut ab immundicia corporali aliquid tueatur. In his autem tanto minus peccat quisque cum mentiatur/quanto magis a primo recedit. Quisquis vero aliquod genus esse tantum mendacij quod peccatum non sit putauerit/decipiet se ipsum turpiter cum honestum esse deceptorem aliorum arbitretur. Omne ergo genus mendacij summope fuge/quia omne mendacium non est a deo.

Quid sit mendacium Capitulum 2^m

Nunc videndum est quid sit mendacium / et quid sit mentiri. Deinde de utrum omne mendacium sit peccatum et quare. Mendacium est ut ait augustinus. falsa significatio vocis cum intentione fallendi. ut ergo mendacium sit. necesse est ut falsum proferatur / et cum intentione fallendi. hoc enim malum est proprium mentientis/aliud habere clausum in corde/aliud propositum in lingua.

Quid sit mentiri.

Mentiri vero est loqui contra hoc quod animo sentit quis siue illud verum sit siue non. Omnis ergo qui loquitur mendacium mentitur. quia loquitur contra hoc quod animo sentit id est voluntate fallendi. sed non omnis qui mentitur. mendacium dicit / quia quod verum est loquitur / aliquando mentiendo sicut econuerso falsum dicendo. aliquando verax est. Unde ait augustinus. Nemo sane mentiens iudicandus est qui dicit falsum quod putat verum. quia quantum in ipso est non fallit ipse. sed fallitur. Non ergo mendacij arguendus est / qui falsa incautius credit / ac pro veris habet. Potiusque econtrario / ille mentitur / qui dicit verum quod putat falsum. Quantum enim ad animum eius attinet / non verum dicit. quia non quod sentit dicit. quibus verum inueniatur esse quod dicit. nec ille liber est a mendacio / qui ore nesciens loquitur verum / sciens autem voluntate mentitur. Sic queri solet si iudeus dicat cristum esse deum cum non ita sentiat animo utrum loquatur mendacium / non est mendacium quod dicit. quia licet aliter teneat animo. verum est tamen quod dicit. et ideo non est mendacium. Mentitur tamen illud quod verum est dicens. **S**ed vero omne mendacium sit peccatum augustinus insinuat. **O**mbi inquit videtur omne mendacium esse peccatum / sed multum interest. quo animo et de quibus rebus quisque mentitur. Non enim sic peccat qui consulendi / ut qui nocendi voluntate mentitur / nec tantum nocet qui viatozem mentiendo in diuerso itinere mittit. quantum qui viam vite mentiendo deprauat. Porro omne mendacium ideo dicendum est esse peccatum / quia hoc debet loqui homo quod animo gerit. siue illud verum sit siue putetur et non sit. Verba enim ideo sunt instituta / non ut per ea homines inuicem fallant / sed ut per ea in alterius noticiam suas cogitationes ferant. Verbis

Capitulum 2^m in 2° r. 12

ergo va at
natura p
lum men
peccatu
do pro
ut p
ad m
tunc r
do aliq
tur fall
ut nemo
ne men
de om
Dere
em. Re
anima
repro
lropone
Vbi cum per
Uo
bul
qui
ullo fallim
est ad cap
notatur
ut an falli
re o est alio
mendia est
itq leuissim
non videant
cum ecerant
erace magna
no in maiore
rebus nec m
tran non est
mno erret q
quibus se ex
no em app
quam. Veru
menter est p
re melius q
tafuit aliq
no in mo
ut se esse el
vrum men
quod dicitur

Ut q' maxima sunt scita st' p'mu' s'la' dignantur...
h'c' m'it' d' p' p'mu' s'la'...
p'mp't' d' p'mu' s'la'...
ad m'it' d' p'mu' s'la'...
h'c' p'mu' s'la' q' p'p' male s'mt:

ergo vii ad fallaciam. non ad quod sūt
instituta peccatum ē. Nec ideo etiam vl
lum mendacium putandum est non esse
peccatum / quia possumus alicui aliquā
do prodesse mentiendo. Possumus em̄
vt predictum est et amando et furando et
adulterando prodesse. Mendacium non
tunc tantum esse possumus dicere quan
do aliquis leditur. Cum em̄ a sciente di
citur falsum / mendacium ē. siue quis si
ue nemo ledat. Ecce ex his constat om̄
ne mendacium esse peccatum. non tamē
de omni mendacio accipiendum ē illud
Perdes omnes qui loquuntur mendaci
um. Nec illud os quod mēditur occidit
animam. Nec omne mendacium isto pre
cepto phiberi videtur nec premissa de
scriptione mendacium ioci includi

pt' 10

Ubi cum periculo erratur vel non

Illud etiam sciendum ē q' in qui
busdam rebus magno malo. in
quibusdam paruo. in quibusdā
nullo fallimur. in quibus rebus nihil in
terest ad capescendum dei regnuz. vtrū
credantur an non. vel verum vera puten
tur an falsa siue sint siue non. in his erra
re id est aliud pro alio putare / non arbi
trandū est esse peccatum. vel si ē minimū
atq' leuissimū. et sunt vera quedā q'uis
non videantur. que nisi credantur ad vi
tam eternam non potest perueniri. et licet
error maxima cura cauendus sit. non mo
do in maioribus. sed etiam in minoribz
rebus nec nisi rerum ignorantia possit
errari. non est tamen consequens vt con
tinuo erret quisquis aliquid nescit. Sed
quisquis se existimat scire quod nescit. p
uero em̄ approbat falsuz quod ē erroris
pprium. Veruntamē in qua re quisq' er
ret interest plurimū. Sunt em̄ que nesci
re sit melius q' scire. Item nonnullis er
rare pfuit aliquando. sed in via peduz.
nō in via morum. Solet queri de iacob
qui se dixit esse esau aliter animo senties
vtrum mentitus sit. De hoc aug. ait. Ja

ca 374

ca 104

De hoc aug. ait. Ja
c' p'mu' s'la' m'it' d' p'mu' s'la'...
p'mp't' d' p'mu' s'la'...
ad m'it' d' p'mu' s'la'...
h'c' p'mu' s'la' q' p'p' male s'mt:

acob quod matre fecit auctore vt fallerz
patrem si diligenter attendatur / videt
non esse mendacium sed misterium. Inre
debat em̄ matri obedire que per spiritū
nouerat misterium / et ideo ppter familia
re consilium spiritussancti quod mater
acceperat / a mendacio excusatur iacob

De periurio. 39 39 810 811 812

Nunc de piurio videamus. Per
iurium ē mendacium iuramēto
firmatum. Sic queritur vtrum
sit periurium / vbi non ē mendaciū. quod
quibusdam videtur ex auctoritate ierom̄
mi dicentis. aduertendum ē. q' iusuran
dum tres habet comites. veritatem. ius
dicium. et iusticiam. Si ista defuerint / nō
erit iuramētum. sed periurium. Vbi au
tem falsum iuratur veritas deest. Si er
go falsum iuratur et si non sit ibi intentō
fallendi videtur esse periurium quia de
est veritas. Quibusdam placet non esse
periuriū vbi non est mendacium / et sicut
dicitur aliquando falsum sine mendatio
ita iuratur falsum sine periurio. Falsum
forte dixit apostolus cum se venturum
ad corinthios promisit / nec tamē sicut
ei imponebatur culpaz mendacij contra
xit. quia sic animo sentiebat / etiam si ius
ramento illud confirmasset. non periuri
um incurrisset. quia quantum in ipso fuit
verum dixit. et si iurationem addidisset
quantū in se foret verum iurasset et si ali
ter euenerit q' dixit. Ideo sicut quis nō
est mendax / nisi aliter sentiat animo q'
dixit siue ita sit siue non. ita videtur qui
busdam neminem periuriū constitui. nisi
aliter sentiat animo q' loquitur siue ita
sit siue non.

h'c' p'mu' s'la' m'it' d' p'mu' s'la'...
p'mp't' d' p'mu' s'la'...
ad m'it' d' p'mu' s'la'...
h'c' p'mu' s'la' q' p'p' male s'mt:

ca 374

ca 104

De triplici modo periurij. Ca 111 211

Sed melius creditur et ille peyor
rare qui falsum voluntate fallē
di iurat et qui falsum putans qd
verum ē iurat / et qui veruz putans quod

h'c' p'mu' s'la' m'it' d' p'mu' s'la'...
p'mp't' d' p'mu' s'la'...
ad m'it' d' p'mu' s'la'...
h'c' p'mu' s'la' q' p'p' male s'mt:

ca 374

ca 104

Quod vero addidit sit sermo vester est non non bonum est et appetendum. Quod autem amplius est a malo est id est si iurare cogeris/scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid suades. Que infirmitas utique malum est. Unde nos quotidie liberari precamur dicentes libera nos a malo. Ideoque non dixit quod amplius est malum est. Tu enim non facis malum qui bene uteris iuratione. sed a malo est illius qui aliter non credit id est ab infirmitate que aliquando pena est. aliquando o pena et culpa. Ibi ergo dominus prohibuit malum /suasit bonum. indulget necessarium.

De iuramento quod per creaturas fit. q. 3

Queritur etiam verum liceat iurare per creaturam. quod non videtur cum in lege scriptum sit.

Reddes autem domino iuramenta tua et ipse in euangelio. precipit non iurare omnino. nec per celum. nec per terram. nec per ierosolimam nec per caput tuum. Iudeis quasi paruulis est concessum iurare per creatorem et preceptum. ut si iurare contingeret. non nisi per creatorem iurarent/non per creaturam. quia iurantes per angelos et elementa creaturas venerabatur honore. et melius erat hoc exhibere deo quam creaturis. Infirmitas ergo illud prohibuit. sanctis vero qui in creaturis creatorem venerabatur tantum non prohibuit. Unde ioseph per salutem pharaonis iuravit/dei iudicium in eo veneratus quo positus erat in infimis. Christus vero ita per creaturas iurare prohibuit/ne vel aliquid diuinum in eis crederetur pro quo reuerentia eis deberetur. vel ne per ea iurantes falsum. homines se iuramento teneri non putarent.

Que iuratio magis teneat an que fit per deum an que fit per euangelium. vel per creaturas.

Sicut querit. quod magis teneat. an qui per deum. an qui per euangelium vel per creaturas iurat. dicimus quod per deum. quia per eum hec facta sunt. Unde crisostomus. Si qua causa fuerit modicum videtur facere qui iurat per deum. Qui vero per euangelium/magis aliquid fecisse videtur. Quibus dicendum est. Scripturae propter deum facte sunt. non deus propter scripturas. ita et creature facte sunt propter deum.

Quid est dicere per deum. Cap. 1. 1. 1.

Hic queritur quid sit dicere per deum iuro. hoc est testem adhibere deum. Iuravit enim apostolus dicens. Testis est mihi deus. ac si dixisset per deum ita est. Unde augustinus. Ridiculum est putare hoc si dicas per deum. iuras. si dicas testis est deus. non iuras. Quid est enim per deum/nisi testis est deus. aut quod est testis est deus. nisi per deum. Quid est autem iurare/nisi ius deo reddere. quoniam per deum iuras. Ius scilicet veritatis et non falsitatis. Itaque ecce dico caritati vestre et qui per lapidem iurat falsum. periuratus est. quia non lapidem qui non audit. sed eius creatorem adhibet testem. hoc est ergo iurare per quilibet creaturam scilicet creatorem eius testem adhibere. Est etiam quoddam genus iuramenti grauiusimum quod fit per execrationem/ut eum homo dicit. si illud feci/illud patiar. vel illud contingat filiis meis. Secundum quem modum accipitur etiam interdum cum aliquis iurando dicit/per salutem meam vel per filios meos. et huiusmodi. Obligat enim hoc deo. Unde augustinus. cum quis ait per salutem meam/salutem suam deo obligat. Cum dicit per filios meos. oppignorat eos deo. ut hoc euemat in caput eorum/quod erigit de ore ipsius. Si verum verum. si falsum/falsum. et sicut per hoc iurans aliquando hoc deo obligat /ita per deum iuras. ipsum adhibet testem. In omni ergo iuratione aut deus testis adhibet

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

Impuniti...
quod...
vnde...

aut creatura deo obligatur/ & oppigne-
ratur. **U**t hoc sit iurare. scilicet deus te
stem adhibere. vel deo aliquid oppigne-
rare. hoc e ergo iurare per q̄libet crea-
turam/ scilicet creatores eius testem ad-
hibere.

De illis qui iurant per falsos deos. 8^m

Expla...

Post hec queritur/ vtrum fide ei-
us vtendum sit qui per demons-
mia vel pdola iurauerit. De hoc
augustinus scribens ad publicolam ait.
Te prius considerare volo/ veruz si quis
piam per deos falsos iurauerit & fidem
non seruauerit non tibi videtur bis pec-
casse. **N**is vtiq; peccauit. quia & iurauit
per quos non debuit/ & contra pollicita
fecit fidem qd non debuit. **I**deoq; qui
vtitur fide illius quem constat iurasse p
deos falsos & vtitur non ad malum sed
ad bonum no peccato illius se sociat qd
per demonia iurauit. sed bono pacto ei
quo fidem seruauit & sine dubitatione
minus malum e / per deos falsos iurare
veraciter q̄ per deum verum fallaciter.
Quanto em per quod iuratur magis san-
ctum e tanto magis e penale periurium

hab...

Si iuramentu quo incaute iuratur non
est obseruandu nec votum nec pmissio
iniuste facta. Capm 9^m

Nunc superest videre. vtrum om-
ne iuramentum implendum sit.
Si enim quis aliquid iurauerit
contra fidem & caritate/ quod obserua-
tum pepozē vergat in exituz potius est
mutandum q̄ adimplendu. **U**nde am-
brosius. Sed est contra officium nonun-
q̄ promissum soluere sacramentum vt be-
rodes fecit. **I**tem iherozus. In malis p-
missis rescinde fidem. in turpi voto mu-
ta decretum. Quod incaute nouisti no
facias. impia e promissio que scelere ad-
impletur. **I**dem non e obseruandum sa-
cramentum quo malum incaute pmit-

in...

titur. vt si quis adultere perpetuam fi-
dem cum ea permanendi polliceatur.
Tollerabilius em e non implere sacra-
mentum/ q̄ permanere in stupro. **I**tem be-
da si quid nos incautius iurare contige-
rit quod obseruatum pepozem vergat i
exitu libere illud salubriori consilio mu-
tanduz nouerimus. ac magis instante ne-
cessitate pepozandum nobis q̄ pro vita
do periurio in aliud crimen grauius esse
diuertendum. **D**emq; iurauit dauid per
deum occidere nabal virum stultum. s; ad
primam intercessionem abigail femi-
ne prudentis remisit minas. reuocauit
ensem in vaginam/ nec aliquid culpe / se-
tali periurio straxisse doluit. **I**tem aug-
dauid iuramentum per sanguinis ef-
fusionem no impleuit/ maior pietas fuit.
Jurauit dauid temere/ sed no impleuit
iurationes maior pietate. **E**t his alijs q;
pluribus ostenditur quedaz iuramenta
non esse obseruanda. & qui sic iurat ves-
tementer peccat. **Q**ui autem mutat be-
ne facit. **Q**ui autem non mutat duplici-
ter peccat. & quia iniuste iurauit/ & quia
facit qd non debet.

om...

1...

h...

m...

Si e periurium qui non facit qd incaute
iurauit. Capm 10^m

Uero mutat vtrum periurus
debeat dici. solz queri. Beda su-
pra tale iuramentum vocauit p-
iurium. **J**ohannes etiam apocrifarius or-
ientaliuz sedium dixit. sermo patris no-
stri sophozomi significat qd melius e iura-
tem periurare q̄ seruare sacramentum i
fractione sanctarum imaginum. **S**ed p-
iurium dicitur tale iuramentum non ob-
seruatum. & pepozare dicitur qui no im-
plet. quia falsum iurat. non quia inde re-
us fit qd non obseruat. sed quia iurauit
iniustum ex quo reus est. sicut ille qui
pepozat

De eo qui verborum calliditate iurat.

Marginal notes on the right edge of the page.

[Faint, mostly illegible text in two columns, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Marginal notes on the right edge of the page, including:]

- Quomo...
- Quare m...
- De differe...
- De circum...
- Quo reme...
- De instit...
- De parula...
- De lactam...
- De bapalm...
- De differe...
- Quo vate...
- De hinc...
- De forma...
- Quo sit b...
- De forma...
- De aposto...
- De nomine...
- De posse...
- De instit...
- Quo in a...
- De immer...
- Quo cir...
- De causa...
- De illis...
- De rem...
- De non...
- De hinc...
- Quomo...
- De ipso...
- De passio...
- De coner...
- Quo p...
- Quo d...
- Quo r...
- De non...
- De hinc...
- De m...
- De p...